

292549083

101 Københavns kommune

Mag. 09.33221 CI

Jacob Löber
1/6 1931.

RHB

Marts 1917.

*Haandværkerbanken i Kjøbenhavn
har herved den Ære at sende Dem
et Eksempplar af et i Anledning af
50 Aars Dagen for Bankens Stif-
telse udarbejdet Skrift.*

KØBENHAVNS
RÅDHUSBIBLIOTEK

Mag

09.332.21

U

Ex. 2

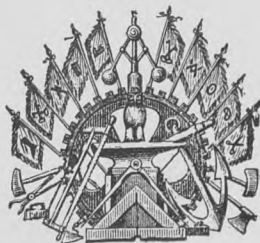
HAANDVÆRKERBANKEN

1867—1917

HAANDVÆRKERBANKEN
OG DENS MÆND
1867—1917

AF

C. A. CLEMMENSEN
X

TRYKT I LANGKJÆRS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN 1917

*I Anledning af Haandværkerbankens
50 Aars-Jubilæum den 27. Marts 1917 ud-
sendes nærværende Skrift om Banken og
dens Mænd, forfattet af Journalist, cand.
phil. C. A. CLEMMENSEN.*

*Den afsluttende Oversigt over Bankens
Virksomhed skyldes Redaktør, cand. polit.
CARL THALBITZER.*

FEM af Haandværkets Mænd indbød i Marts 1867 til Dannelsen af en Kreditforening for Haandværkere og Industridrivende i København. Inden Maanedens Udgang havde de faaet Tilslutning fra femogtredive Standsfæller, og man lagde da Grunden til den Institution, der nu har bestaaet i et halvt Aarhundrede.

Begyndelsen kunde vanskeligt være mere beskeden. Man lagde ud med en Formue, der opgjordes til halvandet Hundrede Daler, og mangehaande Tvivl omgav dette Foretagende i dets Opvækst. Der blev begaaet Fejl, hvad der var saa meget mere naturligt, som man gennem lange Tider ved Siden af den rent faglige Indsigt, der var udmærket repræsenteret, savnede en virkelig bankkyndig Ledelse. Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende — Navnet *Haandværkerbanken* antog den officielt først i 1898 — var i sin Begyndelse en ringe, man kunde fristes til at sige amatør-mæssig Virksomhed, som daarligt taaler at maales med Nutidens Alen. Men de snævre Forhold, hvorunder Foretagendet blev ført frem, kuede ikke de Mænd, som stod i Spidsen for det. Med sjælden Uegenlytte ofrede de sig for deres kære Kreditforening, og »den lille Bank«, som Haandværkerne siden kaldte den med en vis faderlig Velvillie, blev ført frelst over alle Skær.

Under den Festlighed, hvormed man i 1907 fejrede 40-Aars Jubilæet, fremdrog en af de daværende Direktører en Udtalelse af Gehejmeetatsraad LUDVIG BRAMSEN, der paa

Haandværkerbanken havde anvendt den gamle romerske Historieskrivers Sentens *Concordia parvæ res crescunt*: Ved Enighed vokser de smaa Ting. Denne Indskrift, som en ældgammel københavnsk Institution, »Hellig Trefoldigheds Laug i det danske Compagni«, for 400 Aar siden satte over sit Gildehus i Kompagnistræde, kan med fuld Ret fæstes paa Haandværkerbankens Hus. Dybest og stærkest viste Enigheden sig, da den københavnske Haandværkerstand under en Krise i Midten af Halvfemserne sluttede Ring om Banken og gjorde det vitterligt for enhver, at den var »Haandværkernes egen Bank«, som man, alle Genvordigheder til Trods, samledes om i fuld Tillid.

Fra smaa Kaar er Haandværkerbanken vokset frem til lysere Dage. Dybt i den arbejdende Middelstand har den slaaet Rod. Jævnt og sandt blev det sagt ved Kreditforeningens 25 Aars-Dag: »Mangfoldige ere de Vidnesbyrd, som den lidet bemidlede og i den store Verden lidet kendte Haandværker, der indmeldte sig i Foreningen, har afgivet om den Støtte og Hjælp, den har ydet ham, enten til Begyndelse eller Fortsættelse af hans Bedrift, og ikke faa ere derved blevne fremmede saa meget, at de nu betragter Laan til deres Forretnings Drift som et overvundet Standpunkt«. Men Haandværkerbanken er naaet videre endnu, langt videre, end dens Stiftere drømte om, selv naar de spændte Forventningerne højest. Den Bestemmelse, der efterhaanden følte hæmmende for Bankens Udvikling — at *kun* Haandværkere og Industridrivende kunde blive Medlemmer — er fjærnet ved de Lovforandringer, som foretoges i Efteraaret 1916. I bredere Almindelighed træder Banken derved i Forhold til den store, selvstændigt næringsdrivende københavnske Mellemstand, samtidig med at den bevarer den nøje Forbindelse med Haandvær-

kets og Industriens Mænd, med Haandværkets og Industriens Interesser.

De Mænd, som skabte Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende, er alle døde, men deres Værk lever. Skildringen af dets Skæbne gennem Aarene er Fortællingen om, hvad Tro og Tillid evner under ubrydeligt Sammenhold.

TIDLIGERE FORSØG PAA AT STIFTE EN HAANDVÆRKER-KREDITKASSE

Planer angaaende Oprettelsen af et Pengeinstitut for Haandværkere var stærkt fremme omkring 1840.

En Oktoberdag i 1838, tre Maaneder efter at Industrieforeningen var dannet, samledes en halv Snes Industrieforeningsmedlemmer, deriblandt et Par Købmænd, i den gamle Gæstgivergaard »Tre Hjorter« paa Vestergade. Alle fandt de, at Industrieforeningen ikke virkede, som den burde. Hvad der særlig laa dem paa Sinde, var at bringe Industriens Mænd i saa nær Forbindelse som muligt med Handelen. Resultatet af deres Overvejelser blev Stiftelsen af »Den merkantile Industrieforening«, der allerede ved sit Navn antydede Tilnærmelsen mellem Købmænd og Industrielle. Efter Aaret forud at have indsendt et Andragende til Regeringen fik den merkantile Industrieforening i 1840 Tilladelse til at oprette en Industribasar og i Forbindelse hermed en *Kreditkasse for Haandværkere*. Inden Aarets Udgang sammensmeltedes den merkantile Industrieforening med Moderforeningen, og om den nævnte Opgave skulde løses, maatte altsaa nu Industrieforeningen tage Affære.

Hvad man tænkte sig, var en permanent Basar til Forhandling af danske Industriefrembringelser, men saaledes indrettet, at den, mod 1 pCt. af Salgssummen, gav Forskud paa de Varer, som blev indleveret til Salgs. Basaren

skulde paa den Maade virke som en Slags Kreditanstalt for Haandværkere.

Efter nogle Aars Forløb blev selve Basarsagen henlagt, men man søgte da at gennemføre den Del af Planen, som tog Sigte paa Oprettelsen af en Laanekasse. I Sommeren 1844 fik Industriforeningen Bevilling til at oprette en særlig Kredit- eller Laanekasse for Haandværkere, og Aaret efter indbød man til Aktietegning med det Resultat, at der alt i alt tegnedes — fire Aktier. Et senere Forsøg førte lige saa lidt til Planens Realisation.

I 1854 ansøgte en Haandværker, Hattfabrikant FOLDBERG, om Tilladelse til at oprette en »Bikubeforening«, formentlig en Slags Sparekasse, men han opnaede ikke Bevilling dertil. Samme Aar oplevede man Dannelsen af en Laanebank, som skulde afhjælpe Savnet af »et Institut for Udlaan af mindre Pengebeløb til Næringsdrivende, saavel Haandværkere som Handlende, der ikke kunne benytte Nationalbanken eller Centralkassen, og som Forholdene forbyde at ty til Assistancehuset«. Børsmænd og Industriforeningsmænd mødtes ved denne Lejlighed om Dannelsen af Københavns private Laanebank, og den, der førte dem sammen, var H. P. FREDERIKSEN, en af de ti, som i 1838 stiftede den merkantile Industriforening. Han havde genoptaget den gamle Industriforeningsplan om Dannelsen af en Laanebank for mindre Næringsdrivende. Det varede imidlertid ikke længe, inden Rammerne for Københavns private Laanebank blev udvidet, saaledes at den ikke indskrænkede sig til at gøre Udlaan til Haandværkere og andre Næringsdrivende, men gik over til egentlig Bankvirksomhed i al Almindelighed.

Under Pengekrisen i 1857 androg Industriforeningen hos Regeringen om Oprettelse af en Kreditkasse, navnlig for Industridrivende. Der var her dog blot Tale om en

midlertidig Institution. Industriforeningen bidrog derved sit til, at Regeringen kom den private Foretagsomhed til Hjælp, saaledes at Ulykkerne begrænsedes.

Fem Aar senere oprettedes Industribanken — H. P. FREDERIKSEN var dens første Direktør —, og atter fem Aar derefter, da man i nogle Haandværkerkredse følte Industribankens Virksomhed som en Skuffelse, stiftedes *Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende i København*. Dagen for dens Grundlæggelse var d. 27. Marts 1867.

HAANDVÆRKERBANKENS MODERFORENING

(BLADE AF DEN KØBENHAVNSKE HAANDVÆRKERSTANDS
HISTORIE I TREDSERNE)

KASPAR ROSTRUP har engang sagt om Haandværkerbankens Oprindelse, at Forældrene var jævne Haandværksfolk, der paa gammel Haandværkervis havde søgt Uddannelse i Tyskland. De »jævne Haandværksfolk«, som holdt Kreditforeningen over Daaben, hørte hjemme i *Foreningen for industrielle Opfindelser*, og det nærmeste Forbillede var de tyske Haandværker-Kreditforeninger, som eksisterede i Hundredevis, da man herhjemme for Alvor tog Sagen op til Drøftelse.

I Foreningen for industrielle Opfindelser førtes Diskussionen om Oprettelsen af en Kreditforening for Haandværkere; her nedsattes det Udvalg, der indbød til Dannelsen af det nye Foretagende, og Udvalget var identisk med den industrielle Forenings Bestyrelse.

Foreningen for industrielle Opfindelser bestod kun i nogle faa Aar. Det er vel medvirkende Aarsag til, at man hidtil ikke har skænket den større Opmærksomhed. Noget indgribende Betydning fik den ikke for sin Samtid. Der kunde over adskillige af dens Bestræbelser være en vis Ubehjælpssomhed, men dens Ledere var besjælet af ærlig Villie til at virke for Standens Tarv. Meget af det, som de beskæftigede sig med, synes smaat nu om Dage. De satte sig dog ogsaa større Maal, og det er deres uom-

tvistelige Fortjeneste, at Kreditforeningen blev til. Københavns Haandværkerstand staar i Taknemlighedsgæld til Foreningen for industrielle Opfindelser. Et Rids af denne Forenings Historie og af dens første Mænd vil danne den naturlige Baggrund for Skildringen af Haandværkerbankens Tilblivelse.

Som Dannelsen af den merkantile Industriforening skyldtes Misfornøjelse med Industriforeningens Virksomhed, saaledes var ogsaa *Foreningen for industrielle Opfindelser* et Udtryk for, at visse Kredse ikke fandt den industridrivende Stands Interesser tilstrækkeligt varetagne gennem Industriforeningen. Den Steenbergske »Industri-Tidende«, der blev Organ for den i Oktober 1864 stiftede Forening for industrielle Opfindelser, bebrejdede netop i September samme Aar Industriforeningens Bestyrelse dens Mangel paa Initiativ: »I Industriforeningen gaar alting lige saa jævnt og ensformigt som den lille Viser paa Foreningens Uhrværk«, og om Foreningen af 1862 til den indenlandske Industris Fremme, der havde Grosserer TUTEIN til Formand og Fabrikant FRÆNKEL til Viceformand, hed det ved samme Tid, at den »egentlig aldrig har udført noget rigtig stort, endskønt den har havt ikke saa ringe Midler at virke med«.

Store Planer havde man ved Stiftelsen af Foreningen for industrielle Opfindelser. Dens Formaal var »at virke til Industriens Fremme ved Diskussion og Foredrag samt ved at indkøbe nye Modeller, Maskiner, Værktøjer og lignende henhørende til de forskellige Fag og at udstille disse for Medlemmerne, som derefter saavidt muligt gives Ret til at kopiere og eftergøre dem«. Tid efter anden vilde man saaledes søge tilvejebragt en permanent Modelsamling »til Oplysning og Vejledning med Hensyn til de successive Fremskridt paa Industriens Omraade«.

Indbydelsen til at danne en saadan Forening udgik i September 1864 fra Kobbersmedemester H. H. ADRIAN, Fabrikant L. ALBERTSEN, Smedemester C. O. CHRISTOFFERSEN, Kleinsmedemester CUMANN, EMILIUS I. HALVORSEN, Uhr- og Kronometermager J. L. LANGBALLE, Jernstøber S. H. LUDVIGSEN, Mekanikus MICHELSEN, Bog- og Stentrykker S. OETTINGER, Mekanikus LUDVIG OLSEN, Mekanikus M. PETERSEN, Bandagist ANTON RASMUSSEN, Mekanikus F. RIEDEL, Maskinfabrikanterne SCHRØDER & JØRGENSEN, Lithograf F. W. SOLEM, Redaktør af Industri-Tidenden A. STEENBERG, Gørtler og Metalstøber F. SØRENSEN og Uhr- og Kronometermager WILDSCHIØDTZ. Mekanikergruppen var stærkt repræsenteret blandt Indbyderne, og en Tid lang tænkte man virkelig paa at kalde den nye Sammenslutning »Foreningen for Mekanikere«, en Benævnelse, der vilde stemme ganske godt med hele Foreningens Karakter. Man opgav dog dette Navn, fordi man frygtede for, at det skulde drage snævre Grænser for Medlemsområdet.

En af de virksomste for Foreningens Dannelse var den Mand, som er nævnt først, Kobbersmedemester HANS HENRIK ADRIAN. I hans Hjem i Toldbodgade er der holdt mangan Raadslagning, ogsaa om Oprettelsen af Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende (Haandværkerbanken), hvor Adrian fik Medlemsbrev Nr. 1. Han tilhørte en gammel Kobbersmedeslægt, der rummer en lang Række Haandværks-Ahner, og hvis Historie her i Landet rækker længere tilbage end til Midten af det attende Aarhundrede.

I Danzig levede omkring Aar 1700 Kobbersmed ISAAC ADRIAN, Sachser af Fødsel og Reformert af Trosbekendelse. Af hans fire Sønner hed de tre ABRAHAM, ISAAC og JACOB. Sønnen ISAAC, der var født 1715 og Kobbersmed som Fa-

deren, besøgte under en 3aarig Vandretid tretten tyske Byer. Den 12. August 1740 kom han til København. Her slog han sig ned, og her giftede han sig med en Sachserinde, som fødte ham tolv Børn. Den 12. September 1742

H. H. ADRIAN

noterer han i sin Dagbog »Bin nach Gottes Willen Meister und Bürger geblieben«. ISAAC ADRIAN døde i 1777 som Vicebranddirektør og Hof-Kobbersmed og Tækker. Hans Søn JACOB, Kaptajn i det borgerlige Infanteri, gav Kobbersmedetraditionen i Arv til *sine* to Sønner, af hvilke den ældste, DIDERIK PETER, blev Fader til HANS HENRIK ADRIAN, Medstifteren af Haandværkerbanken.

H. H. ADRIAN var født 1829. Han blev udlært hos Faderen, arbejdede som Svend hos denne og rejste ogsaa lidt i Tyskland paa Fagets Vegne, indtil han den 1. November 1857 nedsatte sig som Kobbersmedemester paa Graabrødretorv. Ligesom sin Fader beskæftigede han sig tillige med Pailletmageriet, der efterhaanden blev sjældent herhjemme. Den Pailletmaskine, som de begge har benyttet, kan ses paa Naalemager HJORTHS Skive paa den kongelige Skydebane. DIDERIK PETER ADRIAN havde overtaget Pailletmageriet efter HJORTH. I Begyndelsen af 1860'erne flyttede HANS HENRIK ADRIAN til Toldbodgade Nr. 10, hvor han havde sit Kobbersmede-Værksted i Baghuset — en

Det gamle Bindingsværkshus, Toldbodgade 10.

gammel Ankersmedie — og boede i Stueetagen i Mellembygningen, et smukt gammelt Bindingsværkshus, som blev holdt i udmærket Stand. Her kom de Mænd, der sammen med H. H. ADRIAN maa betegnes som de egent-

lige Stiftere af Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende: H. P. ANDERSEN, OETTINGER, SOLEM og M. STRØM. De holdt Udvalgs- og Bestyrelsesmøder i de respektive Hjem, men hyppigst samledes de vistnok hos ADRIAN, i hvis Værksted Foreningen for industrielle Opfindelser ogsaa fik udstillet den Lenoir'ske Gasmaskine, som kom til at volde Foreningens Bestyrelse en Mængde Bryderier. Politikeren, daværende Magister, senere Biskop MONRAD, der i Maj 1840 havde ægtet den for sin Begavelse og Skønhed kendte Murermester-Datter EMILIE NATHALIE LÜTTHANS og som ejede Nr. 10 i Toldbodgade, skal som nygift have boet en lille Tid paa første Sal i det kønne og ret anseelige Bindingsværkshus, indtil der i Forhuset kunde blive en Lejlighed i Stand til ham. I ADRIANS Tid beboedes Førstesalen af Malermester C. WEBER, dengang en af Fagets første Mestre; hos ham lærte Figurmaler OVERGAARD og den tidlig afdøde WØRMER.

Det gamle Bindingsværkshus blev brudt ned, for at Gammelholms Latin- og Realskole i 1890 kunde opføre egen Bygning paa dets Grund. Da var HANS HENRIK ADRIAN død fire Aar i Forvejen. Sin Forretning havde han oparbejdet, saa at den særlig havde Ry for Leveringen af Arbejder til Apotheker-Laboratorier og til Dampskibe. Gennem mange Aar var han Medlem af Industriforeningens Repræsentantskab og af Bestyrelsen for Foreningen til Lærlinges Uddannelse. Hans Søn, RUDOLF ADRIAN, repræsenterer femte Kobbersmede-Generation indenfor den danske Gren af denne gamle Haandværkerslægt.

— Foreningen for industrielle Opfindelser blev stiftet den 17. Oktober 1864. Den havde da et halvt Hundrede Medlemmer, og de fleste af dem mødte paa den konstituerende Generalforsamling, som udmærkede sig ved en overmaade livlig Forhandling. En enkelt Klike gjorde sig

voldsomme Anstrengelser for at kvæle denne Forening i Fødselen: Det opstillede Maal var altfor stort for en ny og svag Forening; saadanne Opgaver burde løses gennem Industriforeningen, men saa maatte man først have dens Ledelse forandret, og vilde man endelig danne en ny Forening, skulde det derfor være en Klub, som kun tog Sigte paa at faa nyt Blod ind i Industriforeningens Styrelse. Trods den heftige Opposition vedtoges det dog at stifte Foreningen for industrielle Opfindelser og at vælge en foreløbig Komité paa tre Medlemmer. Senere valgtes en Bestyrelse med Redaktør A. STEENBERG som Formand, og hans »Industri-Tidende« blev fra Nytaar 1865 Foreningens Organ. STEENBERG, der var Patent-Agent, havde et »teknisk Bureau« paa Købmagergade.

Ved Foredrag og Forevisninger skulde Medlemmerne holdes underrettede om de nyeste Frembringelser i Industrien. Hver — i Sommermaanederne hveranden — Mandag Aften afholdt man Møde i et Lokale paa Store Købmagergade Nr. 20, første Sal, hvor senere Firmaet SIMONSEN & WEEL rykkede ind. I 1860'erne var det Restauratør N. HANSEN, der havde Forretning her ved Hjørnet af Silkegade, men Stedet kaldtes almindelig »Burmeisters Restaurant« efter den Restauratør, som drev Forretning i disse Lokaler fra 1849 til 1859, og endnu for faa Aar siden kunde man høre gamle Haandværksmestre tale om Sammenkomsterne »hos Burmeister«, hvor ogsaa Haandværkerbanken blev stiftet.

Medlemskontingentet var 72 Skilling Kvartalet. I Begyndelsen af 1866 var Foreningen for industrielle Opfindelser naaet op paa 174 Medlemmer. Ude i Provinsen var man blevet opmærksom paa den. Næstved Industriforening blev efter Ønske optaget som Medlem af Foreningen. Farver H. P. ANDERSEN, hvis bekendte »franske Far-

veri« laa i Store Kongensgade Nr. 46, modtog Indmeldelser, og hos ham skulde man tillige anmelde de Genstande, som ønskedes udstillet i Lokalet paa Købmagergade.

H. P. ANDERSEN var den ældste af de Mænd, der ind-

H. P. ANDERSEN

tog en ledende Stilling i Foreningen og som tillige var de førende, da det gjaldt om at faa oprettet en Kreditforening for Haandværkere. Han er født i Rønne 1814. Faderen var Fisker. H. P. ANDERSEN kom tidlig til København, hvor han slog sig paa Farverprofessionen og blev gift med én Datter af Farver RENÉ. I sit andet Ægteskab var han gift med en Søster til den senere Folketingsmand, Oberst COLDING. Gennem et fleraarigt Ophold i Paris søgte ANDERSEN yderligere

Uddannelse i sit Fag. Fra 1839 havde han Forretning paa Amagertorv. I Begyndelsen af 1840'erne var der stærk Bevægelse i Faget. Under Henvisning til, at deres Kunst var i Forfald, ønskede Farverne at faa indført en obligatorisk theoretisk Farvereksamen ved den i 1829 oprettede Polyteknisk Lærestanstalt. H. P. ANDERSEN var en af de 27 københavnske Farvere, der i 1843 — uden Resultat — androg Kommercekollegiet om Indførelsen af en saadan Prøve. Selv havde han Silkefarvning til Speciale. Han interesserede sig meget for Silkeavl og var i det hele stærkt optaget af en Række industrielle Spørgsmaal. Han

spillede i 1850'erne en Rolle indenfor Haandværkerdannelses-Foreningen. I 1860 flyttede H. P. ANDERSEN med sin Forretning til Store Kongensgade, hvor han boede indtil sin Død, der indtraf i Begyndelsen af 1877.

— Bestyrelsen for Foreningen for industrielle Opfindelser var særdeles virksom. Den arrangerede Fabriksbesøg for Medlemmer og var meget ivrig for at faa Foredrag og Diskussioner i Stand. Mellem Foredragsholderne var en saa udmærket og højt anset Haandværksmester som Hof-Guldsmeden JØRGEN BALTHASAR DALHOFF, Industriforeningens Stifter. Han deltog ivrigt i Diskussionerne indenfor den nye Forening. I November 1864, kort efter Foreningens Stiftelse, drøfter man saa stort et Emne som Spørgsmaalet om, hvorledes der bedst kan virkes for Tilvebringelsen af hensigtsmæssige og billige Værkstedlokaler. Man fordyber sig i Planer om at anlægge, nær ved Byen, et helt Komplex af Værksteder for forskellige Haandværksfag, men med fælles Drivkraft. Et lignende Projekt var forøvrigt mange Aar tidligere paa Tale i Industriforeningen. Ved en anden Lejlighed sættes Mulighederne for Afholdelsen af en stor Industriudstilling under Debat. Jævnside Foredrag om specielle tekniske Emner udvikler Tobaksfabrikant JAC. S. TRIER sine Anskuelser om Kreditbanker for Haandværkere, Journalist V. RASMUSSEN kommer ind paa Kreditforeningssagen i et Foredrag om Midlerne til at fremme den danske Industri, og der er ligeledes Fremsyn i Forvalter HESSELS Meddelelser om Bogholderi for Haandværkere. Det andet Vinterhalvaar i Foreningens Tilværelse bød paa ikke mindre end 14 Foredrag, 3 Diskussioner og 32 Forevisninger. Undertiden gik man fra det meget jævne over til storslaaede Emner, som hin Novemberaften, da der forevistes et halvt Hundrede Spadserestokke af inden- og udenlandsk Fabrikat

og et nyt Smøreapparat, — hvorefter »Hr. STRØM oplæste en Afhandling om Verdensrummets Historie«!

Forevisningerne i Foreningens Lokale paa Købmagergade omfattede de mest forskelligartede Ting. Den ene Mandag Aften foreviser en Mekaniker en Model af en Højtryks-Dampmaskine, en anden Mandag er det en Kunstdrejer, som præsenterer Medlemmerne en Ligkrans af Hornspaner. Megen Interesse vækker en Bødkermester fra Borgergade med et lille Fad, som er indrettet til 12 Slags Likører. De Herrer BENTZEN og HAMBURGER foreviser to Slags patenterede Pibehoveder »med indvendige Hylstre, der danner en kunstig Skorpe, som naar Pibehovedet er tilrøget«. Som dansk Opfindelse demonstreres et Purifikationspulver, »bestaaende af organiske og mineralske Bestanddele, til at rense Luften i Værelser, Skolestuer, Børnekamre o. s. v., da Pulveret indsuger og fastholder alle ammoniakalske Luftarter«. Farver H. P. ANDERSEN udstiller en indforskreven Petroleumslampe (Aladdinslampe), og Blikkenslager TVEDE møder med Aladdinslamper af eget Fabrikat. Det var netop i disse Aar, at Petroleumsbelysningen holdt sit Indtog. Alle skulde have nye Lamper. I. B. DALHOFF udstillede ved en Forevisning i Industriforeningen nogle kunstfærdigt udførte Fødder til Stenoljelamper. Han solgte i Tusindvis af dem.

Det var Foreningen for industrielle Opfindelser, der anskaffede den første Gasmaskine her i Landet. Fra Foreningens Kasse og ved Laan fra Medlemmer fik man samlet 500 Rigsdaler, og STEENBERG købte da under et Ophold i Paris LENOIRS Gasmaskine til Foreningen. Med store Forventninger modtog man denne Maskine. Ved sin Ankomst var den dog i mindre god Forfatning paa Grund af uforsvarlig Emballage fra Afsenderen. Da den var sat i brugbar Stand, forevistest den i Virksomhed hos Kobber-

smedemester ADRIAN. Der var i den Anledning en hel lille Folkevandring til Toldbodgade. Da Foreningen omsider averterede Gasmaskinen til Salgs, meldte der sig imidlertid ingen Køber. I over et Aar henstod Maskinen hos ADRIAN, og da han hverken kunde eller vilde opmagasinere den længere i sit Værksted, kom det til mange og lange Forhandlinger om, hvorvidt Maskinen skulde udbydes blandt Medlemmerne eller ligefrem sælges ved offentlig Auktion.

Selskabeligt Samvær spillede en forholdsvis ringe Rolle i Foreningen for industrielle Opfindelser. Man fordybede sig med største Alvor i de industrielle Opgaver. Ud over Stiftelsesfesterne nævnes kun et enkelt Julegilde — anno 64 —, men det maa have virket særdeles oplivende, eftersom »Industri-Tidende« kunde meddele, at »Sammenholdet er blevet betydelig styrket ved dette ene Gilde«, hvor man — som det hedder, meget malende — »ikke samledes om det bare Bord«.

I Begyndelsen af 1866 fik Sammenholdet en Flænge. Det kom ved den Tid til heftige Diskussioner om indre Anliggender. Den ulyksalige Gasmaskine synes ved denne Lejlighed at have spillet en Rolle. Redaktør STEENBERG frasagde sig sin Funktion ikke blot som Formand, men overhovedet som Bestyrelsesmedlem. Mekanikus LUDVIG OLSEN indtager da Formandspladsen, medens Bestyrelsen iøvrigt bestaar af Farver H. P. ANDERSEN, Kobbersmedemester ADRIAN, Lithograf F. W. SOLEM og Skibsbygger M. STRØM. Senere udtræder ANDERSEN af Bestyrelsen, hvor han afløses af Bogtrykker OETTINGER; da LUDVIG OLSEN i Slutningen af 1866 trækker sig tilbage, bliver SOLEM Formand, og Bestyrelsen supplerer sig med H. P. ANDERSEN. Det er denne Bestyrelse, der faa Maaneder senere, konstitueret som Udvalg, indbyder til Dannelsen af Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende.

Af disse Mænd var SOLEM altsaa den, der stod som Formand for Foreningen for industrielle Opfindelser, dengang Planen om en Haandværker-Kreditforening blev realiseret, og han faar yderligere Betydning for os derved,

F. W. SOLEM

at han blev den første Formand for Kreditforeningens Repræsentantskab. Lithograf FREDERIK WALDEMAR SOLEM er født 1828. Hans Fader, der var født i Norge 1780, hed oprindelig JØRGEN OLSEN, havde en Gaard, »Solem«, paa Trondhjem-Eggen og antog Navn efter Gaarden. I 1829 døde han som Høker i København, da Sønnen kun var et Aar gammel. F. W. SOLEM fik sin Opdragelse paa Waisenhuset, som han forlod i 1843 for at gaa i Stentrykerlære hos det nyoprettede

Firma BING & FERSLEW. En af hans Lærkammerater var VILH. SØBORG, Grundlæggeren af den Forretning, som nu indehaves af F. W. SOLEMS Søn. I 1848 var SOLEM udlært. Han deltog i Treaarskrigen, tjente 1850 ved 1. lette Bataillons 3. Compagni og blev senere en kendt og fremtrædende Mand indenfor de københavnske »Vaabenbrødre«s Kreds. I 1856 etablerede SOLEM sig paa Østergade, Hjørnet af Integade; ved Midten af Halvfjerdserne flyttede han til Nytorv. I det Aar, da Haandværkerbanken stiftedes, rejste han til Paris med Støtte fra den Rejersenske Fond. Senere øgede han sin faglige

Viden ved Ophold i Berlin og Wien. SOLEM var noget af en Foregangsmand indenfor sit Fag, i Besiddelse af et vist Initiativ, hvad der ogsaa kom hans Virksomhed i Foreningslivet til Gode. I 1858 var SOLEM med til at stifte Waisenhusianer-Foreningen »Det gode Minde«. Hans Død indtraf 1891.

Skibsbygger M. STRØM var i saa lange Tider nøje knyttet til Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende, at vi senere vil faa Lejlighed til nærmere at skildre ham og hans Virksomhed. Tilbage staar da, i denne Forbindelse, kun en Omtale af det femte Bestyrelses- og Udvalgsmedlem, Bogtrykker SALLY OETTINGER, født 1821 i København. Hans Fader EZECHIEL (ESKIL) OETTIN-

S. OETTINGER

GER indvandrede hertil i Begyndelsen af Aarhundredet fra den lille By Hasenpot i Kurland og fik i 1805 Borgerskab som Bogtrykker i Hovedstaden, men endte, i Slutningen af 1820'erne, sine Dage som Klubvært i Pilestræde, dér, hvor nu »Bikuben« ligger. SALLY OETTINGER lærte i Bianco Lunos Bogtrykkeri og rejste paa Faget i Tyskland og Schweiz; da han i 1848 kom hjem, arbejdede han hos Bog- og Nodetrykker I. G. SALOMON i Pilestræde, senere Brolæggerstræde. I 1850 etablerede han sig under beskedne Forhold i Køge By, og Aaret efter ægtede han SOPHIE SALOMON.

I Køge paabegyndte OETTINGER Udgivelsen af en Avis. Køge By havde allerede i 1830 havt sin egen Avis; den bar det lovende Navn »Fama«, men udkom kun i nogle faa Numre. I 1851 udsendte SALLY OETTINGER det første Nummer af »Køge og Omegns Nyheds- og Avertissements-tidende«, der udkom to Gange ugentlig og i det første Kvartal redigeredes af Kantor P. E. BECKER. Derefter overtog OETTINGER selv Redaktionen; han skal, naar der en sjælden Gang var Lejlighed til en lille Polemik, være optraadt baade skarpt og klogt. Ved Nytaar 1857 solgte han for 5000 Daler sin Forretning til S. C. OPFFER. Det Blad, som han havde grundlagt, blev ført videre under skiftende Benævnelser. Siden 1900 har det baaret Navnet »Østsjællands Avis«.

Fra Køge vendte OETTINGER tilbage til København, hvor han fik Forretning paa Østergade og senere i Gothersgade, indtil han i 1866 flyttede til Gammelstrand Nr. 30, hvilken Ejendom han købte det følgende Aar. Her fortsatte han Forretningen, der efterhaanden var blevet en større Virksomhed, til sin Død i 1879. Ved et mærkeligt Træf døde han netop den Dag, da S. C. OPFFER blev begravet.

— Under det Røre, som i Begyndelsen af 1867 opstod i Foreningen for industrielle Opfindelser, brød Bestyrelsen med STEENBERGS »Industri-Tidende«, og Foreningen fik nu sit eget Organ: »Tidende for Foreningen for industrielle Opfindelser«. Det var et Maanedssblad, hvis første Nummer udkom Lørdagen den 28. April 1866. For at kunne forsyne Bladet med industrielt Nyt fra Udlandet satte Bestyrelsen sig i Forbindelse med Landsmænd i Stockholm, Christiania, Hamborg og Berlin.

Foreningens Virksomhed havde altid været Genstand for velvillig og særlig udførlig Omtale i den af C. FERSLEW

fra 1864 udgivne Avis »Dags-Telegraf«, der redigeredes af C. V. RIMESTAD. Desmere overraskende kom det hvasse Angreb, som RIMESTADS Blad nu en skønne Dag rettede mod Foreningen for industrielle Opfindelser og dens nye Tidende. »Dags-Telegraf« erklærede, at denne Forening passende kunde gaa op i Industriforeningen, der i Løbet af det sidste Aar var undergaaet en betydelig Reform. Men i Stedet for at slutte sig sammen med den store og gamle Industriforening til fælles Virke for den indenlandske Industris Fremme opretholdt Foreningen for industrielle Opfindelser sin selvstændige Virksomhed og havde oven i Købet paabegyndt Udgivelsen af et særligt Blad. »Ved dette viser det sig bedst« — fortsætter »Dags-Telegraf« — »hvor skadelig en Splittelse er af de Kræfter, der virke til samme Formaal; thi man har af Mangel paa Midler ikke seet sig i Stand til at forskaffe sig den nødvendige Assistance og lønne dygtige Medarbeidere til Bladet, hvorfor Redaktionen ogsaa maa bede om Overbærelse, baade med Hensyn til Indholdet og Formen, og anmode om navnlig at tage Hensyn til den gode Villie, der ligger til Grund for Foretagendet — men hvad kan vel denne nytte i Tilfælde som dette, naar Evnen mangler? Overbærelse trænger Bladet imidlertid til, det er vist nok. Indholdet er i de Nummere, der ere komne os for Øie, mildest talt gjennemgaaende ubetydeligt, og hvad Formen angaaer, da skulle vi som Exempel paa denne anføre Slutningen af en i det Hele taget høist uheldig Artikel om Kviksølvet (i Bladets Nr. 3), der lyder saaledes: »Skiøndt Kviksølvet ikke som Jernet kan benyttes til Husgeraad (!), Værktoier etc., er det dog en tro Hund (*sic!*) i Kunstens og Videnskabens Tieneste«. Udtryk som disse eller en Beskrivelse som den, at »Kviksølvet smelter selv ved Kuldegrader« (!), ere ikke alene fra Indholdets Side Vrøvl, men ogsaa For-

men er saa upassende, at slige Udtryk ikke burde forekomme i noget Blad, allermindst i et teknisk Tidsskrift«.

Foreningens Organ gav følgende spagfærdige Svar: »Dags-Telegraf« har kritiseret dette Blad med faa, men udsøgte Ord, saasom »Vrøvl«. Idet Bestyrelsen beklager, at den ikke seer sig i Stand til at svare med ligesaa kraftige Udtryk, der tager sig saa net ud paa Prent, skal den villig indrømme, at dens Evner og Tid ikke svarer til dens gode Villie, og at der derfor undertiden vel kan indsnige sig mindre heldigt valgte Udtryk i Bladet; men skulde Sligt ikke ogsaa kunne findes i den velredigerede »Dags-Telegraf«, naar man med jevn ond Villie vilde bruge Kritikens Mikroskop?»

Et langt og glansfuldt Liv blev ikke beredt Foreningens Tidende. Det var Meningen, at den, hvis den fandt tilstrækkelig Tilslutning, skulde udgaa hver fjortende Dag. Men efter et Aars Forløb maatte man standse Udgivelsen. Det sidste Nummer udkom Lørdagen den 30. Marts 1867 — tre Dage efter, at Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende var stiftet — og det varede ikke længe, inden ogsaa selve Foreningen for industrielle Opfindelser, som fik en ny Formand i Gravør HORNEMANN, afsluttede sin Tilværelse. Foreningen opløstes d. 7. November 1867. Men den havde ikke levet sine tre Aar forgæves. Gennemførelsen af Kreditforenings-Tanken indenfor Haandværkerstanden var et Resultat, som kunde dække over adskillige smaa Skrøbeligheder, og hvorledes man naaede til at bringe denne Sag frem for Offentligheden, derom indeholder det af »Dags-Telegraf« saa haardt angrebne Tidsskrift forskellige værdifulde Oplysninger.

KREDITFORENINGEN FOR HAANDVÆRKERE OG INDUSTRIDRIVENDE DEN KONSTITUERENDE GENERAL- FORSAMLING

VED Midten af Tredserne talte man hist og her om at overføre Haandværker-Kreditforeningerne paa dansk Grund. »Dags-Telegrafen» bragte i 1865 nogle Artikler om de tyske Kreditforeninger. Forfatteren, der skrev under Mærket »n«, opfordrede vore Haandværkere til at danne lignende Foreninger herhjemme »for at hæve vor Industri og i det hele opnaa større Velvære for den industridrivende Klasse«. Foreningen for industrielle Opfindelser fik Æren af at samle de spredte Bestræbelser, da den optog Kreditforeningssagen som Diskussionsemne. Efter Opfordring fra Bestyrelsen holdt Journalist V. RASMUSSEN, der var Medlem af Foreningen, den 11. December 1865 sit Foredrag om Midlerne til den danske Industris Fremme, og som et virksomt Middel nævnte han Oprettelsen af Kreditforeninger. Han anførte, at der i Tyskland bestod omtrent 1000 af disse Foreninger, som gav et Udbytte af 8—15 pCt., men forbeholdt sig iøvrigt nærmere at udvikle Mulighederne for det tyske Systems Anvendelse paa vore Forhold.

Ugedagen derefter talte V. RASMUSSEN paany ved et Diskussionsmøde, som overværedes af nogle af Industribankens Bestyrere. Han omtalte her, hvorledes de tyske

Foreninger var baserede paa solidarisk Ansvarlighed, og han betegnede dette Princip som nødvendigt til Opnaaelsen af et tilstrækkeligt Indlaan (3—4 Gange Grundfonden).

Der blev paa Mødet straks taget Afstand fra Tanken om solidarisk Ansvarlighed, og en Del af de tilstedeværende mente, at man overhovedet ikke skulde oprette nogen Kreditforening, idet de henviste til de bestaaende Pengeinstituter, særlig Industribanken. Andre gjorde herimod gældende, at Industribanken kun daarligt varetog de smaa Haandværkeres Interesser, og at det vilde være af stor Betydning for Haandværkere og Industridrivende, om de paa en lettere Maade end gennem de eksisterende Banker kunde erholde mindre Laan til deres Bedrifts Fremme. Mødet endte da med, at man nedsatte et Udvalg, som skulde arbejde paa Dannelsen af en Kreditforening.

Fra dette Udvalg, der bestod af Lithograf SOLEM, Mekanikus LUDVIG OLSEN og Paraplyfabrikant BIENAU, fremkom der intet, som kunde ligne en Indstilling. Der var Stilhed om Sagen, indtil det i Oktober 1866 fra anden Side blev foreslaaet at danne en Kreditforening indenfor selve Foreningen for industrielle Opfindelser. Det var en Tanke, som straks blev slaaet ned. Omtrent ved samme Tid fremsattes et Forslag om uafhængigt af Foreningen at stifte en Kreditforening, hvis Basis skulde være en gennem smaa ugentlige eller maanedlige Bidrag dannet Grundfond med Industribanken som Administrator, saaledes at denne Bank gjorde Udlaanene mod Garanti for Dækning af Halvdelen af eventuelle Tab. Dette Grundlag blev drøftet i et Par Møder, uden at der dog tilvejebragtes Enighed.

De Udtalelser, som var faldet paa Diskussionsmøderne, gjordes nu til Genstand for en nærmere Overvejelse i Bestyrelsen, der tilkaldte »flere agtede og i dette Fag kyndige

Mænd, saavel i som udenfor Foreningen«. Resultatet blev et Forslag, hvis Hovedtræk blev omtalt i »Tidende for Foreningen for industrielle Opfindelser« den 23. Februar 1867; de genfindes i den Indbydelse, der dateredes »København i Marts 1867«, og som var underskrevet af det i Foreningen for industrielle Opfindelser senest nedsatte Udvalg om Kreditforeninger: Kobbersmed H. H. ADRIAN, Farver H. P. ANDERSEN, Bogtrykker OETTINGER, Lithograf F. W. SOLEM og Skibsbygger M. STRØM.

Naar disse fem Mænd opfordrer til Oprettelse af en Kreditforening for Haandværkere og Industridrivende, mener de straks at burde fremhæve, at de ikke vil skabe en Konkurrent til bestaaende Pengeinstituter. »Opgaven er«, hedder det i Indbydelsen, »at stifte *en Forening, der kan supplere de ældre Instituters Virksomhed* og tilføre Industrien i Hovedstaden nogle af de Kapitaler, som den nu savner. Skønt der i København findes nogle af Landets vigtigste industrielle Etablissementer, og skjønt der i og omkring disse har samlet sig en talrigere Haandværkerstand end i nogen anden dansk By, er der dog kun udrettet forholdsvis lidet for at give Haandværkerne og de Industridrivende Adgang til Benyttelsen af de store Kapitaler, som ved Landets tiltagende Velstand Aar for Aar finde Anvendelse i andre Erhvervsgrene. Vi tro derfor, at det ikke er saa ubetimeligt at ville anvende i Kjøbenhavn de Erfaringer, man andre Steder har vundet med Hensyn til de gavnlige Virkninger af Creditforeninger.«

Efter at have givet en kortere Oversigt over Sagens Forhistorie i Foreningen for industrielle Opfindelser kommer Indbyderne nærmere ind paa Planen for Kreditforeningen, og de følger deres Ord saaledes: »Naar vi skulle gjøre opmærksom paa de Fordele, denne paatænkte Creditforening særlig tilbyder sine Medlemmer, maa vi først

fremhæve, at for at kunne faa Laan i Foreningen maa Laantageren være Medlem af samme, og Adgangen hertil er begrænset, dels ved, at den, der indmeldes, skal proponeres af et Medlem, dels ved, at Bestyrelsen har Myn- dighed til at nægte at optage Medlemmer, som den ikke anser for kvalificerede til Optagelse. Det er endvidere en Fordel for et Medlem af Creditforeningen, at han uden særlig Garanti til enhver Tid kan disponere over sit Ind- skud af 25 Rd. Saa ringe denne Sum end synes, kan det dog mangen en Gang være en stor Lettelse for en Haand- værker at kunne disponere over den uden at stille Kaution eller anden Sikkerhed. Ved de større Udlaan fra Forenin- gens Kasse paa indtil 100 Rd. kræves der endvidere kun Kaution for det Halve af det modtagne Laan, forsaavidt Kautionisterne ere Medlemmer af Foreningen. Enhver, der kjender, hvor megen Ubehagelighed og Besværlighed der er forbunden med at skaffe Kautionister for de Laan, som ellers søges i Bankerne, vil vide, at der herved er givet Foreningens Medlemmer en væsentlig Lettelse, navnlig naar man erindrer, at Medlemmerne i en saadan Forening snart lære hinanden at kjende og med Sikkerhed kunne vide, hvem de kunne kautionere for og hvem ikke. Med Hensyn til Laanenes Tilbagebetaling er der desuden truffet den Bestemmelse, at de i Reglen skulle tilbagebetales i Løbet af et halvt eller helt Aar, saa at Laantageren her mere uforstyrret end ved sædvanlige Laan i Bankerne kan anvende Pengene i sin Bedrift. Foreløbig er det vel bestemt, at Renten af Foreningens Grundfond skal be- nyttes dels til Afholdelsen af Administrationsudgifter, dels til en Reservefond, men det er paatænkt, saa snart Re- servefonden har naaet den Størrelse, der maa anses for tilstrækkelig til Dækning af de sandsynlige Tab, at lade Renten af Grundfonden tilfalde Medlemmerne.

For mangen En — slutter Indbyderne — kan den ud-kastede Plan vel synes ringe og indskrænket, men den kan let udvides og Udlaanssummerne forhøjes, naar Tilgangen af Medlemmer bliver stor, og vi henvende os tilidsfuldt til Hovedstadens større og mindre Industridrivende, der kjende den tilstedeværende Trang, med vor Opfordring til at træde sammen for ved forenede Kræfter at danne en Creditforening, der med Tiden kan blive en Støtte for Hovedstadens Industri.«

Denne Indbydelse blev tilstillet en Del københavnske Haandværkere og Industridrivende. Om Bistand fra anden Side var der ikke store Forhaabninger. »Tidende for Foreningen for industrielle Opfindelser« beklagede bittert, at den Bank, fra hvilken man nærmest havde tænkt sig at faa Støtte — aabenbart Industribanken — ikke ydede Sagen den Opmærksomhed, som den fortjente.

Den 25. Marts kunde de fem Indbydere udsende følgende Meddelelse:

»Da de af Undertegnede foretagne Henvendelser til forskellige Haandværkere og Industridrivende i Anledning af den paatænkte Creditforening allerede have haft saa god Fremgang, at 40 Medlemmer ere indtegnede, have vi anset det for rigtigt at foranstalte det konstituerende Møde afholdt. Vi tillade os derfor at meddele Dem, at et saadant Møde vil blive afholdt Onsdagen den 27. ds. Kl. 8 Aften paa Store Kjøbmagergade Nr. 20, 1ste Sal, og at anmode Dem om at give Møde. Det er Hensigten ved denne Lejlighed at opfordre Medlemmerne til at konstituere Foreningen, at vedtage Grundtrækket til Lovene og at vælge en Bestyrelse. En Fortegnelse over de tiltraadte Medlemmer vil findes nedenfor.«

De femogtredive, som havde sluttet sig til de fem Indbydere, var:

Sadelmager WM. AGERBUNDSEN.	Skræder CARL LARSEN (Tafdrup & Co.).
Guldsmed H. P. AMBROSEN.	Bødker CHR. LASSEN.
Sennopsfabrikant W. BÄHNCKE (Bähncke & Co.).	Skræder J. R. LUND.
Mekanikus BERGMANN (Bergmann & Hüttemeier).	Handskefabrikant C. A. MARTENS.
Tøjmagermester J. DÜNNWEBER.	Blikkenslager C. E. MARIBOE.
Bødker J. L. ERIKSEN.	Skibsbygger P. MICHELSEN (Pop & Michelsen).
Lithograf C. FERSLEW (C. Ferslew & Co.).	Skræder J. M. S. ODDER.
Skomager O. S. FLEMMING.	Mekanikus LUDVIG OLSEN.
Glarmester C. A. GETHER.	Mekanikus M. PETERSEN.
Malermester O. HANSEN.	Bogbinder C. W. RINGBERG.
Gravør EMIL HORNEMANN.	Sadelmager C. T. ROTHMAN.
Mekanikus HÜTTEMEIER (Bergmann & Hüttemeier).	Skræder J. B. SCHILDER.
Kleinsmed P. W. HØST.	Skræder CHR. C. SCHWADAHL.
Bødker L. JACOBSEN.	Skræder P. C. A. TAFDRUP (Tafdrup & Co.).
Smedemester F. JENSEN.	Skræder W. P. E. THERKELSEN (O. Therkelsens Enke & Søn).
Bødker S. JENSEN.	Fabrikant A. N. THORNGREEN.
Cigarfabrikant THOR LANGE.	Tobaksfabrikant J. S. TRIER.
Mekanikus L. L. WEITEMEYER.	

Saa grundlagdes da Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende den 27. Marts 1867. Paa Grund af en Englandsrejse var Skibsbygger STRØM forhindret, men de øvrige Indbydere var til Stede, og det var Formanden for Foreningen for industrielle Opfindelser, Lithograf SOLEM, der gav en Oversigt over Sagens Forhistorie og over det foreliggende Udkast til Love. Efter Stemmetallene at dømme havde der næppe indfundet sig mere end en Snes Mennesker. Kancelliraad H. PLOCKROSS var Dirigent, og ADOLF BAUER — den senere Justitsraad, dengang en ungdommelig »stud. chem.« — fungerede som Mødets Sekretær.

Hovedpunkterne i Lovudkastet var anført i den tidligere omtalte Indbydelse. Under Diskussionen, der varede et Par Timer, anbefalede Cigarfabrikant THOR LANGE

at sætte Indskudet til 50 Rdlr. — ikke, som foreslaaet, 25 Rdlr. —, men hans Kollega, Fabrikant TRIER mente ikke, at det var nødvendigt at forhøje Indskudet, da Medlemsantallet nok vilde stige hurtigt; han havde forøvrigt ønsket, at Foreningen, ligesom de tyske Kreditforeninger, tillige skulde tjene som Sparekasse for Haandværkssvende. SOLEM vilde lade Tiden afgøre, hvorvidt der var Trang til større Indskud — ved den endelige Statutvedtagelse et halvt Aars Tid senere fastsatte man Indskudet til 50 Rdlr. —, og han tilføjede noget om, at det jo dog ikke var Hensigten at danne en ny Industribank.

Ret pudsig var en vidtløftig Debat om den Bestemmelse i Paragraf 14, at ethvert Medlem paa Ære og Samvittighed skulde love at fremme Foreningens Tarv. Nogle fandt denne Bestemmelse altfor vidtgaende, og Skrædermester ODDER, der maa have været en ualmindelig samvittighedsfuld Mand, fik den ændret derhen, at ethvert Medlem skulde »love at handle paa Ære og Samvittighed i alle Forhold til Foreningen«. Med denne ene, unægtelig lidet væsentlige Ændring vedtoges det foreløbige Lovudkast. Man valgte en midlertidig Bestyrelse paa 7 Medlemmer: SOLEM, J. R. LUND, ADRIAN, STRØM, ROTHMAN, MARIBOE og H. P. ANDERSEN, og efter Forslag af Glarmester GETHER vedtog man at opfordre Bestyrelsen til paa det godkendte Lovgrundlag at udarbejde et Forslag til Love, som skulde forelægges den senest i Oktober sammentrædende Generalforsamling.

Denne Generalforsamling fandt dog først Sted den 4. November.

EN KØLIG MODTAGELSE – STATUTTERNE ROTHMAN OG STRØM

UNDER Forberedelserne til Dannelsen af Kreditforeningen havde Femmands-Udvalget maattet kæmpe med store Vanskeligheder. Hos adskillige af deres egne mødte disse Mænd Mangel paa Interesse. Den mere velsituerede Del af Haandværkerstanden havde paa Forhaand ikke meget tilovers for Kreditforenings-Tanken i den foreliggende Form; her fandt man netop, hvad Indbyderne jo ogsaa havde befrygtet, Planen altfor »ringe og indskrænket«. I andre, mindre bemidlede Haandværkslag, som skulde anses for mere interesserede, stod man tvivlende overfor det ny og ukendte.

Naar store Kredse indenfor selve Haandværkerstanden stillede sig saaledes, kunde man egentlig ikke vente, at Bankerne skulde være mere forstaaende. Den kølige Holdning, som Industribanken indtog, mødte Udvalget ogsaa hos andre Banker, som man, til Støtte for Sagen, anmodede om at træde i Forretningsforbindelse med Kreditforeningen. De mente, at Benyttelsen af Kreditforeningen som Mellemlid kun vilde være et Spild af Tid og Penge, eftersom det maatte være langt simplere og billigere at gaa direkte til de bestaaende Banker om Laan. Et af de største Pengeinstituter, hvortil der skete Henvendelse, motiverede sit pure Afslag med, at man ikke formaaede at

indse, hvorledes Foreningen efter de foreslaaede Regler skulde kunne faa tilstrækkelige Midler at virke med, ligesom man ikke fattede, hvad det kunde være for Industri-drivende, der skulde være tjente med saa højst ubetydelige Laan, som det her var Meningen at yde.

Næppe helt uden Grund er det sagt, at Haandværkerne dengang mødte denne bureaukratiske Tone overalt. Den forlængst afdøde Hofskræder THERKELSEN har fortalt et Eksempel, hvormed han vilde belyse Bankernes Optræden i hine Tider, naar Haandværkere henvendte sig til dem. Efter Kong FREDERIK DEN SYVENDES Død havde THERKELSEN havt en meget stor Leverance af Sørgeliberier. Da han skulde have Penge, var man ikke paa det rene med det Spørgsmaal: hvem der skulde betale. Han fik fra autoritativ Side et Bevis for, at Beløbet vilde blive betalt enten af Kong FREDERIKS Bo eller af Kong CHRISTIAN DEN NIENDE eller af Staten. Med dette Dokument gik THERKELSEN op i Nationalbanken, hvor man lod ham vente en Times Tid, inden han stedtes for en ældre Herre, som sad ved et grønt Bord. Den ældre Herre læste Bankens Oktroy op for ham. Det skulde heraf fremgaa, at Banken var stiftet til Bedste for Søfart og Handel, og da *han* kun var Skræder, kunde han ingen Penge erholde. THERKELSEN, der var gnaven over den lange Ventetid og det negative Resultat, spurgte, om der ikke stod i Oktroyen, at Bankens Leder skulde have Paryk paa. Manden ved det grønne Bord foer op og sagde, at nu blev han kastet paa Porten, hvortil THERKELSEN svarede, at da han havde maattet vente en Time, gik han saa gerne selv. Efterat han var kommen ned paa Gaden, mødte han en kendt Sagfører, der straks skaffede ham Pengene.

Vi har gengivet denne næsten Holbergske Scene efter Haandværkerforeningens Medlemsblad, som omtalte den

for en halv Snes Aar siden. Det er en drastisk Historie. Men selv om den rummer en eller anden Misforstaaelse eller Fejlhuskning, er den ganske karakteristisk for Datidens Forhold.

— Ikke blot under Forberedelserne, men ogsaa i de første Virksomheds-Aar mødte man den nævnte Mangel paa Interesse og Forstaaelse. Det tjener Kreditforeningens Mænd til uvisnelig Ære, at de under saadanne Omstændigheder ikke tabte Modet. Adskillige af dem bragte store personlige Ofre. De havde den faste Tro paa deres Sag. Der var over deres Arbejde i disse Aar al den lille Haandværksmesters Sejghed, hans store Nøjsomhed og uendelige Taalmod. Gik det end langsomt, saa *gik* det dog, og *gaa* skulde det.

De fyrretyve Medlemmer var omtrent vokset til hundrede, da den foreløbige Bestyrelse indvarslede til Generalforsamling den 4. November 1867. Her forelagdes det endelige Forslag til Statuter, saaledes som man havde udarbejdet det med Bistand af Bogholder i Privatbanken V. S. V. FABER, en Søn af den bekendte, i 1848 afdøde Biskop NICOLAI FABER; han havde ogsaa bistaaet ved Forarbejderne til Foreningens Dannelse, deltog ivrigt i Forhandlingerne paa den konstituerende Generalforsamling den 27. Marts og var Sekretær ved Generalforsamlingen den 4. November 1867. FABER, der i 1881 udnævntes til Sparekasseinspektør, var en af Pionererne for Forbrugsforenings-Bevægelsen. Han medvirkede i 1874 ved Stiftelsen af Foreningen til Lærlinges Uddannelse og døde i 1899.

Inden man paa Generalforsamlingen den 4. November gik over til Behandling af Statuterne, gav den midlertidige Bestyrelses Formand, Lithograf F. W. SOLEM nogle Meddelelser om Virksomheden i det forløbne Halvaar. Foreningen havde nemlig allerede i Juni Maaned paabegyndt

Udlaanene. Den disponible Kassebeholdning — man havde kun Medlemsindskudene, som erlagdes ratevis, at holde sig til — var i Juni vokset til 400 Rdlr., og den udlaantes da til Medlemmer i Summer paa 50 og 100 Rdlr. Kreditforeningen havde i disse første Maaneder Lokale paa tredje Sal i Tornebuskegade Nr. 1, Hjørnet af Rosenborggade, hvor der var aabent hver Onsdag Aften Kl. 8—10.

Det var Skibsbygger STRØM, der paa Bestyrelsens Vegne forelagde Statutforslaget. Efter 3—4 Timers Forhandling vedtog man det enstemmigt med 25 Stemmer.

Statutterne er væsentlig en nærmere Udformning af de i Marts vedtagne Grundtræk. Enhver Haandværker og Industridrivende i København og Omegn kan optages som Medlem, og Indskudet for ethvert Medlem fastsættes til 50 Rdl., som kan indbetales enten paa een Gang eller successive med mindst 1 Rdlr. maanedlig. Det skal være et Medlem tilladt at supplere sit Indskud indtil 100 Rdlr. I Indtrædelsespenge erlægges 3 Mark.

Foreningens Formaal er saaledes udtrykt: Den skal ved kontante Indskud og fælles Kredit tilvejebringe Midler til Udlaan blandt Medlemmerne. Dens Kapital, der dannes ved Indbetaling fra Medlemmerne og Dividende efter nærmere fastsatte Bestemmelser, inddeles i Reservefonden — den egentlige Foreningsformue, der tjener Forretningen som Reserve og hvortil der aarlig af Netto-Overskudet henlægges 10 pCt. — og Medlemsformuen, de enkelte Medlemmers Tilgodehavende paa deres Indskud i Foreningen. Alle Medlemmernes statutmæssige Indskud udgør Foreningens Grundfond. Udlaan tilstaas Medlemmer 6 Maaneder efter Indtrædelsen. Direktionens Medlemmer kan dog ikke erholde Laan. I de foreløbige Love var Maksimum for Udlaan fastsat til 100 Rdlr. De endelige Statuter bestemmer, at Maksimum af den Kredit, som For-

eningen kan tilstaa Medlemmerne enkeltvis, henhører under Generalforsamlingens Beslutningsmyndighed. Den ordinære Generalforsamling i Februar 1868 begrænsede indtil videre Maksimum for det enkelte Medlems Kredit til 1000 Rdlr.

Medlemmerne skal — hedder det fremdeles i Statuterne — indestaa for Opfyldelsen af alle de af Foreningen statutmæssigt indgaaede Forpligtelser og, saafremt Foreningens Kapital ikke er tilstrækkelig, erstatte de mulige Tab, ligelig fordelte paa Medlemmerne. Dette forklares nærmere derhen, at saafremt et Tab skal dækkes af Medlemsformuen, fordeles Tabet paa de enkelte Medlemmer i Forhold til deres Medlemsformue. Rækkevidden af disse Bestemmelser var meget omdisputeret. Paa adskillige Generalforsamlinger maatte STRØM staa frem og forsikre, at intet Medlem hæftede for mere end sit Indskud, og tilsidst erklærede han, at man skulde træffe Foranstaltninger til en anden Affattelse, da dette Forhold stadig viste sig at være Genstand for Misforstaaelse. Senere, da Foreningen ogsaa havde faaet en Aktiekapital, lyder Statuterne paa, at saafremt Aarets Netto-Overskud og Reservefonden ikke kan dække indtrædende Tab, er ethvert Medlem forpligtet til at afgive saa meget af sit Indskud, ligelig fordelt, som maatte være nødvendigt til Dækning af Resten; strækker heller ikke Medlemsformuen til, anvendes Aktiekapitalen til yderligere Dækning af mulige Tab.

Foruden den aarlige Generalforsamling skal der afholdes Kvartalsmøder med Fremlæggelse af Kasseregnskabet og Diskussion om Foreningens Anliggender. Kreditforeningen bestyres af et Repræsentantskab paa seks Medlemmer, som vælges af Generalforsamlingen, og en Direktion paa tre Medlemmer, nemlig en Forretningsfører, en Kasserer og en Bogholder. Generalforsamlingen vælger Direk-

tionen efter Indstilling fra Repræsentantskabet. Senere blev Antallet af Direktionsmedlemmer indskrænket til to.

Kreditforeningens første Repræsentantskab kom til at bestaa af Lithograf F. W. SOLEM som Formand, Kobbersmedemester H. H. ADRIAN, Snedkermester ANDREAS JENSEN, Bødkeremester CHR. LASSEN, Blikkenslagermester MARIBOE (Viceformand) og Mekanikus LUDVIG OLSEN. De ordinære Repræsentantskabsmøder berammedes til første Tirsdag i hver Maaned.

Til Medlemmer af Direktionen valgtes Sadelmagermester C. T. ROTHMAN som Forretningsfører, Skibsbygger M. STRØM som Kasserer og Kancellist CHR. RING som Bogholder.

Det var Farver H. P. ANDERSEN, der havde henledt Opmærksomheden paa Sadelmagermester ROTHMAN som Direktøremne. De boede skraas overfor hinanden i Store Kongensgade, ANDERSEN i Nr. 46 og ROTHMAN i den statelige gamle Ejendom Nr. 45. Han var allerede med i Vinteren 1866—67, naar Udvalget holdt Møder hos Prokurator PLOCKROSS om Udfærdigelsen af et Lovudkast. Da kun saa ringe Midler var til Raadighed for Udlaan, skaffede han og STRØM paa deres egne Navne Kreditforeningen en Kassekredit i et af Københavns største Pengeinstituter. »I den allerførste Tid maatte man« — har ROTHMAN selv fortalt — »tidt hjælpe af sin egen Lomme, naar En kom og skulde have lidt til et Læs Brædder, for der var hverken Penge til det ene eller til det andet.« Efter Generalforsamlingen i November 1867 stillede ROTHMAN sit private Kontor til Raadighed for Foreningen; det laa i Stueetagen i Ejendommen i Store Kongensgade; her modtog han Begæringer om Laan, og Kontoret blev holdt aabent et Par Timer hver Lørdag Aften. Kreditforeningen havde foreløbig ikke Raad til at betale Leje af Lokaler.

CARL THOR ROTHMAN blev født den 2. Juli 1834 i København, hvor Faderen, SAMUEL PETER ROTHMAN, i 1825 havde nedsat sig som Sadelmagemester. Sønnen kom i Lære hos sin Fader, og i 1852 rejste han ud som Svend.

C. T. ROTHMAN
(c. 1870)

I omtrent et Par Aar arbejdede han paa store Værksteder i Paris, London og Wien. Da han var kommet hjem, gjorde han Mesterstykke og overtog snart Faderens Forretning. C. T. ROTHMAN drev indtil 1884 en omfattende Tapetserer- og Dekoratorvirksomhed. Han havde store Monteringsarbejder paa Herregaarde og Slotte, baade herhjemme og i Sverrige. Fra 1890 til 1900 var han Oldemand for Københavns Sadelmager- og Tapetsererlaug.

Til Kreditforeningen var ROTHMAN knyttet gennem en meget lang Aarrække. Han sad som administrerende Direktør endnu flere Aar efter, at den i 1898 havde antaget Navnet »Haandværkerbanken«. Særlig i sine Manddoms-aar gjorde han Banken store Tjenester. Han var baade dygtig og flittig, havde mange Gange det lykkelige Haandelag, naar det gjaldt om at faa en Sag til at glide. ROTHMAN kendte ogsaa sine bitre Stunder under Bankvirksomheden. Selv om han udadtil bevarede det gode Humør, som han var kendt for, følte han sig dog sikkert trykket af den Krise, der overgik Banken i 1894. Det vidner højt om

ROTHMANS Popularitet, at den Generalforsamling, der, om end lidt sent, blev indkaldt i Anledning af Krisen, endte med, at der ligefrem bragtes ham en Ovation. Faa har været saa populære som han i københavnske Haandværkeres Kreds. De vidste, at Haandværkerbanken var hans Hjærtebarn, og at han, besjælet af de varmeste Følelser for Standsfællernes Vel, havde ofret Banken Tanker og Tid og Penge uden noget Vederlag i de første vanskelige Arbejdsaar. Hans Betydning for Kreditforeningen fremgaar allerede af den Omstændighed, at den gennem mange Aar, Mand og Mand imellem, kaldtes *Rothmans Bank*. Hvad der bidrog til at øge Vennernes Tal, var ogsaa hans lune Gemytlighed. ROTHMAN var munter og glad, uden i nogen Maade at være støjende. De ældre, hvis Hukommelse rækker langt tilbage, de yngre, der kun har kendt ham som den livsglade *gamle* Herre, alle vil de mindes hans Øjnes lyse, festlige Blink. Man ordentlig hyggede sig i hans Selskab.

I en Menneskealder var ROTHMAN Medlem af Haandværkerbankens Direktion. Han var først »Forretningsføreren«, senere den administrerende Direktør. STRØM begyndte sin Direktionsvirksomhed som Kasserer, men kom snart til at hedde Kontroldirektør. De to virkede sammen i 28 Aar. Paa *deres* Arbejde blev Banken bygget op.

STRØMS egentlige Livsgerning var knyttet til Orlogsværftet. MONRAD DIDERIK STRØM er født i København den 23. Oktober 1828 og var Søn af en Overkanonér. Efter Barndomsaarene i Søetatens Drengeskole kom han i Lære hos kongelig Skibsbygmester FUNCK paa Orlogsværftet, en Stilling, som han senere selv skulde overtage. Han besøgte i Læreaarene de Massmannske Søndagsskoler; siden gik han paa Værftets Skibsbygnings- og Maskinskole, og han søgte ogsaa Undervisning paa Kunstakademiets Bygnings-

skole. STRØM stod med en solid Uddannelse og med de fineste Eksaminer, da han i 1854 fik Ansættelse som Assistent ved Orlogsværftets Konstruktionskontor. Syv Aar derefter blev han Skibsbygger-Formand ved de praktiske

M. D. STRØM
(c. 1870)

Arbejder. Som Skibsbygmestersvend blev han under Krigen i 1864 beordret til at føre Tilsyn med Arbejdet paa Panserfregatten »Danmark«, som byggedes i Glasgow, og senere blev han gentagne Gange sendt til England og Skotland for at følge Skibsbyggeriets Udvikling. I 1871 var STRØM avanceret til Skibsbygmester ved Orlogsværftet, specielt for Bygning af nye Skibe. Store Opgaver maatte han løse i en Tid, da man gik over fra Træ- til Jernskibe. Han traadte tilbage i

1899 og havde da bygget saa godt som hele den daværende danske Flaade. STRØM modtog ved sin Afgang ministeriel Anerkendelse for sin lange og udmærkede Tjeneste. Da han i 1896 fejrede 25 Aars-Jubilæum som Skibsbygmester, havde Marineminister RAVN sendt følgende meget anerkendende Skrivelse til »Hr. Skibsbygmester M. D. STRØM, Dannebrogsmænd, Ridder af Dannebrog« :

Da det den 1. Februar d. A. er 25 Aar, siden De blev udnævnt til Mester og Bestyrer af Skibsbygningsværkstedet, finder Ministeriet Anledning til ved denne Lejlighed at udtale sin Tilfredshed med Deres Virksomhed i de forløbne Aar ved Bestyrelsen af nævnte

Værksted under de vanskelige Forhold, som skyldes den stærke Udvikling, Materiellet har undergaaet i den Tid.

Det er Ministeriet en Tilfredsstillelse at kunne udtale, at det finder, at Skibsbygningsværkstedet i den forløbne Tid stedse er fulgt med Udviklingen, og det tilskriver dette for en væsentlig Del den Dygtighed, hvormed De har forstaaet at holde Dem paa Højde med Tiden, og den Nidkærhed og Samvittighedsfuldhed, hvormed De har ledet Arbejdet ved de i de 25 Aar forefaldne Nybygninger af meget forskellig Art.

Den Anerkendelse, som Skibsbygmester STRØM fik fra sine Overordnede, forenedes med den Agtelse og Respekt, der mødte ham hos hans Undergivne. De holdt af ham, fordi han gjorde meget for at skaffe dem bedre Arbejdsforhold; de viste ham Tillid paa forskellig Vis, og de saa i ham en helstøbt Personlighed, der gav det gode Eksempel paa Orden og Flid.

Allerede som ung Assistent ved Orlogsværftets Konstruktionskontor spillede STRØM en Rolle i den københavnske Haandværkerbevægelse. Han var saaledes et fremtrædende Medlem af Københavns Arbejderforening, der stiftedes i Efteraaret 1856 med den kendte Politiker I. A. HANSEN som Formand. STRØM stod selv en Tid i Spidsen for denne Forening, som dog ikke naaede at faa nogen større Betydning. Dens sidste Formand var C. V. RIMESTAD, der, efter at Københavns Arbejderforening var ophørt at eksistere, oprettede Arbejderforeningen af 1860. I Kraft af sin Stilling som Medlem af Bestyrelsen for Foreningen for industrielle Opfindelser tog STRØM virksomt Del i Grundlæggelsen af Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende. Ved festlige Lejligheder indenfor Haandværkernes Kreds viste den ellers ret alvorsfulde Mand, at han godt kunde skrive en munter Vise. Adskillige af disse Sange opbevares i Haandværkerforeningens Visesamling.

STRØM var Medlem af Kreditforeningens Direktion lige indtil Omorganisationen i 1895, men ogsaa *efter* den Tid var han knyttet til Ledelsen.

Baade ROTHMAN og STRØM opnaede at se den Institution, som de havde ført frem, passere 40 Aars-Jubilæet, og levede endda en rum Tid derefter. De døde begge i 1910.

HISTORIEN OM TO LYS — UNDER SMAA KAAR — SPAREKASSE-AFDELING OG AKTIETEGNING

DER løber en snurrig lille Historie om to tændte Lys, der som en formentlig utidig Flothed vakte Forargelse paa et af Kreditforeningsmøderne i 1868 i Burmeisters Restaurant. De var placerede paa Dirigentbordet, og et meget sparsommeligt Medlem paatalte denne Udskejelse, idet han hævdede, at *ét* Lys vilde være fuldt tilstrækkeligt. Bestyrelsen blev stærkt kritiseret den Aften. Det var lige ved at blive et stormende Møde. I den nærmest følgende Tid saa man Bestyrelsen ordentlig paa Fingrene, at den ikke ødede noget.

Saa smaa var Forholdene. Til en Begyndelse arbejdede hele Direktionen gratis. Fra 1. Marts 1868 fik dog Kassereren og Bogholderen Løn. Men den var ikke overdaadig. Der blev fastsat 5 Rdlr. maanedlig for hver i de første 4 Maaneder og derefter 15 Rdlr. Den administrerende Direktør var ulønnet i en hel Række Aar. ROTHMAN har selv engang fortalt Forfatteren af denne Skildring, hvorledes det gik til, at han omsider blev gageret. »Jeg havde«, sagde ROTHMAN »ikke tænkt at skulle have Penge for det. Men saa vil Tilfældet, at jeg en Dag i 1875 monterer for en Grosserer, som nu er død og borte for mange Aar siden. »Nej, hør véd De nu hvad«, siger Grosserereren —

det var en robust Slesvigholstener — »De skal ikke bilde mig ind, at en Mand, der har saa meget at gøre i sin private Forretning, hver Dag kan ofre sine bedste Formiddagstimer (Kontoret var dengang aabent Kl. 9—2) uden at faa noget for det. Enten lyver De, eller ogsaa stjæler De.« Saa styrtede jeg op paa Kontoret og sagde, at naar Folk kunde falde paa den Slags Ting, *forlangte* jeg at faa Løn. Jeg fik 500 Rdlr. om Aaret, men jeg ærgrede mig længe over den Historie«.

Ogsaa paa Møderne kunde der være smaa Episoder, som slet ikke var behagelige. »Jeg husker«, fortalte ROTHMAN, »fra en Generalforsamling paa Østergade i »Kongens Klub«, hvordan et Bestyrelsesmedlem var saa næsvis, at jeg maatte bede Forsamlingen om at hjælpe ham udenfor. Der var flere Hundrede Mennesker, og de gjorde, hvad jeg bad dem om.« Ikke mindst livligt gik det nok til paa Kvartalsmøderne, hvor man i de vanskelige Førsteaar jævnlige bebrejdede Ledelsen, at den havde paabegyndt Forretningerne altfor tidlig, — inden der var det tilstrækkelige Grundlag at virke paa. Desværre er den officielle Protokols Referater fra disse Aars Møder meget magre. Beretninger, som kun gaar ud paa, at »Forretningsføreren meddelte det fornødne«, eller at den og den »replicerede«, er jo ikke synderlig oplysende. Kvartalsmøderne ophørte forøvrigt med Udgangen af 1870.

Hvor smaa Forholdene end var, kunde Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende ikke stadig være installeret i Tapetserer og Dekorator ROTHMANS Arbejdsværelse. For at man skulde kunne udvide Virksomheden, maatte man have længere Kontortid end det Par Timer Lørdag Aften. Hen mod Efteraaret 1868 tilbød Kancelliraad PLOCKROSS og cand. jur. SKIBSTED at overtage Udførelsen af Kreditforeningens daglige Forretninger

Store Kongensgade Nr. 45.

paa deres nye Kontor paa Vestergade. Man maatte dog afslaa dette Tilbud, da en saadan Ordning vilde støde paa store praktiske Vanskeligheder. Endnu et halvt Aars Tid slog man sig til Taals med det Rothmanske Privatkontor i Store Kongensgade 45, men fra April 1869 lejede Kreditforeningen to Værelser paa første Sal i samme Ejendom.

I Leje betaltes 5 Rdlr. om Maaneden, hvad der betragtedes som en hel Herrefærd, og Kontoret blev nu holdt aabent hver Dag Kl. 9—12; fra 1. Juli 1871 holdt man aabent daglig Kl. 9—2. Desuden var der en 2 Timers Kontortid Lørdag Aften. ROTHMAN havde en Skriver paa Kontoret, men naar han selv var ude i Tapetsererforretninger, maatte Folk, der søgte ham angaaende Laan, komme igen en anden Gang. *Saa* primitive var Forholdene, ogsaa ud over den allerførste Tid.

Indtil 1873 var Kreditforeningen til Huse i Store Kongensgade. Sin vanskeligste Barndomstid har den saaledes henlevet her i Nr. 45. Ganske løseligt skal vi skitsere den anseelige gamle Gaards Historie. Paa dens Plads laa ved Midten af det 18. Aarhundrede en mindre Ejendom, som tilhørte Urtekræmmer CHR. SCHUMACHER. Gaden hed endnu ved den Tid Nye Kongensgade. I 1753 solgte SCHUMACHER sit Hus, dengang Nr. 145 i St. Annæ Quarter, til Urtekræmmer DAVID HOLT, men allerede i 1756 købte Tømrermester, senere Brandmajor GEORG VOLMEISTER den Holtske Urtekræmmergaard for 3250 Rdlr. VOLMEISTER har nu opført det fornemme Borgerhus i den Skikkelse, som det væsentlig har bevaret. Sekretær PETER GRØNLAND maatte da ogsaa betale 15060 Rdlr. for den smukke Gaard, da han i 1798 købte den af Dødsboet efter afgangne Frue FRIDERICHE LOUISE VOLMEISTER, født JUNGE, forhen afdøde Brandmajor GEORG VOLMEISTERS Enke. Fem Aar senere solgte Sekretæren, der nu var Justitsraad, Ejendommen til PETER FRIEDRICH VAN WYLICH, og allerede i 1807 fik den atter en ny Ejer, Grosserer FRANÇOIS LE CHEVALIER. Han beholdt den dog heller ikke ret længe. I 1820 solgte han sin Gaard til Jomfru MARY RONALD MITCHEL. Efter 26 Aars Forløb kom Gaarden i den Rothmanske Slægts Eje. Sadelmagermester SAMUEL PETER

ROTHMAN køber Ejendommen i 1846 af Jfr. MITCHEL, og i 1863 sælger han den for 28,000 Rdlr. til Sønnen CARL THOR ROTHMAN, der i 1881 afhænder den til Tapetserer J. THORNING.

I 1913 købte Arkitekt BIRKMAND Ejendommen af THORNING'S Enke. Arkitekten har ladet den gode gamle Gaard restaurere i Aarene 1915—16.

— Ved Udgangen af Stiftelsesaaret havde Kreditforeningen 102 Medlemmer, en Medlemsformue paa 1254 Rdlr. og en Reservefond paa 50 Rdlr., medens det samlede Udlaan beløb sig til 1388 Rdlr. Det følgende Aar drøftede man indgaaende Planerne til en Sparekasse, og den 31. Oktober 1868 oprettedes en Sparekasseafdeling, der modtog Indskud paa 50 Øre og derover saavel af Foreningens Medlemmer som af andre. Da Aaret var til Ende, viste det sig, at der i Løbet af de to Maaneder kun var indsat noget over 4000 Kroner i Kreditforeningens Sparekasse. Men Summen voksede stadig og jævnt i Aarene derefter.

I Kreditforeningens Historie indtager Aaret 1874 en vigtig Plads. Da man gik ind i dette Aar, havde Foreningen 490 Medlemmer. Man maatte have flere Penge at virke med, og Bestyrelsen udarbejdede derfor et Forslag om Dannelsen af en Aktiekapital, fordelt i to Serier paa 100 og 200 Kr. pr. Aktie. De Principper, der laa til Grund for Kreditforeningen, skulde dog ikke dermed forandres. For at kunne møde og stemme paa Generalforsamlingen maatte en Aktionær tillige være Medlem af Foreningen. Forinden Sagens Vedtagelse blev der afholdt to meget lange Diskussionsmøder, fra hvilke Offentligheden var udelukket. Trods alle foreslaaede Kauteler rejste der sig nogen Opposition mod Bestyrelsens Forslag om at forøge Driftskapitalen ved Aktier. De, der nærede Betænkelig-

heder, mente, at man ved en Aktietegning ganske vilde tilintetgøre Formaalet med Kreditforeningens Stiftelse; man skulde vogte sig for fremmed Indflydelse; det var farligt at gøre Kreditforeningen til »en stor Bank«. Heroverfor hævdede Bestyrelsen, at Foreningens Formaal stadig var at hjælpe Haandværkerstanden, særlig de mindre Haandværkere, men at det voksende Medlemstal nødvendiggjorde en Kapitalforøgelse, og at det endelig vilde være urimeligt *kun* at hjælpe de smaa Haandværkere.

Paa den ordinære Generalforsamling den 30. Marts 1874 vedtoges Bestyrelsens Forslag. Aktietegningen blev aabnet den 1. April 1874. Paa Aktier indbetaltes det første Aar lidt over 64000 Kroner. Ved en Foraarsgeneralforsamling i 1875 vedtoges nogle Statutændringer, som gik ud paa, at »Aktiekapitalen, Foreningens Grundfond, udgør 1 Million Kroner, fordelt i 2 Serier A og B« — ved 25-Aarsjubilaet i 1892 var der indbetalt godt $\frac{1}{4}$ Million Kroner —, og at »Aktietegningen staar aaben for alle, dog uden at Aktionærerne derved erhverver sig nogensomhelst Ret i Foreningen«. Det var en Bestemmelse, som bevirkede, at Aktietegningen kun gik langsomt frem. Aktieudbyttet var i 1874 $7\frac{1}{2}$ pCt., i det følgende Aar 7 pCt. og derefter dalende til gennemsnitlig $5\frac{1}{4}$ pCt. i en Række af Aar.

Hvor meget Forretningerne efterhaanden var vokset, fremgaar af den Omstændighed, at Kasseomsætningen fra 40000 Kr. i 1868 gik frem til over $5\frac{1}{3}$ Mill. Kr. i 1874 og over $8\frac{3}{4}$ Mill. Kr. i 1875. Af stor Betydning var det, at Foreningen, som ROTHMAN kunde meddele paa en Generalforsamling, havde erhvervet sig »fuldstændig Stempel-frihed, i Lighed med de største Pengeinstituter her i Byen.« Det var ROTHMAN selv, som havde udvirket dette ved at henvende sig til Generaldirektøren for Skattevæsenet, Kam-

Holmens Kanal Nr. 18.

merherre RAMUS, for hvem han ufortrødent udviklede i et længere Foredrag, hvor nyttigt det var for den lille Haandværker at faa billige Penge til Laans paa længere Tid.

I April 1873 havde Kreditforeningen forladt Store Kongsgade Nr. 45 for at flytte til Skipperforeningens Gaard,

Nr. 18 ved Holmens Kanal. Enkelt og fordringsløst, derfor netop kønt og hyggeligt er Skippernes gamle røde Hus, hvor Kreditforeningen nu havde sit Kontor i næsten en halv Snes Aar. Huset, der er opført af en Grosserer LARSEN et Par Aar efter den store Brand i 1795, solgtes i 1804 ved Tvangsauktion for 29500 Daler til Skipperlauget, som med sine tusinde Medlemmer var et Laug i fuld Blomstring. Fra det tidligere Laugshus medførte man en Plade, som den Dag i Dag findes opsat i Porten ved Holmens Kanal, og hvis kuriøse Indskrift meddeler, at

I Aar et Huus er retted op
Ved Muur og Tømmers Øgning,
Dog allermest ved Guds Forsiun
Og Peder Madsens Søgning.

»I Aar« var 1681, og PEDER MADSEN var den daværende Laugsoldermand, der sammen med Viceoldermand FRANTZ BECHMANN paa samtlige Laugsbrødres Bekostning havde ladet det ældre Laugshus indrette. Lige siden Købet i 1804 har Skipperlauget boet i »det nye Laugshus« ved Holmens Kanal. Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende havde sine Kontorlokaler paa første Sal. De var adskilligt rummeligere end de to Stuer i Store Kongensgade.

— I Tiden fra Kreditforeningens Stiftelse i 1867 indtil Midten af Halvfjerdserne skete der enkelte Forandringer i Bestyrelsens Sammensætning. Lithograf F. W. SOLEM virkede kun fra November 1867 til April 1868 som Formand for Repræsentantskabet. Hans Efterfølger, Mekanikus LUDVIG OLSEN indtog derimod Formandspladsen i syv Aar. Visse Brydninger mellem Direktionen og Repræsentantskabet synes at have været medvirkende Aarsag til en Afskedsbegæring, som ROTHMAN indgav i 1873. En ekstra-

ordinær Generalforsamling anmodede ham imidlertid om ikke at forlade den Post, som han hidtil havde røgtet. ROTHMAN trak da sin Afskedsbegæring tilbage, og der blev truffet en Ordning, hvorefter han som administrerende Direktør havde en Forretningsfører under sig, medens STRØM var Kontrol-direktør. Pladsen som Forretningsfører blev besat med Gross. E. L. SCHMIDT. Tiden skulde vise, at dette var en skæbnesvanger Ansettelse.

Kancellist RING, der i November 1867 var blevet valgt til tredje Medlem af Direktionen, varetog ikke ret længe dette Hverv. Allerede den 1. Marts 1869 afløstes han af Fabrikant C. A. WARBURG, som mødte til sin Gerning i Direktionen med den varmeste Interesse for Haandværkets og Industriens Tarv.

LUDVIG OLSEN

HOSEKRÆMMEREN FRA HØJBROPLADS

C. A. WARBURG var en forholdsvis ny Mand indenfor Kreditforeningen, i flere Maader en interessant Personlighed.

Han tilhørte den kendte Strømpevæverslægt WARBURG. Stamfaderen til den danske Gren af Slægten var Søn af en OVERRABBINER i Byen Warburg i Westfalen, indvandrede hertil ved Midten af det 18. Aarhundrede og var ÆLDSTE og LEDER i de portugisiske Jøders Menighed. Den indvandrede Søn gik med to Sønner og to Døtre over til Kristendommen.

Strømpefabrikant CHRISTIAN ARENHOLT WARBURG hørte til en SØSKENDEFLOK, hvis syv Medlemmer alle forblev ugifte. Det er »Strømper uden Kærlighed«, sagde Folkevittigheden om dem. Der var to Søstre — den ene var en Skønhed — og fem Brødre. To af Brødrene gik den gejstlige Vej, en blev Skibsreder, og de to andre, CHRISTIAN ARENHOLT og HARALD HANS VALDEMAR, førte det fædrene Trikotagefirma videre. Den Warburgske Ejendom paa Hjørnet af Store Kirkestræde og Højbroplads er genopført efter Branden i 1795. Her har Slægten været til Huse gennem et Aarhundrede. I det gammeldags Patricierhjem levede Søskeneflokken et smukt og kærligt Samliv. Efter Forældrenes Død blev det, skriver HERMAN TRIER i en Afhandling om den Warburgske Slægt, »den ældste Søn

og Datter, CHRISTIAN ARENHOLT og HENRIETTE, der overfor de yngre Søskende traadte i Forældrenes Sted, og det var, som om noget af den Pietet, de nærede for Faderen og hans Minde, gik over paa dem. Børnenes Kærlighed til Faderen spejler sig, indirekte, i nogle Ord af en af de yngre Sønner: »Det er ingen god Søn, der kun viser Faderen skyldig Lydighed, men med koldt Hjærte uden Kærlighed,« i Lighed med »den Ærbødighed, der lovbefalet udvises imod en Foresat.« De blev sammen, og Livet igennem følte de sig knyttede til deres Barndomshjem. Der var en egen hensynsfuld Nænsomhed i deres Færd overfor hverandre, overfor andre Mennesker, endog overfor Dyr og Planter.«

C. A. WARBURG

Som Hjemmet, saaledes var C. A. WARBURG, en fin og kærlig Natur, stille i sin Færd, fuld af Forstaaelse overfor Mennesker og Menneskers Kaar. Han blev født den 12. April 1813 og kom efter Skoleaarene i »Efterslægten« i Lære hos sin Fader, hvis Forretning han overtog i 1838. Senere blev Broderen HARALD optaget i Firmaet. Skønt Forretningen lagde stærkt Beslag paa ham, dyrkede C. A. WARBURG med megen Iver æstetiske og historiske Studier, og han har selv med afgang Held forsøgt sig paa Forfatterbanen. Han var den anonyme Forfatter til et versificeret Lystspil i een Akt, »Romeo e Giuletta«, en saare gratiøs

Persiflage over de københavnske Damers Begejstring for de italienske Operister, som gæstede Byen i Christian den Ottendes Tid. Satiren i den muntre Bagatel rækker forøvrigt videre end til dette isolerede Fænomen. Den tager i større Almindelighed Sigte paa en gammel national Skødesynd, vor overdrevne Beundring for alt, hvad der er fremmed, — som naar WARBURG lader Juliette udbryde:

..... Ikke sandt, — det Danske
 Faar først sin rette Klang og Udtryk ved
 Et lidet Anstrøg af det Udenlandske.

WARBURGS Arbejde gik første Gang over det kongelige Teaters Scene i Maj 1843. Fru HEIBERG havde en stor Sukces deri, og i sine »Intelligensblade« priser J. L. HEIBERG det lille Lystspil, fordi det »besidder i eminent Grad, hvad Holberg forlanger som den uundgaaeligste Betingelse for god Comedie: Festivitas eller Gayeté.« I Følge »Intelligensblade« havde den ubekendte Forfatter bestemt, at Teaterhonoraret skulde udbetales som Bidrag til det nystiftede Samfund for danske Lære-Anstalters Oprettelse i Slesvig, og at Honoraret fra Boghandleren skulde tilstilles Stiftsprovst TRYDE, for at denne efter eget Skøn kunde uddele det blandt Trængende. Dette er Udtryk for to fremtrædende Træk i WARBURGS Personlighed: Hans Patriotisme og den ædle Godgørenhed, som var Slægts-Arv.

Ingen anede, at det var Hosekræmmeren paa Højbroplads, som havde skrevet den spinkelt elegante Spøg med dens letflydende Vers, ej heller, at han var Forfatteren til en Romance-Cyklus »Jomfru Kirstin«, der hen paa Efter-sommeren i 1843 optoges i de Heibergske »Intelligensblade«. Selv overfor sine nærmeste bevarede WARBURG Anonymiteten gennem mange Aar. Under Mærket »Q« udsendte han i 1865 to politiske Smaaskrifter: »Grublerier

over danske Forhold og Tilstande« og »Yderligere Grublerier«, prægede af den dybtfølede Patriots Sorg over Nederlaget i 1864, men med Fortrøstning til Folkets Fremtid, »naar vi kun selv ærligt og alvorligt *ville*.«

Virksomheden i Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende var for WARBURG et lille Led i det store Genrejsningens Arbejde efter den ulykkelige Krig. Han sad i Direktionen fra 1869 til 1875. Ogsaa her var han den stille, beskedne Mand, som ikke gærne traadte i Forgrunden. Men der foreligger Vidnesbyrd om, at hans Gerning bar Frugt for Kreditforeningen, og han tænkte altid med Glæde tilbage paa disse Direktions-Aar, der saa lykkeligt udløste en Del af hans Trang til at virke for andre.

I 1885 trak C. A. WARBURG sig tilbage fra Trikotageforretningen paa Højbroplads. Han døde den 22. Juli 1895 paa sit Landsted »Belvedere« i Ny Taarbæk. Det af ham stiftede Warburgske Legat, der bl. a. tilsigter at hjælpe dem, som uden egen Skyld »er komne i Trang og Nød i Forhold til deres sociale Stilling«, har nu en Kapital paa et Par Millioner Kroner.

EGET HUS — EN HAANDVÆRKERS UNG- DOMSEVENTYR — KREDITFORENINGENS 25-AARSDAG

I Kreditforeningens Sparekasse indestod ved Udgangen af 1875 ca. 428000 Kroner. I Januar 1876 oprettede man under Sparekassen en Forsørgelses-Afdeling for Beløb, indsatte uopsigelige fra begge Sider i 10 Aar. Lovene for denne Afdeling indledes af Direktionen med en Slags Oversigt over Kreditforeningens Udvikling i de forløbne Aar.

Som de grundlæggende Principer for Foreningen nævner Direktionen her Humanitet, Selvhjælp og Medhjælp. I de svundne ni Aar har man, hedder det, set disse Principer bære velsignelsesrige Frugter. Den ubemidlede og ubekendte, men stræbsomme og flittige Haandværker, der ofte vanskeligt kunde faa Midler andetsteds, har i Kreditforeningen under forskellige Former kunnet optage Drifts-laan med Afbetaling gennem *flere* Aar, og han er derved, siger Direktionen beskedent, undertiden sat i Stand til at arbejde sig frem og træffe forstandige Dispositioner i sin Forretning. Det er kun naturligt, at Foreningen har brugt ni Aar til at skaffe sig en Position, eftersom blot Medlemmerne har Ret til at erholde Laan. Foreningen har derved i de første Aar ikke kunnet strække sig udover Medlems-Antallets Omraade og Virkekreds. Den har maattet arbejde

langsomt, men den har arbejdet saa meget mere sikkert, idet Medlems-Antallet bestandig har staaet i Forhold til Forretningen og Omsætningen i Forhold til Garantien (Medlemmernes Forpligtelse til med deres Indskud af 100 Kroner at dække eventuelle Tab, efterat Aarets Netto-Over-skud og Reservefonden er opbrugt).

Medlemsformuen beløb sig paa dette Tidspunkt næppe til 70000 Kroner, og Aktiekapitalen androg ikke stort mere end det dobbelte. Direktionen fremhæver da ogsaa i den nævnte Oversigt, at man har havt en væsentlig pekuniær Støtte i Sparekassen. »Den er benyttet i et Omfang, som Bestyrelsen næppe havde ventet, hvilket maaske kan tilskrives den lidt højere end sædvanlige Rente, der tidligere er givet, men væsentligst den Sparsommeligheds- og Vindskibelighedsaand, der har udmærket Sparerne, og den varme Interesse, hvormed saavel Medlemmerne som Fremmede har omfattet Foreningen.«

Bestyrelsen vilde ogsaa gjerne vinde forøget Kapital ved at der kom større Fart i Aktietegningen. Paa den ordinære Generalforsamling i 1877 stillede den Forslag om en Tilføjelse til Statutterne, hvorefter ethvert tiltrædende Medlem var forpligtet til at tegne en Aktie, Serie B, paa 100 Kroner og til at indbetale Beløbet samtidig med Indskudet. Der var imidlertid adskillige, som frygtede for, at unge begyndende Haandværksmestre ved en saadan Bestemmelse skulde blive udelukkede fra at indtræde i Kreditforeningen, og Bestyrelsens Forslag blev derfor forkastet.

— I April 1875 afløstes Mekanikus LUDVIG OLSEN af Murermester RUDOLPH BERLIN som Formand for Repræsentantskabet. BERLIN indtog denne Stilling indtil Marts 1883, da han ikke ønskede at genvælges til Repræsentant.

Han var en københavnsk Murersøn, født 3. Maj 1821 og indtraadt i Københavns Murer- og Stenhuggerlaug 1854,

kort efter at han havde gjort Mesterstykke. Ti Aar derefter blev BERLIN Repræsentant i Lauget, og han varetog dette Hverv i 27 Aar. Fra 1889 til 1891 var han ogsaa Revisor i sit Laug. Ved mange Lejligheder gjorde han et stort

R. BERLIN

Arbejde for sine Laugsfæller. BERLIN deltog i 1873 i Priskurantforhandlingerne med Svendene; han var med i lignende vigtige Forhandlinger i 1875 og 1883, og da der i 1885 skulde forhandles om en Voldgift i Faget, var det atter BERLIN, der tog en stor Del af dette Arbejde paa sig. I September samme Aar vedtoges Grundbestemmelserne, hvorefter Voldgiften kom til at bestaa af tre Mestre og tre Svende, hver Afdeling med sin Formand, men saaledes, at Mestrenes Formand

ledede Møderne. Voldgiften kom ogsaa til at virke overfor Murarbejdsmændene, med Murarbejdsmænd som Medlemmer i Stedet for Svende. BERLIN blev den første Formand — indtil 1891 — for denne Voldgift, om hvilken Laugets Historieskriver siger, at den har virket i høj Grad heldigt og stadig blev mere og mere benyttet.

I sin private Virksomhed var Murermester R. BERLIN knyttet til en Række større Byggeforetagender i København, deriblandt Zoologisk Museum, N. Zahles Skolebygninger, en Del af Alderstrøst-Komplekset ved Nørrebrogade og Kommunehospitalen.

BERLIN blev indvalgt i Kreditforeningens Repræsentantskab 1874 sammen med Kaptajn, Smedemester P. W. HØST, og han var, som ovenfor nævnt, Repræsentantskabets Formand fra 1875 til 1883. Ogsaa paa denne Plads gjorde han et dygtigt og samvittighedsfuldt Arbejde til Fordel for den københavnske Haandværkerstand. Murermester BERLIN døde den 8. December 1893. To Døtre af BERLIN blev gift med Mænd, der kom til at staa Haandværkerbanken nær: Stenhuggermester RUDOLPH NIELSEN og den i 1916 afd. Murermester VILH. ZELTNER.

Da Mekanikus LUDVIG OLSEN opgav sit Hverv som Formand for Repræsentantskabet, var det for at indtræde i Direktionen, hvor han efterfulgte C. A. WAR-

BURG som tredje Direktør. Han røgtede dog kun i et Aar denne Opgave. Hans Afløser i Direktionen blev Tømrermester I. C. JØRGENSEN, der valgtes i Marts 1876 og vedblev at være tredje Direktør indtil sin Død i 1888.

JENS CHRISTIAN JØRGENSEN fødtes i Maribo den 23. Oktober 1835 og døde under et Ophold i sin Fødeby Grundlovsdagen 1888. Inden han selv etablerede sig, arbejdede han som Konduktør hos Tømrermester WENZEL i København. Han havde baade politiske og andre Tillidshverv, var med til at stifte Højres Arbejder- og Vælgerforening, indtog en ledende Stilling i »Arbejdernes Værn« og var

J. C. JØRGENSEN

Medlem af Bestyrelserne for Nørrebro Sporvej, Frederiksholms Tegl- og Kalkværker og Foreningen for fattige Børns Fodbeklædning. Ved et Folketingsvalg i Firserne paatænkte man at opstille ham som Højres Kandidat i en saa stærkt omstridt Kampkreds som 5. Kreds, men da Stemningen blandt Højrevælgerne i Kredsen overvejende viste sig at være for RYSSEL, trak JØRGENSEN sig straks tilbage til Fordel for denne. Marts 1885 var Tømremester J. C. JØRGENSEN blevet Medlem af Borgerrepræsentationen, hvor han dog ikke fik Lejlighed til at gøre sig særlig bemærket. I Mindetalen efter hans Død fremhævede Borgerrepræsentationens daværende Formand, Assessor, senere Justitiarius i Højesteret P. F. KOCH, at han havde bidraget meget til at lindre Nøden, navnlig paa Nørrebro, og til at skaffe denne Del af Hovedstaden de Kirkebygninger, hvortil der var saa stor Trang. J. C. JØRGENSEN havde saaledes været meget virksom for Helligkorskirken, som var under Opførelse ved hans Død. Paa hans Kiste ved Jordefærden fra Trinitatis Kirke henlagde Bestyrelsen og Repræsentantskabet for Højres Arbejder- og Vælgerforenings 5. Kreds en Sølv-Egekrans med følgende lille Vers af FERDINAND BAUDITZ:

Tak for Mod i mandig Strid,
 Borgersind til hver en Tid,
 Tak for kærlig Hjælp i Nøden,
 Tak for Trofasthed til Døden.

Aaret efter JØRGENSENS Død, paa den ordinære Generalforsamling i 1889, vedtoges det at ophæve Stillingen som tredje Direktør, saaledes at Direktionen fremtidig kun bestod af to Medlemmer. Ved samme Lejlighed vedtog man dog — i Forbindelse med en Statutændring —, at Repræsentantskabet af sin Midte skulde vælge et Medlem til at assistere den administrerende Direktør ved de daglige For-

retninger paa Kontoret. Hertil delegerede Repræsentantskabet Kaptajn, Smedemester P. W. HØST.

I Foraaret 1882 havde Foreningen passeret en Mærkepæl, idet den naaede Tusindtallet paa sine Medlemmer. Da ROTHMAN meddelte en Generalforsamling dette Tal, glemte han dog ikke at tilføje, at der i København fandtes ca. 6000 Haandværkere og Industridrivende, som kunde blive Medlemmer af Kreditforeningen, og at man derfor haabede paa stadig Tilgang. Ogsaa i anden Henseende blev 1882 et Mærkeaar: Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende fik omsider egen Ejendom. De lejede Lokaler i Skipperforeningens Hus strakte ikke længere til. Man besluttede da at købe Ejendommen *Ved Stranden Nr. 6*, og her indrettedes paa første Sal Ekspeditionskontor og Værelser for Bestyrelsen. Disse nye Lokaler blev taget i Brug den 14. Oktober 1882 med Kontortid fra Kl. 10 til 3 alle Hverdage og yderligere Lørdag Aften Kl. 5—7. Heroppe paa første Sal boede Kreditforeningen indtil 1898, det Aar, da den antog Navnet *Haandværkerbanken*. Ejendommen, der købtes for 90000 Kr. plus Bankhæftelse 4000 Kr., er siden ombygget adskillige Gange.

Til Ejendommen hører en Bagbygning, i hvis Mur man finder en gammel Sten med Indskriften: *An Gottes Segen ist alles gelegen*. I Forhusets Kælder, hvor Banken nu har sin Boks-Afdeling, var der gennem lange Tider et meget søgt Værtshus, som kaldtes »Den forgyldte Høvl« eller kort og godt »Høvlen«. Det skal kunne føres tilbage til det nitteende Aarhundredes Begyndelse som et Spisehus, der særlig søgtes af Haandværkssvende.

Fra Kreditforeningens Historie i denne Periode skal vi endnu blot nævne, at Tanken om Oprettelsen af en Filial paa Nørrebro blev taget op til Drøftelse ved Midten af Firserne, og at Hof-Zinkstøber LAURITZ RASMUSSEN i Foraaret

Ved Stranden Nr. 6.

1883, ved Murermester BERLINS Udtræden af Repræsentantskabet, blev valgt til Formand for dette.

Der staar romantisk Glans om svundne Tidens farende Svend, der vandred fra By til By, tog Arbejde og vandrede

paany. LAURITZ RASMUSSEN var gennem ti Aar en saadan farende Svend, levede et fuldstændig eventyrligt Ungdomsliv. Han blev født i København den 11. Juni 1824. Faderen, der var Høker i smaa Kaar, lod ham oplære i Gørtlerfaget hos I. B. DALHOFF. Nitte Aar gammel tog LAURITZ RASMUSSEN Randslen paa Nakken og vandrede ud i det Fremmede. Berlin, Warschau, Dresden, Meissen, München, Konstantinopel, Galatz og Wien var Hovedopholdsstederne i hans 10aarige Vandreliv. I Berlin maatte han lave preussiske Pikkelhuer, blev drillet af nogle indfødte Svende, pryglede dem grundigt, som den stærke Bjørn han var, drak bagefter i kammeratlig Gemytlighed Forlig med dem og drog saa afsted til Warschau, hvor han fik godt Arbejde hos den danske Kobbersmedemester HARTMANN. Politiske Uroligheder fordrev ham fra Polen. I München deltog han i Arbejdet paa det store Nationalmonument »Bavaria«. Under sit første Ophold i Wien engageredes han af det tyrkiske Konsulat, der sendte ham til Konstantinopel, hvor han skulde medvirke ved Oprettelsen af Fagskoler for armeniske Drengene. I Revolutionsaaret 1848 var den kække danske Haandværker paa Vandring i Ungarn, en meget farefuld Vandring under disse Omstændigheder. Paa sin Omflakken i Ungarn blev LAURITZ RASMUSSEN jævnlige mis-

LAURITZ RASMUSSEN

tænkt for at være Spion, han blev lagt i Lænker, med Udsigt til at blive klynget op eller skudt, men klarede sig uførtrodt som sindig og uforfærdet dansk Haandværks-svend.

I 1843 havde han forladt Hjemlandet, i Kolera-Aaret vendte han tilbage og begyndte en selvstændig Forretning i København. Men for ret at sætte Kronen paa Ungdomsaarenes brogede Eventyr havde Skæbnen paa Rost's Vinstue i Meissen ladet ham møde en ung Pige, der syntes om *ham*, og som *han* selv ikke kunde glemme, nu da han sad og huggede i det som lille Mester i København. I 1855 rejste han ned til Meissen og hjemførte sin 26aarige Brud, AUGUSTA EMILIE ROST, den sachsiske Vinbjerg-Ejers Datter.

Gik det i Begyndelsen smaat for LAURITZ RASMUSSEN som københavnsk Mester, saa kom der Fart over hans Forretning, da G. F. HETSCH lærte at skatte hans store Dygtighed. HETSCH skaffede ham en Række større Arbejder, og dermed var LAURITZ RASMUSSENS Lykke gjort. I 1883, just det Aar, da han blev Formand for Kreditforeningens Repræsentantskab, udnævntes han til Hof-Zink- og Metalstøber. Han var da en kendt og anset Kunsthaandværker, allerede i mange Aar Medlem af Repræsentantskabet i Industriforeningen. LAURITZ RASMUSSEN blev ogsaa Næstformand i Foreningen til Lærlinges Uddannelse. Denne Post saa vel som Formandsstillingen i Kreditforeningens Repræsentantskab indehavde han ved sin Død, der indtraf den 24. April 1893. De, der har kendt ham, vil aldrig glemme hans store, djærve Skikkelse med det karakteristiske Hoved.

— Ved Overgangen til Aaret 1892, kort før 25 Aarsdagen for Kreditforeningens Stiftelse, var der 1276 Medlemmer med en Medlemsformue paa 107000 Kr. Reservefonden udgjorde omtrent 57000 Kr., og den i 1873 grund-

lagte Obligationsbeholdning som Kasserreserve 178000 Kr. Aktiekapitalen beløb sig til 262000 Kr., i Sparekassen indestod over 2 Millioner Kroner, og det samlede Udlaan udgjorde 2150000 Kr. Kasseomsætningen var i 1891 naaet op imod 17 Millioner Kroner.

I Anledning af 25 Aars-Jubilæet i 1892 udsendtes et lille Skrift med en Oversigt over Kreditforeningens hidtidige Virksomhed. Man vedtog at oprette en Pensionsfond for Foreningens Funktionærer. Aarets ordinære Generalforsamling blev afholdt Lørdag den 26. Marts, Dagen før selve Jubilæumsdagen. »Den gamle Kaptajn«, Hof-Møbel-fabrikant LARSEN bragte ved denne Lejlighed paa samtlige Medlemmers Vegne Bestyrelse og Funktionærer en Tak for deres Gerning i Kreditforeningens Tjeneste. Desuden fejredes Jubilæet ved en Aftenfest i Haandværkerforeningen.

Ingen tænkte sig dengang, at Kreditforeningen to Aar senere skulde blive udsat for en alvorlig Katastrofe.

ET ULYKKES-AAR

DEN 11. April 1894 gik der paa Børsen allehaande Rygter om, at Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende af en tidligere Funktionær var bleven besveget for et betydeligt Beløb. Rygterne bevirkede et stærkt Fald i Kreditforeningens Aktier.

Denne Børs-Episode foranledigede, at en Medarbejder ved Dagbladet »Politiken« samme Dag henvendte sig til Direktør ROTHMAN, og Dagen derefter bragte det nævnte Blad en Række Udtalelser, hvori den administrerende Direktør gjorde Rede for Sagens Sammenhæng: Den tidligere Forretningsfører, Grosserer E. L. SCHMIDT, der var afgaaet ved Døden for et Par Uger siden, havde paaført Kreditforeningen et Tab paa 145000 Kroner.

ROTHMAN erklærede, at Forretningsføreren, der ved sin Ansættelse i Kreditforeningen almindelig var anset for at være en dygtig og hæderlig Forretningsmand, i 1887 havde tilstaaet overfor ham, at han havde besveget Foreningen for det omtalte Beløb. Forretningsføreren blev afskediget, men da han ejede en Fabrik, som syntes at være i Fremgang, havde man Grund til at tro, at han i Tidens Løb i alt væsentligt vilde kunne erstatte Foreningen dens Tab. Det maatte derfor anses for at være i Kreditforeningens Interesse, at SCHMIDT uhindret kunde fortsætte denne Fabrikvirksomhed. Sagen blev da læmpelig ordnet, idet SCHMIDT

til Kreditforeningen udstedte et Skadesløshedsbrev for det paagældende Beløb og yderligere gav Foreningen Sikkerhed i hele sit Varelager og i udestaaende Fordringer m. m. Der blev truffet Overenskomst om Afbetaling gennem maanedlige Afdrag. SCHMIDT svarede imidlertid ikke Afdragene, ej heller Renterne fuldt ud, og ved hans Død var Gælden derfor med paaløbne Renter vokset til 167000 Kroner. Det viste sig, at han havde forelagt Kreditforeningen falske Statusopgørelser; flere andre Institutioner var bleven ført bag Lyset paa samme Maade. Den administrerende Direktør fandt Anledning til straks at betone, at Aktiekapitalen ikke blev berørt af Tabet: Før Aktiekapitalen kunde angribes, var der Aarets Overskud, Reservefonden og Medlemsformuen at tage til, tilsammen ca. 200000 Kr.

Det var Hovedindholdet af »Politikens« Interview. Bladet meddelte den følgende Dag, at ROTHMAN godkendte denne Fremstilling, ihvorvel han tog Afstand fra den sensationelle Form, hvorunder den var offentliggjort.

Som tidligere omtalt var det i 1873, at SCHMIDT blev knyttet til Kreditforeningen i Egenskab af Forretningsfører. Ansættelsen skete med særligt Henblik paa Sparekasse-Afdelingen, men han vandt snart et større Virkefelt, skønt ROTHMAN egentlig ikke saa paa ham med Sympathi og STRØM fra først af synes at have næret nogen Mistillid til ham. Lejlighedsvis skal der have været aaben Konflikt mellem STRØM og Forretningsføreren. Alligevel havde SCHMIDT efterhaanden faaet Indflydelse, men det skød rigtignok langt over Maalet, naar senere en af Advokaterne i en Sag for Højesterets Skranke betegnede ham som »Kreditforeningens Majordomus«.

I de nærmeste Dage efter Offentliggjørelsen af den omtalte Dagblads-Artikel blev der foranstaltet et *run* paa Ban-

ken. Sparere udtog et Beløb, som var fire Gange større end den Sum, der gennemsnitlig under normale Forhold blev udtaget i et tilsvarende Tidsrum. Fra enkelte Sider iværksattes en Pressekampagne med stærke Angreb paa Direktionen: Den havde udvist grov Uagtsomhed, den havde vildledt Offentligheden ved at dække over Besvigelserne, og det var et Udslag af Naivetet, naar den havde ventet, at Fordringen paa SCHMIDT skulde være godt Papir; man kritiserede ligeledes, at Gælden til Kreditforeningen var ordnet som en Art Kassekredit, idet den Sum, som Besvigelserne androg, opførtes under Kassekreditkontoen.

Pressekampagnen strakte sig over længere Tid. I mere end tre Maaneder var Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende fuldstændig lammet i sin Virksomhed. Nogle Aktionærer, der havde tegnet sig efter 1887, solgte deres Aktier paa Børsen og proklamerede, at de gennem Sagsanlæg vilde søge Erstatning for det Tab, som de havde lidt ved Kursfaldet. Det kom virkelig til en Proces. Dens nærmere Omstændigheder er nu uden Interesse. Først i 1897 naaede vedkommende Sag frem for Højesteret, der stadfæstede den indankede Frifindelsesdom. Direktionen blev frifundet for ethvert Erstatningsansvar i denne specielle Sag; desuden maatte det — hed det i større Almindelighed i Præmisserne — bestemt antages, at Direktionen ved sin Regnskabsaffattelse *ikke* havde havt til Hensigt at vildlede nogen angaaende Foreningens Status.

— Hvad havde nu Kreditforeningens Ledelse foretaget sig for at dæmme op for hin Aprilstorm i 1894? Ved Hjælp af Midler, som Bestyrelsens Medlemmer rejste paa eget Ansvar (en større Kassekredit i Landmandsbanken), var man i Stand til at møde ethvert Krav selv paa de Dage, da de fleste Penge blev taget ud. Fjerdedagen efter, at den hele Affære var kommen offentlig frem, vedtog Repræsen-

tantskabet »at lade foretage en særlig sagkyndig Revision af Revisorer udenfor Foreningens Medlemmer til kritisk at gennemgaa Foreningens Status i Anledning af det af Grosserer SCHMIDT paaførte Tab og derefter at afholde en ekstraordinær Generalforsamling«. Paa Opfordring overtog Sparekasseinspektør FABER og Kontorchef i Overformynderiet MÜLLER den kritiske Revision. Meddelelsen om den ekstraordinært tilkaldte Revision øvede en vis beroligende Virkning ude blandt Publikum; dog blev der stadig taget flere Sparepenge ud end normalt. Repræsentantskabet valgte af sin Midte tre Medlemmer til et Udvalg, som skulde gennemgaa og undersøge alle Foreningens Aktiver for derefter sammen med Direktionen og Kontorpersonalet at give de kritiske Revisorer de Oplysninger, som disse maatte forlange. De tre Udvalgsmedlemmer var Murermester VILHELM KØHLER, der efter Hof-Zinkstøber LAURITZ RASMUSSENS Død i 1893 var valgt til Formand for Repræsentantskabet, Kaptajn, Smedemester P. W. HØST og Tømrermester TH. SCHMOCK. Endelig anmodede man Overretssagfører BUSCH om at yde sin Bistand ved Ordningen af Kreditforeningens Anliggender.

Den 19. April afholdtes det første Møde mellem Direktionen, Tremands-Udvalget og Overretssagfører BUSCH. Forhandlingerne fortsattes i den følgende Tid, og de to kritiske Revisorer var da hyppigt til Stede.

I Juni Maaned satte Udvalget sig i Bevægelse for at faa engageret en *bankkyndig* Forretningsfører. Man henvendte sig til A. E. BERLÈME-NIX, der bestyrede Landmandsbankens Filial i Vejle, og man besluttede at drage Omsorg for, at der desuden etableredes en daglig Kontrol i Kreditforeningen.

En meget væsentlig Støtte for Kreditforeningen under Krisen var den Omstændighed, at 57 Medlemmer sluttede

sig sammen om Dannelsen af en Garantifond. Det Dokument, som udstedtes, er dateret den 1. Juli 1894 og begynder saaledes:

»I Erkendelse af, at Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende i København har haft stor Betydning for sine Medlemmer, og at det vilde være en stor Skade for disse, om den Forening ved de Schmidtske Bedragerier tilstødte Ulykke vedblivende skulde lamme Foreningens Virksomhed, have undertegnede Medlemmer af nævnte Forening besluttet at danne en Garantifond, nemlig saaledes, at vi hver for sig indestaa for et Beløb af 5000 Kr., der skal tjene som Sikkerhed for, at Foreningen kan opfylde sine Forpligtelser til sine Kreditorer. Dette Beløb kan dog kun fordres udbetalt af os med indtil 1000 Kr. af hver af os om Aaret, naar Foreningens Bestyrelse eller den, til hvem denne overdrager Dokumentet, anser det for nødvendigt til Dækning af Foreningens Forpligtelser.«

Det blev udtrykkeligt betonet i Dokumentet, at Garantifonden ikke tjente til Sikkerhed for Medlemsformuen. De første blandt de 57 underskrivende Garanter var Tremandsudvalgets Medlemmer — VILH. KØHLER, HØST og TH. SCHMOCK — og Direktøerne ROTHMAN og STRØM. Garantibeviset, der jo ialt lød paa 285000 Kroner, blev overdraget Landmandsbanken som Sikkerhed for Kreditforeningens Debet til denne og med Ret for Banken til i fornødent Fald at gøre Bevisets Bestemmelser gældende mod Underskriverne. Det viste sig forøvrigt, at der ikke blev Anvendelse for den tegnede Garanti.

Den bebudede ekstraordinære Generalforsamling fandt Sted den 24. Juli. Det var længe at vente. Men man henviste til, at Situationen dog i nogen Grad væsentlig burde være afklaret, inden man gik til Generalforsamlingen. Da denne blev afholdt, var der gaaet et Fjerdingsaar, siden der

skabtes Røre om Kreditforeningen. Dagsordenen lød: Beretning fra Bestyrelsen. Det var VILHELM KØHLER, der som Repræsentantskabets Formand oplæste en Redegørelse for de Begivenheder, som havde vakt saa megen Opsigt, og for de Foranstaltninger, der var truffet til Imødegaaelse af Vanskelighederne. De Forpligtelser, som Bestyrelsen havde paataget sig ved paa eget Ansvar at rejse Midler i den første Tid, var nu dækket af Kreditforeningen. Den endelige Opgørelse fra de to tilkaldte Revisorer, FABER og MÜLLER, viste en Underbalance paa 207186 Kr. Til Dækning heraf havde man i Medlemskapital og Reservefond m. m. ialt 198601 Kr. Der manglede altsaa 8585 Kr., men herfor kunde der ventes fuld Dækning, idet der fra SCHMIDTS og et andet Bo formentlig vilde indgaa ca. 23500 Kr. Revisionen mente herefter, at Kreditforeningen vilde kunne tilfredsstille ethvert Krav, og at den vilde kunne vinde den gamle Tillid tilbage.

At Medlemmerne nærede fuld Tillid til »den lille Bank«, derom vidnede Udfaldet af Generalforsamlingen. Murermester CARL KRUSE stillede følgende Forslag til Resolution:

Idet Generalforsamlingen udtaler sin Beklagelse over det lidte Tab, erklærer den, at den, ligesom Bestyrelsen, nærer den fulde Fortrøstning til, at de trufne Foranstaltninger vil føre Foreningen ind i et saadant Spor, at den som hidtil vil kunne være en Støtte for den københavnske Haandværkerstand.

Generalforsamlingsprotokollen oplyser, at dette Resolutionsforslag »vedtoges med stor Akklamation«. Der var et Medlem, som foreslog, at man i Resolutionen skulde indføje en Tak til Bestyrelsen for hvad den havde udrettet for at afværge Tabet, men dette Ændringsforslag blev taget

tilbage efter Opfordring af selve Direktør ROTHMAN, der erklærede, at den velvillige Stemning, som saa tydeligt havde ytret sig paa Generalforsamlingen, var ham fuldt tilstrækkelig. »Jeg, der jo er oplært som Haandværker«, sagde ROTHMAN, »kan vel nok i de 27 Aar, hvori jeg efter mine Medborgeres Valg har beskæftiget mig med Bankvirksomhed, have fejlet under denne, men aldrig skal jeg glemme Dagen i Dag«.

Saaledes forløb den ekstraordinære Generalforsamling, ikke blot uden egentlig Mislyd, men ligefrem med Ovationer for ROTHMAN. Laa der maaske en Antydning af Dadel i Resolutionens Ord om »Beklagelse over det lidte Tab«, saa tilkendegav man dog samtidig, at man ønskede at yde den administrerende Direktør Opfejlsning for de stærke Presseangreb, som han havde været udsat for. Hen paa Efteraaret, da forskellige Forhold vedrørende SCHMIDTS Bo var Genstand for offentlig Drøftelse, erklærede et af Hovedstadsbladene, at »de mærkelige Herrer, der ved Haandværkerkreditforeningens sidste Generalforsamling bar Direktøren i Guldstol, vil have Lejlighed til at samles endnu en Gang til en Generalforsamling, der næppe bliver saa jubelstemt som den sidste«. Det var et Udtryk for den Forundring, der raadede i adskillige Kredse over den Maade, hvorpaa Haandværkerne gennemgaaende havde taget denne Sag. Man havde ventet et stort, et larmende Opgør, — og saa skete der ikke andet, end at den ekstraordinære Generalforsamling, som det hed med en elskværdig Overdrivelse, »takkede Direktionen, fordi de 167000 Kroner var forduftede!«

De, der var forundrede, havde ikke regnet med den stærke Solidaritetsfølelse indenfor Haandværkerstanden, den varme Interesse for »Rothmans Bank«, »den lille Bank«, »Haandværkernes egen Bank«; de havde heller

ikke taget i Betragtning, at den københavnske Haandværkerstand i vanskelige Tider ikke vilde svigte den Mand, der ved personlige Ofre og gennem saa mange Aars Arbejde vandt Krav paa Standens Taknemlighed.

— En Maanedes Tid efter den ekstraordinære Generalforsamling vedtog Kreditforeningens Ledelse at henvende sig til de Sparere, som havde opsagt større Beløb, for at erfare, hvem af dem der fastholdt Opsigelsen. I September tilbød Direktørerne ROTHMAN og STRØM og den Delegerede i Repræsentantskabet, Kaptajn, Smedemester P. W. Høst, at nedsætte deres Gager med tilsammen 1500 Kr. aarlig. Man modtog Tilbudet med Tak »af Hensyn til det ønskelige i at indskrænke Administrationsudgifterne for ogsaa derved at bidrage til hurtigst muligt at oprette det lidte Tab af Medlemsformuen«. Længere hen paa Aaret vedtoges det at oprette en Revisionsafdeling, bestaaende af to daglige Revisorer og en kritisk Revisor; man vilde aarlig anvende indtil 2100 Kroner i dette Øjemed.

Og saa gik da 1894, det »højest mærkværdige Aar« til Ende. Spaadommen om en mindre hyggelig Generalforsamling slog ikke til. Medlemmerne kaldtes først sammen igen til den ordinære Generalforsamling i Slutningen af Marts 1895. Den var præget af fuld Fortrøstning til Kreditforeningens Fremtid, og den bragte en Omorganisation, der skulde blive af den allerstørste Betydning.

HAANDVÆRKERSTANDEN SLUTTER KREDS OM SIN BANK

MAN havde redet Stormen af. Men nu gjaldt det om at vinde den *fulde* Tillid tilbage, og der skete da intet mindre end dette, at Haandværkerforeningens, ja hele den københavnske Haandværkerstands Ledelse traadte ind i Kreditforeningens Repræsentantskab. Mand og Mand imellem havde man allerede i mange Aar brugt Benævnelsen »Haandværkerbanken«, naar man talte om Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende. Nu holdt alle Laugs-Oldermændene og andre Korporationers Formænd i sluttet Trop deres Indtog i Kreditforeningen, rede til at tage deres Part af Arbejdet for dens Fremtid. De gav, saa det ikke var til at tage fejl af, Foreningen Stempleet som Haandværkerens Bank.

Til den nye Ordning krævedes gennemgribende Statutændringer. Efter nogle Underhaands-Forhandlinger vedtog Kreditforeningens Repræsentantskab den 4. Februar 1895 et Udkast til nye Statuter, og Sagen sendtes derfra til Behandling paa Plenarmøder i Haandværkerforeningen. Formanden for Kreditforeningens Repræsentantskab, Murermester VILHELM KØHLER, der var meget virksom for denne Sags Gennemførelse, drøftede den nye Ordning med Haandværkerforeningens Bestyrelse, hvis Formand var Bagermester cand. polyt. C. LICHTENBERG, og med For-

manden og Næstformanden for Haandværkerstandens Repræsentantskab, Tømrermester DOBEL og Bagermester V. GÆTJE. Den 22. Februar nedsatte man fra Kreditforeningens Side et Udvalg (KØHLER, HØST, SCHMOCK og Spejlfabrikant JUL. LUND), der skulde forhandle med Haandværkerforeningens Bestyrelse og Plenarforsamling. En af de ivrigste Talsmænd for den planlagte Omorganisation af Kreditforeningen var Snedkermester KASPAR ROSTRUP, der havde siddet i Haandværkerforeningens Bestyrelse siden 1889. Han omfattede, ligesom GÆTJE, alt, hvad der vedrørte Haandværkerbank-Sagen, med den varmeste Interesse. Baade nu og efter at han i 1896 var blevet Haandværkerforeningens

KASPAR ROSTRUP

Formand var ROSTRUP altid rede til at tale Bankens Sag. Aldrig blev han træt af at fremhæve, at Hovedstadens Haandværksstand med Stolthed kunde se hen til Haandværkerbanken som et smukt Vidnesbyrd om, hvad Haandværkere med forenede Kræfter har kunnet udrette. Ved mange forskellige Lejligheder behandlede han i Haandværkerforeningens Medlemsblad et og andet Emne vedrørende Banken, og gennem alt, hvad han talte og skrev derom, lyste hans store Kærlighed til det Foretagende, der for ham ret egentlig var Haandværkerforeningens Hjærtetbarn.

Vi skal skildre Hovedtrækkene i den Ordning, der byggedes op paa de nye Statuter af 1895, med enkelte, mindre væsentlige Omlægninger og Tilføjelser i Aarene 1897—1908.

Den væsentligste Forandring gjaldt Kreditforeningens Repræsentantskab, som hidtil kun havde bestaaet af 6 Medlemmer, valgte af Generalforsamlingen.

Under den nye Ordning fastsloges det, at som *selvskrevne* Medlemmer af Kreditforeningen skulde betragtes samtlige Medlemmer af Haandværkerforeningens Bestyrelse og Haandværkerstandens Repræsentantskab. Endvidere kunde Kreditforeningens Repræsentantskab efter Bestyrelsens Indstilling som selvskrevne Medlemmer anerkende Repræsentanter for saadanne Organisationer og Foreninger, hvis Virksomhed var ligestillet med Haandværkerstandens. Kreditforeningens Repræsentantskab, hedder det i Statutterne, bestaar dels af de nævnte selvskrevne Medlemmer, der, uden at være valgte af Kreditforeningens Medlemmer, tiltræder Repræsentantskabet, dels af Repræsentanter, som vælges af Kreditforeningens Medlemmer og Aktionærer efter følgende Regler:

Foreningens *Medlemmer* inddeles i Kredse efter deres Fag, og hver Kreds vælger for hver 50 Medlemmer en Repræsentant; dog vælger hver Kreds mindst een Repræsentant. *Aktionæerne* udgør en Valgkreds for sig, der vælger en Repræsentant for hver 100000 Kroner fuldt indbetalt Aktiekapital. Aktionærernes Repræsentanter, som skal være Medlemmer af Foreningen, »maa ingensinde udgøre mere end en Femtedel af Repræsentantskabets øvrige Medlemmer«.

Nogen større Indvirkning paa Foreningens Ledelse blev der ganske vist ikke herved tillagt Aktionæerne, men det var dog altid en Indrømmelse, sammenlignet med de

gamle Statuters Paragraf 35, hvorefter Aktietegning ikke gav de paagældende nogensomhelst Ret i Foreningen.

Aktiekapitalen blev nu i Statutterne fastsat til 2 Millioner Kroner. Aktierne kunde indbetales i Rater efter Bestyrelsens nærmere Bestemmelse.

I Følge den gamle Ordning kunde kun Generalforsamlingen foretage Statutændringer. Ved Omorganisationen i 1895 fastsættes det, at Repræsentantskabet, der er Foreningens øverste Myndighed, træffer Bestemmelse om Lovændringer, men skal forelægge Generalforsamlingen disse til Godkendelse, for saa vidt det drejer sig om Forandringer i Grundbestemmelserne: at kun Haandværkere og Industridrivende kan optages i Kreditforeningen, at der kun maa ydes Laan til Medlemmer etc. Ogsaa Bestemmelser vedrørende Foreningens Opløsning kræver Generalforsamlingens Godkendelse.

De nye Statuter indeholder endvidere følgende om Styrelsesformen: Af sin Midte vælger Repræsentantskabet et fast Udvalg — en *Delegation* — paa 6 Medlemmer foruden Formanden, Næstformanden og Sekretæren. Repræsentantskabet ansætter indtil 2 Direktører, der skal være Medlemmer, og det faste Udvalg vælger en Direktør, der skal være bankmæssigt uddannet, men ikke behøver at være Medlem. Det faste Udvalgs ni Medlemmer og Direktionen udgør *Kreditforeningens Bestyrelse*. Formanden og Næstformanden for Repræsentantskabet er Bestyrelsens Formand og Næstformand.

— Den 5. Marts 1895 vedtoges dette Statutforslag enstemmigt paa Haandværkerforeningens og Haandværkerstandens Plenarforsamling, og det blev derefter forelagt Kreditforeningens ordinære Generalforsamling, som afholdtes den 30. Marts i Haandværkerforeningens store Sal, hvor der havde indfundet sig over 400 Medlemmer.

Inden Statutforslaget kom til Behandling, gav man den endelige Oversigt over Ulykkes-Aaret 1894. Som administrerende Direktør aflagde Direktør ROTHMAN Hovedberetningen om Foreningens Virksomhed i det forløbne Aar. Derefter fulgte et Indlæg fra KontrolDirektør STRØM vedrørende Regnskabet, som endelig forelagdes af den fra 1. August 1894 ansatte Forretningsfører A. E. BERLÈME-NIX. Det havde været nødvendigt at afskrive Medlemsformuen og det opsparede Reservefond, og noget Udbytte kunde man ikke give for 1894. Fra Midten af April til Slutningen af Juli »var Virksomheden indskrænket til Modtagelsen af hele eller delvise Indbetalinger af forfaldne Beløb paa Veksler og Laan, uden at nogensomhelst ny Forretning blev etableret«. I samme Tidsrum — ligesom ogsaa senere paa Aaret — blev Sparekassens Midler saare haardt angrebet. ROTHMAN betonedede, at Landmandsbankens Direktion havde vist sin ubegrænsede Tillid til Kreditforeningens Levedygtighed ved at forstrække den med al fornøden Kapital. Han tilføjede, at dette var saa meget mere paaskønnelsesværdigt, som hurtig Hjælp var dobbelt Hjælp.

Efter at man saaledes havde gjort op med Fortiden, gennemgik VILHELM KØHLER Forslaget til nye Statuter. En kort Diskussion — og ROSTRUP foreslog, at man vedtog de forelagte Statuter *en bloc*. Det skete enstemmigt. Der blev raabt Hurra af Hjærtens Grund, da Overretssagfører BUSCH, som var Dirigent, udtalte Ønsket om, at de nye Statuter maatte blive til Gavn og Velsignelse for Kreditforeningen og den københavnske Haandværksstand. Med disse Hurraraab besegledes den store Omorganisation. Saa harmonisk endte denne Generalforsamling, en af de mest betydningsfulde i Bankens Historie.

Hele den gamle Bestyrelse — de 6 Repræsentanter og

de 2 Direktører — fratraadte ved samme Lejlighed. I Maj og Juni valgte Medlemmer og Aktionærer i alt 44 Repræsentanter paa en Række Møder i Haandværkerforeningens Lokaler. Hertil kom de 34 Mænd, som dengang var selvskrevne fra Haandværkerforeningens og Haandværkerstandens Repræsentantskab. Den 4. Juli holdt Kreditforeningens nye Repræsentantskab, der altsaa talte 78 Medlemmer, sit første Møde. VILHELM KØHLER, det gamle Repræsentantskabs Formand, blev ogsaa valgt til Formand for Repræsentantskabet og dermed for Bestyrelsen under den nye Ordning. Til Medlemmer af Delegationen valgtes desuden Bagermester GÆTJE (Næstformand), Kaptajn, Smedemester P.W.

A. E. BERLÈME-NIX

HØST (Sekretær), Snedkermester RØSTRUP, Spejlfabrikant JUL. LUND, Malermester STEGEMANN, Skibsbygmester M. STRØM, Tømrermester TH. SCHMOCK og Fabrikant CHR. LUDVIGSEN. Repræsentantskabet havde Ret til at vælge indtil to Direktører, men man vedtog kun at vælge *een*, og Valget faldt paa ROTHMAN, der saaledes fortsatte sin mangeaarige Virksomhed. Paa et Møde samme Dag valgte Delegationen, som jo skulde udpege en bankmæssigt uddannet Direktør, ganske naturligt BERLÈME-NIX, der nu omtrent i et Aar havde fungeret som Forretningsfører. Det blev da ROTHMAN og BERLÈME-NIX, der udgjorde

Direktionen under de nye Forhold. STRØM udtraadte efter 28 Aars Virksomhed af Kreditforeningens Direktion, men endnu i mange Aar var han, som Medlem af Delegationen, knyttet til Ledelsen. Han naaede den høje Alder af omtrent

M. STRØM
(1895)

82 Aar. Ved hans Jordefærd, en Julidag 1910, laa Haandværkerbankens Krans Side om Side med Blomsterdekorationer fra Prins VALDEMAR, fra Marineministeriet og fra Officerer og Underofficerer i den danske Marine.

— Afslutningen paa Organisationsarbejdet i 1895 betegnedes ved, at fem af Delegationens Medlemmer konstitueredes som et snævrere fast Udvalg, der en Gang om Ugen skulde indfinde sig paa Kreditforeningens Kontor. Da alt var i

Orden, udsendte Delegationen en Rundskrivelse til alle Laugsbestyrelserne. »Efter den nye Ordning« — hed det i denne Skrivelse — »som nu er traadt i Kraft, og efter at Haandværkerstandens Repræsentantskab har ydet Kreditforeningen en saa værdifuld Støtte ved at indtræde i Bankens Bestyrelse, nære vi det bedste Haab om, at Kreditforeningen vil blive et fælles Pengeinstitut for Københavns Haandværkere og Industridrivende, idet vi gaar ud fra, at det kan være af stor Betydning for Standen selv at have sin egen Bank, der skal ledes af egne Tillidsmænd med bankkyndig Bistand. Vi bede derfor den ærede Be-

styrelse om efterhaanden at lade Kreditforeningen faa Laugets Midler til Anbringelse og lade den tilflyde de Forretninger, som Lauget for Fremtiden maatte have med Køb og Salg af Obligationer og Aktier, saa vel som de øvrige bankmæssige Forretninger«.

Det var en Appel, der ikke lød forgæves. I stigende Grad sluttede Haandværkerne sig om deres Bank, som efter Krisen vandt ny og frodigere Livskraft.

VILHELM KØHLER

NAAR en energisk Mand, der fik udrettet mere end de fleste, er gaaet bort, smykker man gærne hans Kiste med den Taleblomst: Han fordrede meget af andre, men han var ogsaa stræng i sine Krav til sig selv. Det er traditionel Karakteristik. Vi genfinder den mellem de mange Ord, der blev talt og skrevet til Minde om VILHELM KØHLER.

Naturligvis vilde *han*, den altid arbejdsomme, ogsaa have andre til at bestille noget; han gav selv det bedste Eksempel som en Arbejdets Ridder. Men han var ikke bare en Arbejdsmaskine. Disse særdeles samfundsnyttige Folk, som vi priser for deres højt spændte Krav til sig selv og til andre, glemmer ikke sjældent at være Mennesker. VILHELM KØHLER var ikke af *den* Støbning. Vist var han energisk. »Jeg har arbejdet altfor meget«, indrømmede han selv, kort før han skulde paa den Karlsbaderrejse, som *ikke* bragte Helbredelse. »Nu faar jeg Straffen. Jeg vilde altid være med i alt; jeg har arbejdet altfor meget!« Men VILHELM KØHLERS Energi var ikke den kolde, haarde. Han var en travl Mand, der havde Tid til at være hensynsfuld.

I Hørsholm blev han født, den 10. Oktober 1839. Faderen sad som Murermester i en efter den Tids Forhold anseelig Virksomhed. Hos ham blev VILHELM KØHLER oplært; dertil kom Undervisningen paa Teknisk Institut

og nogen Tids Arbejde under Arkitekt N. S. NEBELONG. Nitten Aar gammel drog VILH. KØHLER til Tyskland, arbejdede i flere større Byer, gik paa Vinterkursus ved Bygningsskolen i Holzmünden i Brunsvig og tog Afgangseksamen fra denne Skole.

I 1861 kom han hjem, i 1863 nedsatte han sig som Mester i Hørsholm. Men hans Virkestrang krævede større Forhold. Allerede i 1864 grundede han i København sammen med sin yngre Broder JULIUS (død 1894) en Murermesterforretning, der blev en af de allerstørste. De to Brødre fulgtes ad indtil 1882. Det er ikke for meget sagt, at VILH. KØHLER i væsentlig Grad har bidraget til at præge Byen ved sine mange Byggeføretagender, f. Eks.

VILHELM KØHLER

det kgl. Theater, St. Pauls, St. Matthæus' og andre Kirker, Kunstindustrimusæet, adskillige Kommuneskoler, den kongelige Porcellænsfabrik og Hærens og Flaadens Epidemihospital. I Slutningen af 1860'erne købte Brødrene den store Ejendom Frederiksholm ved Kalvebodstrand. Herude, hvor VILHELM KØHLER i Reglen boede om Sommeren, anlagde de i 1871 et Teglværk, der blev et Mønster for Norden. To Aar senere omdannedes Virksomheden til Aktieselskabet »Frederiksholms Tegl- og Kalkværker« med VILHELM KØHLER som administrerende Direktør. I 1891 grundlagde han som en Slags Filial Hillerød Teglværk.

KØHLER var Foregangsmand paa forskellige Omraader. Saaledes var han en af Banebryderne for dansk Teglværksindustri. Men Fremskridtsiveren lod ham ikke tabe Besindigheden. Da man engang antydede, at Frederiksholm paa et bestemt Omraade ikke syntes at være med i det nyeste Fremskridt, sagde han lunt og stille: »Nej, Frederiksholm er ikke altid fulgt med Tiden, — Gudskelov!« VILHELM KØHLER holdt nok af at vrage og vælge.

Han havde Køhlernes store, stoute Skikkelse. Allerede ved sit Ydre vandt han Myndighed. Dertil føjede sig den sikre Fasthed i hans Væsen. Under alle Situationer bevarede han sin Ro. VILHELM KØHLER var ikke meget talende, maaske snarest en ordknap Mand, i hvert Fald ikke lysten efter at høre sig selv tale. Under de trælse Forhandlinger i Lockoutaaret 1899 kunde han sidde Time efter Time som Tilhører og saa pludselig sige et Par logisk klare Ord, der virkede forløsende. Der var over hans Person den samme støtte Vederhæftighed som over hans Gerning. Og med alt det var han en overmaade elskværdig Mand. Det var ikke just den glatte ydre Elskværdighed, skønt han ogsaa var »behagelig« at omgaas — gamle N. ANDERSEN sagde, at Samarbejdet med ham, selv under vanskelige Forhold, blev en Adspredelse —, men det var Hjærtets ridderlige Godhed, den harmoniske Forening af usvigeligt Retsind og Kærlighed til Mennesker.

Med saa fremragende Egenskaber maatte der følge en Række Hverv, som i udpræget Grad var *Tillidshverv*. Det var en selvfølgelig Sag, at VILHELM KØHLER blev Formand for Teglværksforeningen af 1893, der stiftedes paa *hans* Initiativ. I Murerlauget blev han Voldgiftsmand, Repræsentant og i 1890 Bisidder; efter S. P. BECKMANN'S Død valgtes han til Laugets Oldermann (1895—1900). Han gik i Spidsen, da det gjaldt om at faa Mestrene i en Del nærstaaende

Fag og Fagenes Leverandører samlede i »Arbejdsgiverforeningen af 1896« (Entreprenørforeningen, Teglværksforeningen af 1893, Murermestrenes faglige Organisation, Tømrerlauget, Foreningen af Brolægningsentreprenører, Faxe Kalkbrud, Københavns Kalkværk og Mørtelfabrikkerne). Sammen med to andre Murermestre sad KØHLER i den nydannede Forenings Femmands-Bestyrelse. Ogsaa han var virksom, da man fik endnu flere Organisationer ind under Sammenslutningen, og han var paa dette Grundlag med til at stifte Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening. Sit ægte, trofaste Haandværkersind lagde han for Dagen i Arbejdet for at føre Kreditforeningen ud over Vanskelighederne i Halvfemsernes Midte. Reorganisationen og den følgende Tids Opgang skyldtes i ikke ringe Grad hans Klogskab og Dygtighed. Da GÆTJE holdt Mindetalen over VILHELM KØHLER i Kreditforeningens Repræsentantskab, mindede han om, hvad KØHLER havde sagt adskillige Gange ved Mandagsmøderne i Banken: at af alt, hvad han havde at varetage udenfor sin private Forretning, var denne Gerning i Haandværkerbanken ham den kæreste.

VILHELM KØHLER døde den 10. Juli 1902. Ved Jordeføerden fra St. Johannes Kirken sagde Pastor JULIUS STEEN ved sin Svogers Kiste, at Slægtens Høvding var gaaet bort. Han kunde have tilføjet, at med VILHELM KØHLER havde ogsaa en hel Stand mistet en Høvdingeskikkelse, der ikke blev mindre, fordi han, som ved egen Dygtighed havde naaet en fremtrædende Position, stadig var den jævne Haandværker og Kollega. Ude paa Søholm skrev Etatsraad N. ANDERSEN sine Mindeord til »Arbejdsgiveren«: Vi har mistet en af vore allerbedste Mænd, vort Folk en af sine allerbedste Sønner. Bedre Mand end VILHELM KØHLER gives ikke. Ære være hans Minde!

EN OPGANGS-PERIODE

I 1895 var Omorganisationen, derunder den nye Repræsentantskabs-Ordning, traadt i Kraft. Allerede paa den ordinære Generalforsamling i 1896 kunde man fastslaa, at der var god Fremgang i alle Grene af Kreditforeningens Virksomhed og i Medlemstallet. Næste Gang lød Aarsberetningen paa *glædelig* Fremgang. Omsætningen var noget nær fordoblet.

Omtrent ved samme Tid, i 1897, vedtog man at oprette to nye Serier Aktier med Paalydende: Serie C. 500 Kr. og Serie D. 1000 Kr. I det følgende Aar ændredes Firmanavnet til »Haandværkerbanken (Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende), Aktieselskab«. Beslutningen herom blev taget paa et Repræsentantskabsmøde den 11. August 1898. Forslaget om at optage Ordet »Haandværkerbanken« i Firmanavnet skyldtes Tømrermester VICTOR MERTINS, der i September 1896 var bleven indvalgt i Delegationen efter Tømrermester THORVALD SCHMOCKS Død.

Den store Lockout i 1899 hæmmede ikke Bankens Virksomhed. Aaret var tværtimod lukrativt for Banken. Til Aktionærerne, der for de 4 foregaaende Aar havde faaet henholdsvis 4, 5, 5 og 6 pCt. i Udbytte, blev der udbetalt 6 pCt., og desuden kunde man henlægge ret rigelige Beløb til Sikringsfondene. De pengeknappe Tider med-

førte, at Banken maatte indskrænke Udlaansvirksomheden for de større Laans Vedkommende.

Paa Generalforsamlingerne fremsattes jævnlig Ønsket om, at den ældre Del af Medlemsformuen — den, der var blevet indbetalt før Krisen i 1894 — maatte blive forrentet ligesom den nyere Del, og efter nogle faa Aars Forløb blev der da ogsaa betalt Udbytte af disse Medlemsindskud. Forholdet med Inddragelsen af Medlemsformuen var dette, at man i Anledning af Krisen i 1894 havde overført 114156 Kroner til Tabs-Konto. I Aarene 1895—1908 tilbageførtes nu ved successive Henlæggelser 95224 Kr. 98 Øre. Der resterede altsaa 18931 Kr. 2 Øre, da man i det vanskelige Aar 1909 paany inddrog Medlemsformuen, hvorefter disse ca. 19000 Kroner maatte opsamles sammen med den senest inddragne Formue.

Aar efter Aar ind i det nye Aarhundrede fortsættes Fremgangen fra sidste Halvdel af Halvfemserne. Aktionærerne faar deres 6 pCt. for Aarene 1900—1905, samtidig med at Medlemmerne faar 3 pCt. Ved Udgangen af 1904 er Aktiekapitalen vokset til 689500 Kroner, og i Begyndelsen af 1905 tegnes yderligere et betydeligt Beløb, saaledes at Aktiekapitalen naar op paa 1 Million Kroner fuldt indbetalt. Man bestemmer da, at der foreløbig ikke udbydes flere Aktier.

Ser vi paa Situationen, saaledes som den formede sig nærmest omkring Aarhundredskiftet, er der Grund til særlig at fremhæve, at Medlemsantallet nu var naaet langt op over de to Tusinde. I disse Tider, der var ret ugunstige for Haandværk og Industri, voksede Bankens Forretninger stadig med den tiltagende Kundekreds. En væsentlig Støtte havde man i Landmandsbankens Tilsagn om at forstrække Haandværkerbanken med større Beløb til Udlaan i Anledning af Byggeforetagender, som Bestyrelsen fandt solide.

Man beskæftigede sig i denne Periode med adskillige Sager, der laa udenfor Bankens egentlige Virksomhed.

I første Række skal her nævnes Spørgsmaalet om Oprettelsen af Haandværker-Kreditforeninger over hele Landet. Paa et Repræsentantskabsmøde den 19. Februar 1896 holdt Garvermester TRAUTNER fra Sorø Foredrag om dette Emne. I Diskussionen deltog KASPAR ROSTRUP, der talte om Sagen ud fra Haandværkets Interesser, og Direktør BERLÈME-NIX, som anstillede en Række bankmæssige Betragtninger over Emnet. Efter Indbydelse var en Del Repræsentanter for Haandværkerstanden i Provinsen til Stede ved denne Lejlighed. Haandværkerbankens Ledelse viste i den følgende Tid sin Interesse for Sagen. BERLÈME-NIX var de paagældende behjælpelig med Udarbejdelsen af Statuter for Kreditforeninger i Provinsen. I 1901 sendte Bestyrelsen for Haandværkerbanken i Sorø en Tak til den københavnske Banks Direktion, samlede Bestyrelse og Repræsentantskab for god Bistand ved Oprettelsen af Sorø-Banken.

Indenfor Repræsentantskabet fremkom der i 1905 Ønsker om, at Haandværkerbanken anlagde et Bogholderi for Medlemmerne. ROSTRUP og BERLÈME-NIX rejste ud for at undersøge tilsvarende Forhold i Tyskland. Sagen blev derefter ordnet saaledes, at Medlemmerne gennem Henvendelse til Banken for en meget moderat Betaling kunde faa Vejledning ved Anlæggelse af Bogholderi, Statusopgørelser, Revision etc., idet Banken efter nærmere Aftale sendte en Funktionær til Vedkommendes Assistance. Denne Bistand blev dog kun benyttet i ringe Omfang. Efter Gennemførelsen af Loven om tvungen Bogføring tog man Sagen op paany, og Bankens Assistance paa dette Omraade blev derefter brugt i noget større Udstrækning. Den nære Forbindelse mellem Haandværkerbanken og dens Med-

lemmer har ogsaa efterhaanden medført, at der jævnlig ydes Oplysninger og Vejledning ved retslig-praktiske Spørgsmaal, særlig vedrørende Bygge-, Kredit- og Kontraktforhold, om end denne Virksomhed ikke, som oprindelig paatænkt, er knyttet til et særligt Bureau under Bankens Hovedkontor.

Gennem Aar havde der været Tale om Oprettelsen af en Afdeling paa Nørrebro. I Juni 1897 realiseredes Planen, idet Haandværkerbanken aabnede en Filial i Nr. 29 paa Nørrebrogade. Det følgende Aar fik man en Vesterbroafdeling i Nr. 63 paa Vesterbrogade, Hjørnet af Dannebrogsgade. Denne sidste Afdeling flyttedes i 1905 til Hjørnet af Vesterbrogade, Værnedamsvej Nr. 2, og i 1906 blev Nørrebrofilialen installeret i Ejendommen Nørrebrogade Nr. 24, Hjørnet af Fælledvej. I Tilslutning til Vesterbroafdelingen har Banken desuden hver ugentlig Torvedag et Kontor aabent paa Kvægtorvet for Bankens Kunder blandt Slagtere og Kreaturkommissionærer. Dette Kontor blev forøvrigt oprettet inden Vesterbroafdelingen og dannede egentlig Grundlaget for denne.

Selve Hovedbanken havde faaet nye Lokaler i Efteraaret 1898. Arkitekt BLICHFELDT foretog en større Ombygning af Bankens Ejendom, Ved Stranden Nr. 6, og fra første Sal flyttede man da ned i Stueetagen, hvor Arkitekten i Forening med en Række dygtige Haandværkere havde skabt det smukke, lyse Ekspeditionslokale med Boksafdelingen i Kælderen. Medens Banken selv tog Stueetagen i Besiddelse, havde den i en Aarrække Arbejdsgivernes Ulykkesforsikring og Arbejdsgiverforeningen til Lejere i de øvre Etager. Ejendommen, der er bleven ombygget adskillige Gange, efter at man havde erhvervet den i 1882, stod i 1906 Banken i 200000 Kroner.

For at sikre sig Plads til fremtidige Udvidelser købte

Ved Stranden 6 og 4.

Haandværkerbanken i 1901 Naboejendommen Ved Stranden 4 (Admiralgade 30) for 115300 Kroner. Ved en Ombygning, som foretoges i 1906, blev der i Stueetagen i dette Hus indrettet Lokaler for Bankens Direktion og til

Bestyrelsesmøder. De to Ejendomme, Ved Stranden 4 og 6, sammenlagdes da til eet Matrikelnummer; de bogførtes i 1907 for ialt 340000 Kroner (Ejendomsskyld 350000).

I Aaret 1906 foretog Banken, stadig under Hensyn til Udvidelsesmuligheder i

Fremtiden, et nyt og stort Ejendomskøb, idet den for 350000 Kroner (plus Bankhæftelse 7932 Kroner) sikrede sig Hjørne-Ejendommen ud for Holmens Bro: Ved Stranden 2, Holmens Kanal 42, Admiralgade 32, Matr.-Nr. 160 Øster Kvarter. Den er bogført for 375000 og staar i Ejendomsskyld for 400000 Kr. Den Rentzmannske Gaard, som den i sin Tid benævntes, er opført efter den store Brand i 1795 og stod i alt Fald færdig i 1797. Fra 1833 ejedes

C. T. ROTHMAN
(ca. 1905)

den af Grosserer CHR. RENTZMANN, en Farbroder til Lenssekretær, Departementschef P. N. RENTZMANN, der i de seneste Aar, paa Grundlag af sit og sin Søsters Fællestestamente af 1902 har genopført Nicolai Kirke og foræret sin Fødeby Bygningen til kommunal Anvendelse. Haandværkerbanken har skænket Kunstindustrimusæet en køn gammel Stue fra den Rentzmannske Gaard ved Hjørnet af Holmens Kanal: Vægge i Empirestil med malede Lærredsfelter indfattet i forgyldte Lister og udstyret med smukke Ornamentter.

— Efter 34 Aars Virksomhed traadte Direktør ROTH-

MAN tilbage den 1. Juli 1901. Man bevilgede ham hans fulde Løn i aarlig Pension, Bestyrelsen overrakte ham en større Hædersgave, og Repræsentantskabet optog ham som livsvarigt Medlem. I 1904 var der forløbet 10 Aar, siden

LAURITZ PETERSEN

Direktør BERLÈME-NIX blev knyttet til Banken. I den Anledning modtog han fra Bestyrelsen, som Anerkendelse af den Virksomhed, han havde udfoldet, et Maleri, udført af KRØYER.

Kaptajn, Smedemester P. W. HØST, der i 1899, medens ROTHMAN opholdt sig i Udlandet, var konstitueret som Medlem af Direktionen, valgtes af Repræsentantskabet til Direktør efter ROTHMANS Tilbagetræden, og hans Plads i Delegationen blev derefter

besat med Hof-Sadelmagemester LAURITZ PETERSEN. Fra 1901 bestod Direktionen saaledes af HØST og BERLÈME-NIX. De varetog tilsammen Direktionshvervet indtil 1909.

PETER WULFSBERG HØST er født d. 28. November 1839 i Sønderup Præstegaard ved Hobro. Smedehaandværket lærte han hos ODIN A. KAYSER, rejste derefter i Udlandet, deltog i Krigen 1864 som Reserveløjtnant ved 22. Infanteriregiment og udmærkede sig her ved flere Lejligheder. Senere fik han Kaptajns patent. I 1865 nedsatte HØST sig som Smedemester. Gennem en meget lang Aarrække drev han sin store Forretning i Ravnsborggade. Frisk og frejdig i

Ungdommen, bred og jovial i Manddoms-Aarene vandt han ubegrænset Tillid og mangt et godt Venskab, hvor han kom frem. En Mand som HØST hørte til de typiske Skikkelser i det gamle Selskab »Borgervennen af 1788«, hvor han var Administrator. Naturligvis var han ogsaa blandt de betydende Mænd indenfor Haandværkerforeningen; som Medlem af dennes Bestyrelse fra 1889 til 1901 varetog han særlig Kassererforretningerne og deltog i Tilsynet med Alderstrøst. Han var en af de fyrretyve, der i 1867 samledes om at stifte Kreditforeningen for Haandværkere og Industridrivende, og han sad i Repræsentantskabet lige fra 1874. Selv om han ikke paa anden Maade havde haft Betyd-

P. W. HØST

ning for Banken, maatte der være sikret hans Navn en berømmelig Plads i dens Historie ved hans væsentlige Andel i, at den nære Forbindelse med Haandværkerstandens Repræsentantskab etableredes ved Midten af Halvfemserne. Det var faktisk HØST, der ved en Samtale med Haandværkerforeningens senere Formand, KASPAR ROSTRUP, gav det første Stød til, at Forbindelsen kom i Stand. Alle hans samtidige indenfor det københavnske Haandværk vil mindes hans smukke, mandige Færd under de svære Tider, der i 1909 oprandt for Haandværkerbanken. P. W. HØST ofrede dengang hele sin Formue, for at Ban-

ken ikke skulde lide Tab ved visse Dispositioner, som han ikke personlig bar Ansvaret for. Han døde samme Aar som ROTHMAN og STRØM, d. 18. November 1910. Alle vil kunne enes om hans Eftermæle. Paa P. W. HØST passede den

gode, gammeldags Betegnelse: en Hædersmand.

V. GÆTJE

— Efter VILHELM KØHLERS Død i 1902 var det VALDEMAR GÆTJE, der blev Formand for Haandværkerbankens Bestyrelse; han havde været dens Næstformand siden Reorganisatio-
nen i 1895. GÆTJE er født d. 10. Juli 1850 paa Nørrebro i den kendte gamle Bagergaard, hvor han i en Alder af 25 Aar overtog Faderens Forretning. Kun 36 Aar gammel valgtes han til Oldermænd for Bagerlauget. Gennem 17 Aar

stod han i Spidsen for Laugsbrødrene, der holdt meget af deres gemytlige »Oldefar«, hans Kælenavn indenfor Lauget. I 1890 blev han Næstformand for Haandværkerforeningens (Haandværkerstandens) Repræsentantskab, og fra 1895 til 1903 var han Repræsentantskabets Formand. GÆTJE manede gerne til Sammenhold og Fordragelighed. Overhovedet laa Organisationssagen ham stærkt paa Sinde. I 1892 rejste han sammen med ROSTRUP til Hamborg og Berlin for at indsamle Oplysninger angaaende de derværende Arbejdsgiveres Organisationsforhold. Ogsaa ved andre Rejser i Tyskland udvidede han sine Erfaringer

paa dette Omraade. Han blev Medstifter af Arbejdsgiverforeningen, hvor han overtog Stillingen som Direktør; han sad i Bestyrelserne for Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk, Foreningen til Lærlinges Uddannelse og Arbejdsgivernes Ulykkesforsikring; han var Formand for den danske Bagerstands Fællesorganisation. Til alt dette — og adskilligt mere — føjede han sin Virksomhed i Haandværkerbanken og seks Aars Ger­ning (1895—1901) som Medlem af Borgerrepræsentationen, hvor han særlig virkede for Oprettelsen af det kommunale Arbejdsanvisningskontor.

GÆTJE var saa kendt en Københavner som faa. Da han døde, den 13. Maj 1905, mistede Byen en af sine mest populære Skikkelser. Den høje, skulderbrede, paa én Gang muntre og værdige Herre med de graanede Barter savnedes lang Tid efter mellem »Hesten« og Frihedsstøtten, men ikke mindst derude paa Nørrebro, hvor han for hele Livet havde sit Hjem. Og hans Standsfæller savner ham. Den smukke Minderune, som skyldes hans gode Ven ROSTRUP, er bevaret i nærværende Forfatters Skrift ved Haandværkerforeningens 75 Aars-Jubilæum. GÆTJES Efterfølger som Oldemand for Bagerlauget, JOHS. PITZNER, fremhævede i en Nekrolog hans udprægede forhandlende og repræsentative Evner, hans store Dygtighed til at klarlægge en Sag og belyse den til dens inderste Kærne. Direktør HARALD BING, der ogsaa skrev Mindeord over VALDEMAR GÆTJE, gav et Billede, hvis Hovedlinjer var disse: Udadtil den lystige Selskabsbroder, som med sin kønne Tenor sang sig ind i mange Hjærter, indadtil en alvorlig og velbegavet Mand, af sund Dømmekraft, med ikke ringe Menneskekundskab, med en vis Evne til at sige Tingen lige ud som den var, ligevægtig i Sindet, et lyst Hoved, der ragede et godt Stykke op over sine jævnlige, et blødt og varmt Hjærte.

— Da Repræsentantskabet i November 1905 afholdt sit store Efteraarsmøde, var det Næstformanden, Oldermænd, Murermester J. J. BRUUN, der som fungerende Formand holdt en Mindetale over GÆTJE. Man valgte BRUUN

J. J. BRUUN

til Formand og Malermester C. F. STEGEMANN til Næstformand for Bestyrelsen. Direktør OSCAR KØHLER indtog den ledige Plads i Delegationen, og da der i 1906 paany blev en Plads at besætte, ved Spejlfabrikant JULIUS LUNDS Død, valgte man Skræderlaugets Oldermænd H. C. BUCK.

Den 13. Februar 1907 afholdtes et Repræsentantskabsmøde, der fik et vist højtideligt Præg ved det nær forestaaende 40 Aars-Jubilæum. For en Forsamling, som bestod af 92 Re-

præsentanter, holdt Formanden J. J. BRUUN en Tale, hvori han gav en Oversigt over Bankens Udvikling og nævnte den kraftige Støtte, som Haandværkerforeningen gennem sit Repræsentantskab havde ydet Banken, Direktionens Gerning i Aarene efter Krisen 1894 og det Arbejde, som Tømrermester VICTOR MERTINS i sin Egenskab af Bankens bygningskyndige Tilsynsførende havde udført i Byggeslaanssager. Ved samme Lejlighed blev det særlig fremhævet, at Banken hidtil ikke havde haft noget Tab af denne Del af sin Virksomhed. Inden Repræsentantskabsmødet blev hævet, udbragte KASPAR ROSTRUP et Leve for

Banken, »Haandværkerforeningens Plejebarn«, der nu havde vokset sig stort og som Haandværkerne med Stolt-hed kunde se hen til.

Samme tilfredse Stemning kendetegnede Aarets ordinære Generalforsamling. Den

blev afholdt i Haandværkerforeningens Lokaler paa selve Jubilæumsdagen, den 27. Marts 1907. Atter var ROSTRUP fremme, denne Gang med et lille Foredrag om Bankens Historie. Jubilæums-Stemningen kulminerede ved en Banket i Tivolis Koncertsal. Laugenes Bannere smykkede Salens Vægge. Mellem de seks Hundrede Deltagere fandt man Repræsentanter for Autoriteter, for Banker, for Haandværkets og for Industriens Organisationer, til-

C. WEITEMEYER

lige saa sjældnen en Gæst som Statsraad THOR LANGE. Der var skrevet Sange til Festen af ROSTRUP og af »Mestersangens« Forfatter, Hof-Møbelfabrikant LOUIS LARSEN. Haandværkerbankens tre Veteraner, ROTHMAN, STRØM og HØST, var Genstand for idel Opmærksomhed. Fra første til sidste Time en straalende Festaften!

Fra en Kasseomsætning af ca. 15¹/₂ Millioner Kroner i 1894 med et Netto-Overskud af ca. 9000 Kroner var Banken i det sidste Regnskabsaar inden 40 Aars-Jubilæet naaet til en Kasseomsætning af 173 Millioner og et Netto-Overskud af 188000 Kroner. I samme Tidsrum var Sparekasse-

kontoen vokset fra ca. 1134000 til ca. 13615000 Kr., Obligationskontoen fra ca. 113000 til ca. 3676000 Kr. og Reserverfonden fra ca. 32000 til ca. 678000 Kr. I Jubilæums-Aaret 1907 fik Aktionærerne 7 pCt. i Udbytte, og man henlagde 30000 Kroner til en Hjælpefond, som siden er vokset til omtrent 37000 Kroner. Det vedtoges ved samme Lejlighed, at denne Haandværkerbankens Hjælpefond af 1907 skulde tjene til Støtte for trængende Interessenter og disses Efterladte. Af Hjælpefonden uddeltes i 1907 22 Legater til et samlet Beløb af 1400 Kroner.

Inden Jubilæums-Aaret var ude, døde Fabrikant CHR. LUDVIGSEN, og Repræsentantskabet valgte da Direktør i Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening, Smedemester CARL WEITEMEYER til Medlem af Delegationen.

KRISEN I 1909

BANKENS Jubilæums-Aar 1907 bragte Haandværket vanskelige Kaar, ligesom det overhovedet var pengeknappe Tider. Snedkerstriken foranledigede, at Arbejdsgiverforeningen og Snedkerlauget trak mange Penge ud af Sparekassen til Understøttelser, og de Forhold, der i al Almindelighed gjorde sig gældende, skulde ikke bidrage til at øge Sparekasseindskudene. Nedgangen fortsattes ud over 1907. Man var kommen ind i Byggekrisisens og Bankkrakets Dage. Et Udvalg, som i sin Tid var nedsat indenfor Haandværkerforeningen angaaende det gamle Spørgsmaal om Bygningshaandværkernes Sikring, fremsatte i Efteraaret 1907 sit Forslag om Oprettelsen af »Haandværkerforeningens Bureau til Værn for Haandværkere og Leverandører i Bygningsvirksomheden«. Tre Medlemmer af Udvalget var nøje knyttet til Haandværkerbanken: ROSTRUP, som var Udvalgets Formand, Bankdirektør BERLÈME-NIX og Overretssagfører BUSCH. Seksten Organisationer samledes om at oprette dette Bureau, som skulde bistaa de paagældende med Vejledning og Raad i Forhold vedrørende Nybygninger og større Bygningsarbejder i ældre Ejendomme, saaledes at de i saa høj Grad som muligt fik Sikkerhed for deres Tilgodehavende. Til administrerende Direktør valgte man den senere Formand for Haandværkerbankens Bestyrelse, Sagfører ENGELBERG. Den nye Institution fik dog ikke nogen lang Levetid, og der blev

jo heller ikke synderlig Anvendelse for dens Bistand netop i de Aar, da der indtraadte en Stagnation i Byggevirksomheden.

Paa Haandværkerbankens Regnskab for 1907 opførtes en Post til Imødegaaelse af eventuelle Tab. I Udbytte gav man Aktionærene 7 pCt. som Aaret forud. Ledelsen mente, at dette var fuldt forsvarligt, og at det vilde bidrage til at fæstne Tilliden til Banken. Man henviste til, at Banken i Forhold til Aktiekapitalen, 1 Million Kr. fuldt indbetalt, havde et stort Reservefond, ca. 717000 Kr. Ved Udgangen af 1908 udgjorde Reservefonden dog kun ca. 610000 Kr. Banken havde lidt forskellige Tab i Løbet af dette vanskelige Aar.

F. T. ENGELBERG

Man foreslog imidlertid, at der for 1908 blev givet et Udbytte af 4 pCt.

Aarsregnskabet blev forelagt Bankens Repræsentantskab den 26. Februar 1909. Det er et af de mærkeligste Møder i Bankens Historie. Forud for Mødet havde Hovedkontorets Personale tilstillet Repræsentanterne et Cirkulære, hvis Udsendelse skulde faa vidtrækkende Følger.

»Visse Forhold« — saaledes begyndte dette Dokument — »med Hensyn til Bankens Ledelse har i det sidste Par Aar udviklet sig paa en saadan Maade, at Bankens fortsatte sunde og rolige Udvikling vil være stærkt truet, hvis

der ikke hidføres en Forandring.« Personalet anførte bl. a., at Banken saavel indenfor som udenfor Bestyrelsesmedlemmernes Kreds var engageret med uforholdsmæssigt store Summer paa enkelte Hænder; det insinuerede, at personlige Hensyn syntes at have været mere bestemmende end forretningsmæssige ved Gældens Stiftelse, og det angreb den kritiske Revision og de senere Aars Regnskabsaflæggelser, særlig Regnskabet for 1908, paa hvilket man helt burde have strøget Dividenderne til Aktionærer og Medlemmer og foretaget yderligere Afskrivninger. Hovedkontorets Personale havde ventet, at en tidligere indgiven Klage vedrørende en Konflikt af rent personlig Art skulde have bevæget Direktør BERLÈME-NIX til at træde tilbage, men denne Klage var bleven afvist. »Sluttelig skulle vi«, hed det i Cirkulæret, »bemærke, at saafremt det ærede Repræsentantskab skulde misbillige vor Optræden i denne Sag, ere vi besluttede paa at opgive vore Stillinger i Banken, hvilket vi have meddelt Bestyrelsen.«

Dette Cirkulære blev paa Repræsentantskabsmødet Genstand for en indgaaende Drøftelse. Der var gennemgaaende Enighed om, at Personalet her havde blandet sig i Ting, som var det uvedkommende, og dets Optræden blev skarpt dadlet fra flere Sider. Repræsentanterne godkendte enstemmigt Regnskabet, derunder Forslaget om Udbyttets Fordeling. Børsrygter, som kunde føres tilbage til Personalets Cirkulære, foranledigede, at man til den offentlige Meddelelse om den enstemmige Decharge for Regnskabet føjede den Bemærkning, at Haandværkerbankens Soliditet var hævet over enhver Tvivl. Efter Bemyndigelse fra Bankens samlede Bestyrelse udsendtes denne Erklæring den 1. Marts af Formanden, Oldemand, Murrermester J. J. BRUUN. Af Hensyn til de stadig verserende Rygter besluttede man dog at lade nedsætte et Udvalg, der

skulde undersøge de af Personalet paaklagede Forhold. Allerede paa Repræsentantskabsmødet den 26. Februar havde Malerlaugets Oldermænd CLAUS J. OLSEN udtalt sig for en saadan Foranstaltning, og han blev nu af Bestyrelsen anmodet om selv at udpege Medlemmer til dette Udvalg. Som Udvalgets Formand henvendte CLAUS J. OLSEN sig til Snedkermester I. C. GROULE, Viceoldermænd, Bagermester CARL NIELSEN, Direktør, Snedkermester CHR. NIELSEN, Stenhuggermester RUDOLPH NIELSEN og Murermester VILH. ZELTNER, der alle var villige til at deltage i Undersøgelsen. Som særlig sagkyndige optoges — efter bankmæssig Anvisning udefra — endnu to Mænd i Udvalget: Fuldmægtig i Nationalbanken A. BRÜNNICHE og Birkefuldmægtig paa Frederiksberg J. C. SUNDBERG.

Den 14. Marts afgav Udvalget en offentlig Erklæring. Efter at have gennemgaaet »Bankens Engagementer og hele Forhold« kunde Udvalget udtale følgende: Bankens Beholdninger og Deposita er alle fundne til Stede, og Bankens Solvens maa anses for hævet over enhver Tvivl.

Der blev tilstillet Bestyrelsen en udførlig Beretning, og Udvalgets Formand, CLAUS J. OLSEN, nævnte paa et Repræsentantskabsmøde den 26. Marts en Del af Punkterne i denne Redegørelse. Han fremhævede straks, at, omend der var Tab, vilde Reserverne være tilstrækkelige til at imødegaa fremtidige Krav. Det havde sin Rigtighed med nogle af Klagerne fra Personalet, men den Maade, hvorpaa Klagemaalet var fremkommet, var absolut forkastelig. Grundbestemmelsen i Statuternes Paragraf 1, at Laan ikke maatte ydes til andre end Foreningens Medlemmer, var ikke blevet overholdt. Under Hensyn til den ringe Aktiekapital syntes enkelte af Bankens Engagementer ret store; det maatte ogsaa fraraades, at Banken indlod sig paa Forretninger, hvorved den i Realiteten selv optraadte som

Bygherre eller Grundspekulant, eller foretog Indkøb af Aktier i Spekulationsøjemed. Bankens Beholdning af egne Aktier burde formentlig, saasnart rolige Forhold gjorde det muligt, realiseres, ligesom det syntes tilraadeligt, at Aktiekapitalen ved gunstig Lejlighed blev udvidet til det i Statutterne fastsatte Beløb af 2 Millioner Kroner. Udvalget foreslog, at der blev ansat *to* særlig kyndige kritiske Revisorer, og det fandt Anledning til at bemærke, at man formentlig hvert Aar burde foretage de fornødne Afskrivninger af lidte Tab og henlægge et efter Omstændighederne afpasset Beløb til Imødegaaelse af Tab, som kunde paaregnes. — Spørgsmaalet om Udbetaling af Udbytte til Aktionærer og Medlemmer maatte da først komme i anden Række. Bankens Status kunde betragtes som nogenlunde god, og naar der blev udvist Forsigtighed, vilde Fremtiden være sikret.

CLAUS J. OLSEN

Direktør BERLÈME-NIX erklærede overfor Repræsentantskabet, at man kunde se Fremtiden i Møde med Ro. Selv om det skulde gaa saa galt, at hele Reservefondet var tabt, havde man en saadan Kundekreds, at man, til Trods for de daarlige Aar, dog kunde sige, at Banken var god og solid.

Dette Repræsentantskabsmøde den 26. Marts sluttede med enstemmig Vedtagelse af et Forslag til Resolution,

som var stillet af Hof-Fotograf ELFELT. Repræsentantskabet udtalte her sin Tilslutning til den af Udvalget og Bestyrelsen foretagne Revision og opfordrede Bestyrelsen til, i Forbindelse med Udvalget, at stille Forslag om de af Udvalget ønskede Statutændringer.

Den ordinære Generalforsamling, som afholdtes den følgende Dag, forløb meget stilfærdigt. Den 29. Marts bevilgede Bestyrelsen Personalets Afskedsansøgninger. De tre mest fremtrædende af Personalets Medlemmer forlod Banken omkring den 1. Maj, medens man stillede de yngre frit, saaledes at de af dem, der maatte ønske det, kunde forblive i Bankens Tjeneste.

Hermed var selve den Begivenhed, som man har kaldt »Revolten i Haandværkerbanken«, for saa vidt afsluttet. Men den egentlige Krise-Situation begyndte først nu. Under Titlen »Konflikten i Haandværkerbanken« udkom mod Slutningen af Maj en Pièce, der indeholdt en Redegørelse for Personalets Opfattelse. Det betonedes i denne Pièce, at »Personalet havde havt andre og mere vægtige Grunde end de rent personlige til at ønske Direktøren (BERLÈME-NIX) fjærnet«, idet »Personalets Kritik ikke alene var rettet mod Regnskabsaflæggelsen og Direktørens Person, men tillige og navnlig mod andre utilbørlige Forhold indenfor Bankens Ledelse«. Piècen føjede nye Klagepunkter til dem, som var kendt fra Februar-Cirkulæret, og der aabnedes nu i en Del af Pressen hæftige Angreb paa Banken.

Pinselørdag, den 29. Maj, maatte Repræsentantskabet atter samles til Møde. Der forelaa fra Bestyrelsen Forslag om at ændre Statutterne saaledes, at der kunde ansættes en tredje Direktør. Man ønskede en Mand med juridisk Uddannelse, og det faste Udvalg havde da anmodet cand. jur. J. C. SUNDBERG, siden 1894 Fuldmægtig ved Frederiksberg Birk, om at indtræde i Direktionen, hvortil han var villig.

Statutændringen blev vedtaget. Den nye Direktør erklærede, at han ikke vilde have modtaget Opfordringen, hvis han ikke havde anset Banken for levedygtig, en Udtalelse, der var et Led i en Diskussion om den omtalte Pièce.

Ogsaa dette Repræsentantskabsmøde sluttede med Vedtagelsen af en Resolution, idet Repræsentantskabet, i Anledning af Pièces Fremkomst, enstemmigt udtalte, at man efter de af Bestyrelsen og Udvalget givne Oplysninger fuldt ud kunde godkende Bestyrelsens Handlemaade, baa- de hvad Bankens Engagementer angik og med Hensyn til Forholdet overfor Personalet.

Resolutioner mægtede imidlertid ikke at standse det Røre, som de sidste Maaneders Begivenheder indenfor Haandværkerbanken havde vakt i Presse og Publikum. Der var Blade, som gjorde gældende, at »overfor bestemt formulerede Beskyldninger kunde Repræsentantskabet ikke nøjes med nogle almindelige Talemaader«. I Ansættelsen af en ny juridisk Direktør mente man at se en Indrømmelse af, at Klagerne ikke havde været helt ugrundede, og man bebrejdede Bankens Bestyrelse, at den ikke offentlig imødegik den udsendte Pièce.

Situationen indtraadte nu pludselig i en helt ny Fase. Indenrigsministeren mente sig nemlig foranlediget til at

J. C. SUNDBERG

gribe ind. Straks, da de mange Rygter kom ud, havde Sparekasseinspektøren, Dr. polit. BISGAARD foretaget en Undersøgelse med det Resultat, at han maatte anse Banken for fuldt solvent. I Juni Maaned, efter Piècens Fremkomst, modtog han fra Indenrigsminister KLAUS BERNTSEN Ordre til at foretage en ny gennemgribende Undersøgelse, hvorefter han skulde tilstille Ministeriet en kritisk Indberetning.

Efter at have modtaget denne Indberetning sendte Indenrigsministeren Banken følgende Skrivelse:

Under Hensyn til Meddelelser, der angaaende Haandværkerbankens hele Stilling og Forretningsgang vare fremkomne for Offentligheden, fandt Indenrigsministeriet sig paa Grund af den betydelige af Banken drevne Sparekassevirksomhed og de til samme knyttede Begunstigelser foranlediget til at gøre Bankens Forhold til Genstand for en indgaaende Undersøgelse ved Sparekassedirektøren.

Denne Undersøgelse har vel givet til Resultat, at Banken er solvent, men for at sikre den for Bankens fremtidige Virksomhed fornødne Kapital er der paa Indenrigsministerens Foranledning fremkaldt en Erklæring fra Nationalbanken, Privatbanken, Landmandsbanken, Handelsbanken og Kjøbenhavns Laane- og Diskontobank, hvorved disse erklære sig villige til hver med en Femtedel eller 200000 Kroner at overtage en Million Kroner Præferenceaktier, udstedte af Haandværkerbanken. Bankerne have dog herved stillet som Vilkaar, at der vedtages nye Statuter for Banken, hvorved der sikres Aktionærerne større Indflydelse paa dens Ledelse, og at den nuværende Delegation og Direktion med Undtagelse af Direktør SUNDBERG nedlægge deres Mandater.

Under Henvisning til foranstaaende skulde man tjenst-

lig melde, at for saa vidt den nævnte Ordning modtages af Haandværkerbanken, vil der ikke fra Indenrigsministeriets Side findes Anledning til nogen yderligere Indskriden mod Haandværkerbanken.

KLAUS BERNTSEN

Det var Direktør SUNDBERG, der førte Forhandlingerne med Hovedbankernes Repræsentanter om den nye Ordning, og den samlede Bestyrelse meddelte derefter Ministeriet, at dens Medlemmer stillede deres Mandater til Disposition.

De nye Statuters Paragraf 8 lød i alt væsentligt saaledes:

Aktiekapitalen er fastsat til 2 Millioner Kroner — hvoraf dog for Tiden kun er udstedt 1 Million Kroner, medens den anden Million kun udstedes efter Repræsentantskabets, eventuelt Bestyrelsens nærmere Bestemmelse — og 1 Million Kroner Præference-Aktier, udstedte i Stykker paa 1000 Kroner. Præference-Aktierne kunne indløses til Pari Kurs, naar Repræsentantskabet vedtager at udstede den ikke nu emitterede Del af den almindelige Aktiekapital; en saadan Emission kan kun finde Sted til en Kurs, der giver Banken mindst 100 pCt. for de nye Aktier. Den Repræsentantskabet herved hjemlede Ret til under den angivne Betingelse at vedtage Emissionen af den resterende Del af den almindelige Aktiekapital og Indløsning af Præference-Aktierne kan ikke ved nogen Generalforsamlings-Beslutning betages Repræsentantskabet, men naar Emissionen paa de angivne Vilkaar er mulig og Repræsentantskabet ikke vedtager den senest 3 Maaneder efter dertil at være opfordret af Bestyrelsen, kan Bestyrelsen vedtage Emissionen, selv om Repræsentantskabet maatte modsætte sig samme.

Det bestemtes endvidere i de nye Statuter, at Præference-Aktierne af Aarets Netto-Overskud skulde have forlods 5 pCt. i Udbytte. Medens hidtil Repræsentantskabet havde været den væsentlige Faktor, var det nu Aktio-

CARL THALBITZER

nærerne, der fik Indflydelsen paa Bankens Anliggender. Paa Generalforsamlingen, der bestod af Aktionærerne og Medlemmerne, blev det kun Aktionærerne, som havde Stemmeret. Bestyrelsen skulde bestaa af et Bestyrelsesraad paa 7 og en Direktion paa 2 Medlemmer. Til Bestyrelsesraadet valgte Repræsentantskabet af sin Midte de 3 og Generalforsamlingen de 4 andre Medlemmer. Aktionærerne, der havde indskudt den store Kapital i Forhold til Medlemsfor-

muen — denne udgjorde 243000 Kr. i Begyndelsen af 1909 — fik saaledes et Medlem mere i Bestyrelsen end Repræsentantskabet. Med Hensyn til Revisionen blev det bestemt, at der fremtidig skulde være *to* kritiske Revisorer, den ene valgt af Repræsentantskabet, den anden af Generalforsamlingen. Ønsket om en Udvidelse af den kritiske Revision var forøvrigt paa Forhaand fremsat af CLAUS J. OLSENS Udvalg og havde vundet Tilslutning baade i Bestyrelsen og indenfor Repræsentantskabet.

Endnu skal vi kun nævne følgende midlertidige Bestemmelse i de nye Statuter: Samtlige Reservefonds med

Tillæg af Kursavancen paa Obligations-Konto for Aaret 1909 overføres ved Aarsafslutningen for 1909 til en Konto for Imødegaaelse af Tab.

Saaledes var i Hovedtrækkene det Statut-Forslag, som nu først og fremmest Bankens Bestyrelse skulde tage Stilling til. Man var klar over, at der maatte skabes Ro om Banken. De stadig gentagne stærke Angreb havde gjort mange Sparere nervøse. Sparekassebeholdningen, der i Januar 1908 havde udgjort 11890000 Kr., var den 1. August 1909 gaaet ned til 9229000 Kr. For at kunne dække de udtrukne Beløb solgte man af Obligations-Kontoen for ca. 1 Million Kroner, saaledes at denne, der ved Aarets Begyndelse var 4735000

RUD. NIELSEN

Kr., i August 1909 var svundet ind til 3730000 Kr. Desuden belaantes af Midlerne 1163000 Kr. Og saa var der opsagt temmelig store Beløb. Bestyrelsen ræsonnerede da i Hovedsagen saaledes: Vi kan ganske vist ved at sælge eller belaae vore likvide Midler udbetale de opsagte Beløb, men hvis Ængstelsen varer ved, hvis Sparerne stadig tager ud, kan Banken blive nødsaget til at opsigte Kassekrediterne, hvad der vil komme mange Medlemmer paa tværs. For ikke at skulle gribe til den Udvej maa man finde nye Midler til at faa Penge i Kassen. Her foreligger nu et Forslag fra de 5 Hovedbanker. Naar disse træder til,

vil Ængstelsen forsvinde. Sparerne vil holde op med at trække deres Penge ud af Sparekassen. Der er taget meget haardt paa denne Bank, hvis Solvens dog var anerkendt fra alle Sider. Men nu gælder det først og fremmest om at

FR. OLSEN

skaffe Banken Arbejdsro, og hvad der tilbydes os er jo en Hjælp, som vi kan blive fri for, naar Tiden dertil er inde.

Ud fra saadanne Betragtninger anbefalede Bestyrelsens Formand, J. J. BRUUN, paa et Repræsentantskabsmøde den 9de August at vedtage Statutforslaget, der forelaa som et Ultimatum. Paa Repræsentantskabsmødet faldt der Udtalelser om, at Banken skulde have holdt sig borte fra de store Forretninger, og at Bestyrelsen under Krisen ikke burde

have været saa tavs overfor Offentligheden. Men den Bitterhed, som kom til Orde, vendte sig særlig mod Personalet, idet man paa Grundlag af de foreliggende Oplysninger nærrede den faste Overbevisning, at Banken, trods de Fejl, der var begaaet, selv kunde have klaret de senere Aars Vanskeligheder, hvis ikke Personalet ved sin Optræden havde fremkaldt Krisen. I en længere Tale undersøgte ROSTRUP det Spørgsmaal, om Haandværkerstanden selv kunde skaffe den fornødne Kapital. Han kom til det Resultat, at dette ikke lod sig gøre, saa vanskelige som Tiderne var, og han anbefalede derfor, som flere andre, at

vedtage de nye Statuter. Fra anden Side blev det antydet, at Hovedbankerne vel altid vilde have Majoritet paa Generalforsamlingen, idet de formentlig ogsaa laa inde med en Del af de almindelige Aktier, og Direktør SUNDBERG kunde kun svare, at saadan vilde Stillingen være. Nu var der jo mange, som frygtede for, at Ledelsen af Haandværkerstandens gamle Bank under disse Omstændigheder helt skulde glide ud af Haandværkernes Hænder. Man følte det da som en Beroligelse, at Bestyrelsen samme Dag havde modtaget Meddelelse om, at Hovedbankerne til de fire Bestyrelsespladser, som Generalforsamlingen skulde besætte, netop vilde udpege Mænd, der stod Haandværket meget nær, deriblandt to af de gamle Bestyrelsesmedlemmer.

F. DRAGSTED

Repræsentantskabsmødet, der lededes af Sagfører ENGELBERG, endte med, at de nye Statuter enstemmigt vedtoges, og at Repræsentantskabet for sit Vedkommende til Medlemmer af Bestyrelsesraadet valgte Malermester CLAUD J. OLSEN, Hof-Sadelmagermester LAURITZ PETERSEN og Murermester VILH. ZELTNER. Den ekstraordinære Generalforsamling, der den 21. August fik de nye Statuter forelagt til Efterretning, indvalgte Fabrikejer GUILDAL, Fabrikant AXEL MEYER, Snedkermester ROSTRUP og Direktør WEITEMEYER i Bestyrelsesraadet, der altsaa nu rummede

tre Medlemmer af den gamle Bestyrelse: LAURITZ PETERSEN, ROSTRUP og WEITEMEYER. Til kritisk Revisor valgte Generalforsamlingen daværende Assistent i Nationalbanken, cand. polit. CARL THALBITZER, og Repræsentantskabet

P. ELFELT

besatte senere den anden Plads som kritisk Revisor med Stenhuggermester RUDOLPH NIELSEN. Bestyrelsen konstituerede sig med GUILDAL som Formand og LAURITZ PETERSEN som Næstformand, medens Repræsentantskabet valgte Borgerrepræsentant, Tobaksfabrikant FR. OLSEN til Formand for Repræsentantskabet, Hof-Juveler F. DRAGSTED til Næstformand for samme og Hof-Fotograf P. ELFELT til Sekretær.

Dermed skulde Bankens nye Ledelse være bragt i

Orden, og Bestyrelsesraadet havde nu den Opgave at finde en bankkyndig Mand, der sammen med I. C. SUNDBERG kunde varetage Direktionens Anliggender. Valget faldt paa A. N. JUUL, Bestyreren af Landmandsbankens Frederiksberg-Afdeling. Uoverensstemmelser angaaende Direktørvalget bevirkede imidlertid, at GUILDAL og AXEL MEYER nedlagde deres Mandater, hvorefter Bestyrelsesraadet supplerede sig med Overretssagfører A. HVASS, der valgtes til Formand for Bestyrelsen, og Tømrermester H. P. NIELSEN. Denne lille »Paladsrevolution« blev den sidste af det begivenhedsrige Aars mange Overraskelser.

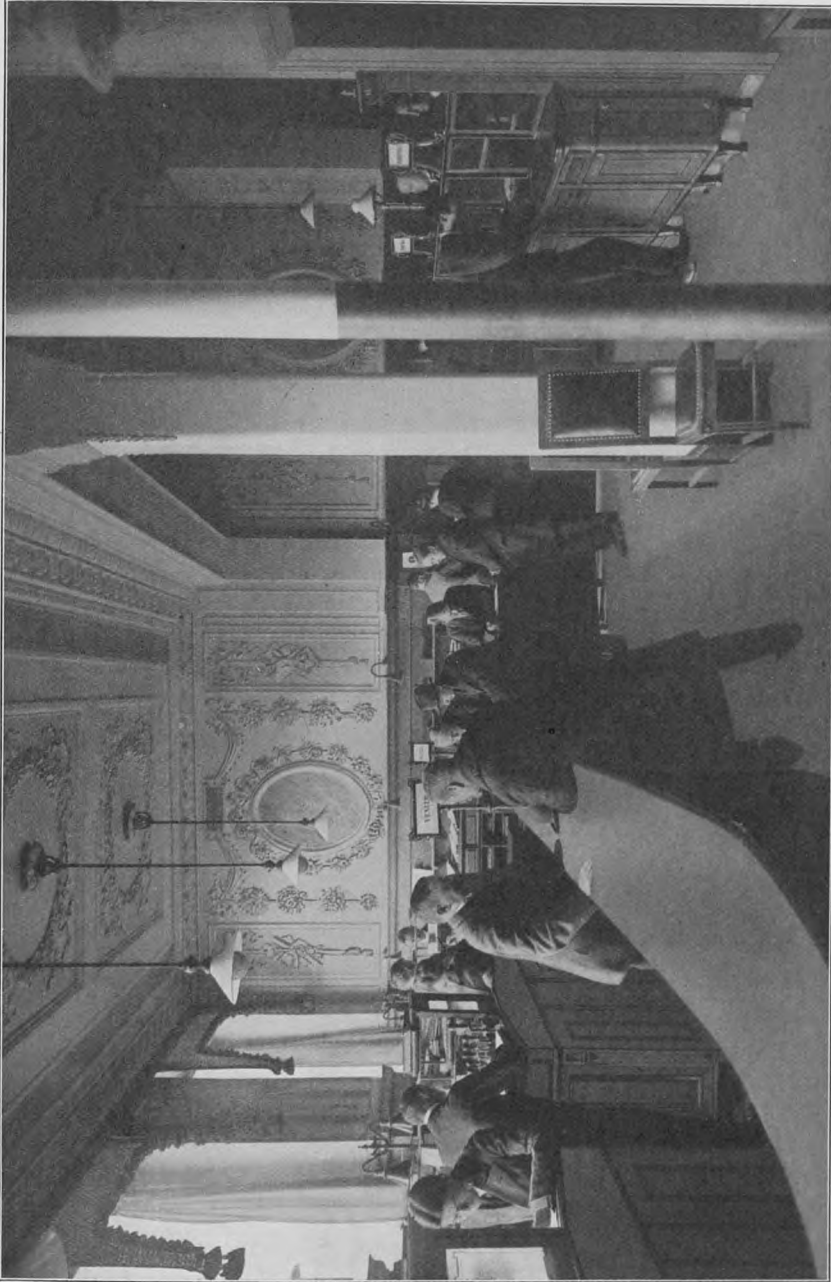
Den gamle Bestyrelse var veget. En ny Ledelse var traadt til. Den i Haandværkerkredse meget udbredte Anskuelse, at der, trods de begaaede Fejl, var anvendt en unødigt haard Fremgangsmaade overfor Haandværkerbanken og dens gamle Ledelse, havde faaet et karakteristisk Udtryk paa den ekstraordinære Generalforsamling af 21. August, idet Forsamlingen sluttede sig til en Udtalelse i den Retning, fremsat af Snedkermester CARL SMITH. Hvad man nu knyttede sine Forhaabninger til, var en snarlig Genrejsning, saaledes at Præference-Aktiekapitalen kunde indløses.

H. P. NIELSEN

Den første Gang, da der efter Krisens Afslutning blev gjort Rede for Bankens Stilling, var det Direktør SUND-
BERG, der førte Ordet. Han oplyste paa Repræsentantskabsmødet i November Maaned, at der i Løbet af et Aar var en Nedgang paa 3 Millioner Kroner, særlig paa Sparekassekontoen, men kunde tilføje, at mange af de senere Opsigelser var taget tilbage. Et Par Maaneder derefter forelaa Regnskabet for 1909. Det viste, at siden 1. Januar nævnte Aar var ca. 1 Million Kr. dels afskrevet som Tab, dels henlagt til Konto for Imødegaaelse af Tab, og man turde haabe paa, at yderligere Afskrivning ikke vilde blive fornøden, da det tegnede til, at adskillige Engagementer vilde blive afviklet paa en mere tilfredsstillende Maade, end man oprindeligt

havde ventet. »Bestyrelsen ser« — hed det i den Beretning, der gik forud for Regnskabet — »Fremtiden tillidsfuldt i Møde og nærer grundet Haab om, at Banken, der i Henhold til Statutterne først skal henlægge et Beløb af 75000 Kr. til et nyt Delkrederefond og 75000 Kr. til Medlemsformuen, om et Par Aar atter vil være i Stand til at byde ogsaa de ordinære Aktionærer et passende Udbytte«.

Bankens Ekspeditionslokale.

Ved Kassen.

GENREJSNINGENS AAR — NYE TIDER

DE Aar, der nu kom, var viet Arbejdet paa at genrejse Banken. At Haandværkerstanden trofast støttede sin Bank, hvis Medlemsformue for anden Gang var gaaet tabt, derom vidnede en statistisk Opgørelse, der viste, at Medlemmer og deres Familier samt Laug og andre Haandværksorganisationer havde den ene Halvdel af Sparekassemidlerne indestaaende. Ledelsen havde stadig sin Opmærksomhed henvendt paa Opsamling af Reserver til Konsolidering af Banken, og denne arbejdede sig ogsaa fremad, langsomt, men støt.

I 1911 forhandlede man med Ministeriet om den ganske specielle Stempelbegunstigelse, der for mange Aar siden var indrømmet Haandværkerbanken, og som nu paatænkte ophævet ved den nye Stempellov af 1911, saaledes at

Fra Boks-Kælderen.

alle Banker blev ligestillet paa dette Omraade. Forhandlingerne gav til Resultat, at Stempelbegunstigelsen fremdeles blev bevaret for Medlemmer, der var indmeldt for

1. Oktober 1911, medens den bortfaldt for senere tilkomne Medlemmer.

I de første 3 Aar efter Katastrofen i 1909 fik de almindelige Aktionærer intet Udbytte. Men for 1912 betaltes Ud-

A. N. JUUL

bytte (5 pCt.) af *hele* Bankens Aktiekapital, og for Aarene 1913—15 fortsatte man dermed, saaledes at de almindelige Aktier stadig fik 5 pCt. ligesom Præference-Aktierne. I 1912 mente Bestyrelsen, at Tiden nu var inde til atter at støtte Byggeføretagender, og man bevilgede derfor en Række Byggelaan. Samme Aar aabnede Banken en Filial paa Grøntorvet. Den holdtes aaben et Par Morgentimer daglig, men da denne morgenduelige Filial, som Mænd af Gartnerstanden selv gen-

tagne Gange havde opfordret Banken til at oprette, ikke vandt fornøden Tilslutning, inddroges den efter et Aars Forløb.

De nærmeste Aar efter Krisen bragte flere Forandringer indenfor Bankens Ledelse. I Juli 1910 blev den ene af Haandværkerbankens Direktører J. C. SUNDBERG optaget som Medlem af Laane- og Diskontobankens Direktion, og den ledige Plads i Haandværkerbankens Direktion blev da den 16. August s. A. besat med cand. jur. HARTVIG VON ESSEN, der i en halv Snes Aar havde været knyttet til Frederiksberg Bank, senest som Bestyrer af »Godthaabs-Afde-

lingen«. Sammen med A. N. JUUL skulde han nu føre Banken videre, men da JUUL led under en alvorlig Hjærtesygdom, virkede den ene af de kritiske Revisorer, Stenhuggermester RUDOLPH NIELSEN, en Tid lang som konstitueret Direktør.

Bankdirektør A. N. JUUL var født i 1868 og blev som ganske ungt Menneske knyttet til Landmandsbanken. I 1905 blev han Bestyrer af Landmandsbankens Frederiksberg-Afdeling, og fire Aar derefter indtraadte han i Haandværkerbankens Direktion. Her blev hans Virksomhed kun af kort Varighed. Han døde d. 9. Oktober 1911. JUUL var en dygtig Bankmand, men det siger sig selv, at hans Gerning indenfor Haandværkerbanken under de givne Forhold ikke kunde sætte dybe Spor.

H. VON ESSEN

Til JUULS Efterfølger valgte Bestyrelsesraadet den 10. Oktober 1911 WALDEMAR LUND, der siden 1903 havde været Direktør for Kalundborg og Omegns Bank. Ogsaa indenfor Bestyrelsesraadet skete der en Forandring i 1911. En af de første Dage i Aaret døde KASPAR ROSTRUP. Den nye Mand i Bankens Bestyrelsesraad blev LUDVIG CHRISTENSEN, siden 1898 Direktør for Aktieselskabet »Vølund« og i Aarene 1898—1900 Formand for Foreningen af Fabrikanter i Jernindustrien.

Roligt og sikkert fortsattes Bankens Fremgang indtil Verdenskrigens Udbrud bragte en Standsning. Der var under

Krigens Begyndelse ingen Tilgang af nye Forretninger. Men allerede i Efteraaret 1914 kom adskilligt i god Gænge. Laa Byggefagene stille, var der til Gengæld forøget Virksomhed paa saa mange andre Omraader. Haandværkerbanken op-

W. LUND

naaede efterhaanden *sin* Del af den livlige Omsætning. Der blev god og lønnende Anvendelse for dens disponible Midler. Kasseomsætningen, der i 1913 havde været 324 Millioner Kroner, steg i de tre følgende Aar henholdsvis til 369, 958 og 1882 Millioner Kroner.

I November 1915 maatte Formanden for Bankens Bestyrelsesraad, Overretssagf. ANDERS HVASS paa Grund af Sygdom udtræde af Bestyrelsen, og Nytaarsdag 1916 døde han i Hornbæk, 57 Aar gammel. Han tilhørte en

Slægt, der gennem Tiderne særlig rummede Godsejere og Embedsmænd. Faderen var Etatsraad, Kontorchef FRANTZ HVASS, og Moderen var Datter af Kammerherre DE LICHTENBERG til Stamhuset Bidstrup. Det var FRANTZ HVASS, der udgav det bindstærke Værk om Personer og Familier af Navnet HVASS, hvori han kunde føre sin egen Slægt tilbage til Kapitelskriver i Aarhus JENS ANDERSEN HVASS, der som Student deltog i Københavns Forsvar 1658—59.

ANDERS HVASS var født i København, blev Student fra Randers lærde Skole, juridisk Kandidat i 1883 og Overretssagfører i Hovedstaden 1887. Han lagde dermed Grunden

til en Virksomhed, som skulde blive en af Byens største Sagførerforretninger. ANDERS HVASS var en i mange Maader velbegavet Personlighed, hurtig og klar, en Mand af rolig Kløgt, sundt dømmende, i ganske overordentlig Grad usnobbet, stærkt interesse-ret paa en Mængde Omraader. — Til Interessen for Personalhistorie, som var Fædreearv, føjede han en betydelig Viden med Hensyn til Københavns Historie. Som Medlem af Borgerrepræsentationen viste han ved flere Lejligheder megen Selvstændighed, og her mærkede man ogsaa, hvor optaget han var af sociale Formaal og filantropiske Opgaver. Efter gamle MOSES MELCHIOR blev HVASS Formand for Arbejdernes Byggeforening. I Haandværkerbanken røgtede han, der oprindeligt kun havde forholdsvis ringe Forbindelse med Haandværksstanden, sit Formands-hverv med fuldendt Takt og Dygtighed.

ANDERS HVASS

Da ANDERS HVASS udtraadte af Bestyrelsen, blev Sagfører ENGELBERG indvalgt i Bestyrelsesraadet, hvor han siden har siddet som Formand for Banken.

HVASS udtalte ved flere Lejligheder, at Bestyrelsesraadet aldrig havde mærket noget Indgreb i Ledelsen fra de store Bankers Side. Ønsket om snarest at gøre Banken fri af alt, hvad der paa nogen Maade kunde ligne Formynderskab, gjorde sig imidlertid stadig stærkere gældende indenfor

Repræsentantskabet. Dettets Bestyrelse, og da navnlig Formanden, Borgerrepræsentant, Tobaksfabrikant FR. OLSEN, rejste Gang efter Gang det Spørgsmaal, om Tiden nu ikke var inde til en Indløsning af Præference-Aktiekapitalen og til Statutændringer, som gav Medlemmerne og Repræsentantskabet større Indflydelse. De Konjunkturer, der var en Følge af Krigsforholdene, bevirkede, at man i 1916 kunde skride til de med saa megen Længsel imødesete Reforme, og paa en Plenarforsamling den 14. Marts 1916 fremsatte FR. OLSEN paa Repræsentantskabets Bestyrelses Vegne Forslag om Nedsættelsen af et Udvalg, der skulde tage hele det store Reform-Spørgsmaal op til Drøftelse. Man vedtog Forslaget. Efter given Bemyndigelse supplerede Repræsentantskabets Bestyrelse (FR. OLSEN, F. DRAGSTED og ELFELT) sig med Formanden for Haandværkerforeningen, Oldermænd, Bogbindermester P. O. OLSEN, Formanden for Haandværkerstandens Repræsentantskab, Oldermænd, Bagermester JOHS. PITZNER, Direktør, Snedkermester CHR. NIELSEN og Borgerrepræsentant, Snedkermester CARLSMITH. Paa en Generalforsamling, der afholdtes et Par Uger senere, vedtoges følgende Tillæg til Statutterne af 9. August 1909: »Saalænge Medlemskapitalen ikke er helt restitueret, udbetales der af Aarets Netto-Overskud 3 pCt. Rente til fuldt indbetalte Medlemsindskud, efterat samtlige Aktier har faaet 5 pCt. Udbytte, og efterat statutmæssige Henlægninger og Tantièmer er udredede«. Man var altsaa nu naaet saa vidt, at man atter begyndte paa Forrentningen af Medlemsformuen.

Efter adskillige Forhandlinger holdt det ovenfor nævnte Udvalg den 4. August 1916 et Møde i Fællesrepræsentationens Lokaler. Der viste sig at være Flertal for, at Præference-Aktierne nu burde indfries, og for at opfordre Bankens Ledelse til snarest at tænke paa at foretage en ny

Emission af almindelige Aktier samtidig med gennemgribende Forandringer i Statutterne. Omkring Midten af September Maaned naaede man til Enighed med Bestyrelsen om Formen for de nye Statuter, væsentlig paa Grundlag af et Forslag fra FR. OLSEN og JOHS. PITZNER, og til at redigere Statutterne nedsattes et Underudvalg, bestaaende af Sagfører ENGELBERG og Oldemand PITZNER. Til 13. Oktober indkaldtes Repræsentantskabet, som enstemmigt vedtog at udstede den endnu ikke emitterede Del af den almindelige Aktiekapital med 1 Million Kroner og samtidig at indløse Præference-Aktiekapitalen til Beløb 1 Million Kr. Med en lille Ændring vedtoges ogsaa Statutforslaget enstemmigt.

JOHS. PITZNER

Paa dette betydningsfulde Møde betegnede Repræsentantskabets Formand, Tobaksfabrikant FR. OLSEN, Statutforslaget som et godt konservativt Forslag, der gav Banken Muligheder for Udvikling og samtidig hævdede Medlemmernes Selvfølelse gennem Repræsentantskabets Indflydelse. Ved den nye Ordning ophævedes den forældede Bestemmelse, at *kun* Haandværkere og Industridrivende kunde blive Medlemmer. Bestyrelsesraadets Formand, Sagfører ENGELBERG, betonede imidlertid, at Banken ikke derved vilde miste sit Præg af Haandværkerbank. Det afgørende vil jo altid være, hvem der har den væsentligste

Indflydelse paa Bankens Ledelse, og det er nu Eliten af den københavnske Haandværkerstand, som faar en meget væsentlig Indflydelse paa Ledelsen af Haandværkernes gamle Bank.

Inden Repræsentanterne denne Oktoberaften gik hver til sit, tog Oldermænd CLAUD OLSÉN Ordet for at takke for det gode Arbejde med Hensyn til Bankens Reorganisation. Han nævnede her særlig Bankdirektør, Etatsraad GLÜCKSTADT, der altid havde været Banken en god Støtte, Sagsfører ENGELBERG, som havde formaaet at samle de forskellige Meninger i et fælles Forslag, og Bankens Direktører, hvis Arbejde havde været Grundlaget for den Ordning, som nu kunde træffes.

Den gamle Paragraf, at ingensinde andre end Haandværkere og Industridrivende maatte optages som Medlemmer, var en Grundbestemmelse, som ikke kunde ophæves uden skriftligt Samtykke fra mindst tre Fjerdedele af Medlemmerne. Først da dette Samtykke var fremskaffet, kunde man gaa til Generalforsamlingen, der den 22. November 1916 enstemmigt vedtog følgende Forslag til Beslutning:

Generalforsamlingen vedtager det fremsatte Forslag til nye Love for Aktieselskabet, bl. a. indeholdende Bestemmelse om Aktiekapitalens Udvidelse til 3 Millioner Kroner.

Her gengives nu Hovedtrækkene i de nye Love. Bankens Firmanavn forkortes til »Haandværkerbanken i København, Aktieselskab«. Som Medlemmer af Banken kan optages enhver uberygtet og fuldmyndig Person — Kvinder som Mænd — samt ethvert Firma, der her i Landet driver selvstændigt Erhverv, fornemlig som Haandværker og Industridrivende. Den gamle Bestemmelse, der saa

skarpt afgrænsede Medlemsområdet til Haandværk og Industri, havde i lange Tider været til stort Besvær, idet den tvang Banken til at afvise mange gode Forretninger. Medens der altsaa her er indtraadt en meget væsentlig Ændring; bibeholder man som en god Tradition Bestemmelsen om, at Laan kun ydes til Medlemmer, idet man dog udvider den saaledes, at Udlaan ogsaa kan ske til Foreninger og offentlige Institutioner. Det Forhold, at kun Aktionærer havde Stemmeret paa Generalforsamlingerne, er ophævet. Nu har ogsaa Medlemmerne faaet en Stemmeret, som de dog ikke udøver personlig. Det er Repræsentantskabets Bestyrelse, der udøver Stemmeretten paa hele Medlemsformuens

CHR. NIELSEN

Vegne. Bestemmelsen om Medlemsformuens aarlige Udbytte af 3 pCt. er ændret derhen, at der fremtidig ydes et lige stort Udbytte til Medlemsformuen og til Aktiekapitalen. Om Repræsentantskabet er det fastsat, at det bestaar af 120 Repræsentanter, idet Generalforsamlingen og Haandværkerstandens Repræsentantskab hver vælger 60 Medlemmer. Hvor stor en Myndighed, der nu er tildelt Repræsentantskabet, fremgaar tydeligst af Ordningen med Hensyn til Valget af Bestyrelsesraad eller — som det nu benævnes — Bankraad. Statutterne af 1909 tillod kun Repræsentantskabet at besætte tre af de syv Pladser,

medens Generalforsamlingen raadede over de fire. Nu er det Repræsentantskabet, der vælger *samtlige* Medlemmer af Bankraadet. Aktiekapitalen er fastsat til 3 Millioner Kroner, men kan efter Bankraadets Bestemmelse udvides til 4 Mill.

VILH. ZELTNER

— I Aaret 1916, der blev indledet med, at Overretssagfører HVASS afgik ved Døden, bortkaldtes ogsaa andre Mænd, hvis Navne er indskrevet i Bankens Historie.

Den 3. Maj døde Murermester VILH. ZELTNER, kun 52 Aar gammel. Som Direktionens bygningskyndige Tilforordnede havde ZELTNER gennem de sidste syv Aar haft en væsentlig Andel i Bankens Konsolidering. Han var en Mand med en sund og frisk Arbejdsglæde, baade hvor det

gjaldt den private Gerning og hans omfattende Virksomhed i Standens og sociale Opgavers Tjeneste. I *hans* Tid som Formand for Foreningen til Lærlinges Uddannelse rejstes det store nye »Fredenshus« i Østre Allé.

En altfor tidlig Død bortrev ogsaa Direktør LUDVIG CHRISTENSEN, siden 1911 Medlem af Bestyrelsesraadet, og Repræsentantskabets Næstformand, den fremragende Kunsthaandværker og djærvt-solide Oldermænd for Guldsmedelaugget, Hof-Juvelerer FRANTZ DRAGSTED.

De to ledige Pladser i Bankraadet er blevet besat med Oldermænd JOHS. PITZNER og Fabrikant AAGE HASSEL. Di-

LUDVIG CHRISTENSEN

ved at købe Admiralgade 28—Boldhusgade 1 for 200000 Kroner (Ejendoms-skyld 175000 Kroner), og Haandværkerbanken ejer derefter hele den Karré, som omslutes af »Ved Stranden«, Boldhusgade, Admiralgade og Holmens Kanal, — med Undtagelse af Ejendommen paa Hjørnet af Boldhusgade og »Ved Stranden«. Samtlige Ejendomme staar nu bogført for 885000 Kroner. Til Bankens Nørrebro-Afdeling er der

rektør, Snedkermester CHR. NIELSEN er valgt til Medlem af Repræsentantskabets Bestyrelse, og da dettes Bestyrelse, i Følge de nye Statuter, er udvidet fra 3 til 5 Medlemmer, er Haandværkerforeningens Formand, Oldermann P. O. OLSEN og Oldermann for Bødkerlauget CARL C. PETERSEN i den seneste Tid indvalgt i Bestyrelsen for Repræsentantskabet.

Sit Ejendoms-Omraade har Banken udvidet i 1916

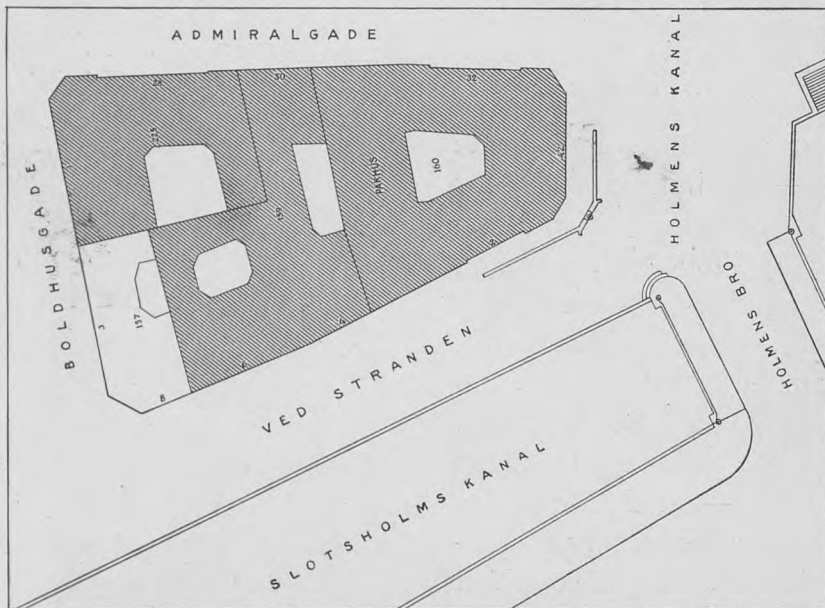

AAGE HASSEL

indrettet fuldt moderne Lokaler med Boks-Kælder i Haandværkerforeningens Stiftelse »Alderstrøst«, Nørrebro-gade 17.

Bankens Opgørelse for 1916 er langt det bedste Regnskab, som den har præsteret, Til Aktionærerne er der 7 pCt. i Udbytte foruden 3 pCt. Bonus. Den i 1909 tabte Medlemsformue er fuldt restitueret. Medlemmerne faar 3 pCt. men efter de nye Statuter vil deres Udbytte, som nævnt, i Fremtiden blive det samme som Aktionærernes.

Sammen med den nye Organisation er Regnskabet for 1916 den smukkeste Jubilæumsgave, som Haandværkerbanken, der nu tæller 3000 Medlemmer, kunde ønske sig til sin 50-Aarsdag.

Grundplan over Bankens Ejendomme.

(Hele Karréen, undtagen Hjørnet af Boldhusgade og Ved Stranden, tilhører Banken.)

CLAUS J. OLSEN. CARL WEITEMEYER. LAURITZ PETERSEN. DIREKTØR LUND. ENGELBERG. DIREKTØR H. V. ESSEN. H. P. NIELSEN. PITZNER.
Bestyrelsesmøde Februar 1917.

Til Udarbejdelsen af Skriftet om Haandværkerbanken og dens Mænd er bl. a. benyttet: Haandværkerbankens Arkiv, den i 1892 udgivne 25 Aars-Beretning om Creditforeningen for Haandværkere og Industridrivende, Villads Christensen: København 1840—1857, Jul. Schovelin: Aktieselskabet Københavns private Laanbank 1854—1914, C. Nyrop: Industriforeningen i København 1838—88, Københavns Murer- og Stenhuggerlaug, Danske Farvere, Bidrag til vor Haandværksstands Historie i Tiden før 1857, N. Dalhoff: Jørgen Balthasar Dalhoff, J. L. Heiberg: Intelligensblade 1843, Historiske Medd. om København V Bind, industrielle Tidsskrifter, forskellige Aargange af Illustreret Tidende, Haandværkerforeningens Medlemsblad og Dagspressen.

C. A. C.

HAANDVÆRKERBANKENS VIRKSOMHED
GENNEM ET HALVT AARHUNDREDE

EN AFSLUTTENDE OVERSIGT AF

CARL THALBITZER

DET var i Marts 1867, at en Kres af københavnske Haandværkere vedtog at oprette en Kreditforening med det Formaal at, som der stod i Indbydelsen, give Foreningens Medlemmer Lejlighed til i paakommende Tilfælde paa en lettere Maade end almindelig at erholde Laan. »Haandværkerbanken«, som det officielle Navn blev i 1898, kom altsaa til Verden som et Andelsforetagende, som en Forening, der i Lighed med Landbrugets Kreditforeninger og de i Tyskland stærkt udbredte Schulze-Delitzsche Foreninger skulde hjælpe det lille Haandværk til Kredit.

Det fremgaar dog af de Udtalelser, der foreligger fra Overvejelserne om Foreningens Oprettelse, at Tanken fra første Færd har været at skabe et banklignende Institut, der skulde kunne yde den Adgang til Laan, som Haandværkerne i Datiden og navnlig Standens mindre Udøvere havde svært ved at opnaa hos de bestaaende Banker.

Der fandtes i 1867 i Hovedstaden 4 Banker, nemlig Nationalbanken, Privatbanken, Kjøbenhavns private Laanebank og Industribanken. De to førstnævnte havde i Forvejen en saadan Position, at det var udelukket, at Haandværkerne hos dem kunde vente at finde aabent Øre for Ønsker om Smaalaan. Nationalbanken, som efter Krisen i 1857 og efter Krigen stod som det danske Erhvervslivs og den danske Stats finansielle Administrator, levede i en anden Verden end den, i hvilken Haandværkerne færdedes, og Tietgens Bank havde fuldt op at gøre med at organisere

Søfart- og Telegrafsekskaber, der spændte over hele Jordkloden. Hvad de to andre Banker angaar, havde Private Laanbank forlængst fundet sit Klientel; den var i 1867 allerede 13 Aar gammel. Den yngste af de bestaaende Banker, Industribanken, skulde efter sit Navn være egnet til ogsaa at tage sig af Hovedstadens Haandværkerstand. Den var oprettet i Aaret 1862 med det Formaal at virke til Industriens Fremme og til at understøtte Haandværkere og Fabrikanter. Imidlertid havde ogsaa den Blikket rettet andetsteds hen, og dens Virkemidler var saa begrænsede, at de ikke tillod at tage mange Opgaver op. I 1866 udgjorde Industribankens Aktiekapital 100000 Rdlr., og i dens Sparekasseafdeling indestod andre 100000 Rdlr. Selv efter Datidens Forhold var det ikke store Summer.

Der var forløbet henved 10 Aar siden Næringslovens Indførelse, og Byhaandværket havde haft nogle vanskelige Aar. Krisen 1857 var kommet til og havde hæmmet Fremgangen i København, og senere havde Krigen i 1864 lagt sit tunge Alvor i Befolkningens Sind. Men Trængselsaarene var ved at svinde, et nyt Liv rørte sig; det faldefærdige, indsnævrede Bykompleks bag Voldene kunde ikke længere rumme den Folketilvækst, der fandt Sted. Byen begyndte at strække paa sig, og Gammelholmkvarteret indrettedes. Man stod paa Tærsklen til en ny Tid, hvor de sociale Brydninger mellem Mestre og Svende skulde revolutionere Opfattelser og Arbejdsforhold. Det havde man naturligvis ikke Klarhed over dengang, men at noget nyt var opstaaet eller i Anmarsch, dæmrede dog i Bevidstheden og gav sig praktisk Udtryk i den Mængde Foreninger og Foretagender, der i denne Periode saa Lyset, og blandt hvilke Haandværkerbanken skulde blive et af de livskraftige Børn.

Den farende Svend var et hævdvundet Begreb i ældre Dage. Det var ikke blot Søfart og Storhandel, der søgte ud

over Landegrænsen for at hente Rigdomme hjem derfra. Haandværket stod i en endnu intimere Forbindelse med det fremmede. Der var i Laugstiden et internationalt Broderskab, som ganske vist i Aarene efter Laugstvangens Ophævelse var kommet i Ulave, men som dog var altfor rodfæstet, altfor sammenvokset med Tankegang og praktisk Nytte til at lade sig udrydde. Arbejderne dannede, da Socialismen efter 1871 kom til Gennembrud, deres *Internationale*, Arbejdsgiverne skabte Led for Led deres Organisationer, men ingensinde undlod man at følge Begivenhederne i Udlandet og at tage Lære deraf. Det af Schulze-Delitzsch skabte Kreditforeningssystem, der havde gjort saa god Nytte blandt Tysklands smaa Næringsdrivende, fandt derfor ogsaa her i København sine Talsmænd.

For det lille Erhverv spiller altid Muligheden for at opnaa rigelig Kredit en afgørende Rolle. De store Firmaer, som har deres Bankforbindelse i Orden, mærker ikke i den Grad Forpligtelsernes snærende Baand. Naar Omstændighederne kræver det, kan de som Regel opnaa Midler til Udvidelse, de har traadt deres Børnesko og er ovenpaa. For den ukendte, den navnløse Smaamester eller Detailhandler er Eksistenskampen ulige sværere, talrige Chancer forspildes, fordi Driftskapitalen mangler, og til de øvrige Vanskeligheder følger sig den ringe finansielle Indsigt. Der arbejdes paa Slump, som Regel uden planmæssigt Bogholderi, uden merkantil, endsige finansiell Uddannelse. Vi ser derfor overalt og til alle Tider smaa Sammenslutninger opstaa, der skal hjælpe deres Medlemmer til Kredit. Og senere, naar den svære Begyndelse er et tilbagelagt Stadium, sidder Erindringen derom igen hos de solide, pengesterke Mestre, der uden Betænkelighed gaar i Kautions for hinanden, og naar Krisen indtræffer føler sig solidariske og som Kammerater slaar Kres om deres Bank.

Men ganske særlig i en Opløsningstid eller i en Opgangstid, naar Kræfterne skal bruges, vokser Trangen til de smaa Kreditinstitutioner. Herhjemme oprettedes saaledes i 1895 Detailhandlerbanken, i 1901 Haandværkernes Kreditbank og i den nyeste Emissionsperiode, i 1916, Købmandsbanken med det dertil knyttede Dansk Kredit-selskab.

Paa ganske tilsvarende Maade var det, at Haandværkerbanken i 1867 fødtes, og selv om den, som Aarene gik og den københavnske Haandværkerstand rejste sig som en kraftig Stamme indenfor Hovedstadens Erhvervsliv, maatte skyde Ham og tage de store Opgaver op, har den aldrig begaaet Grundlovsbrud. Flertallet af dens Kunder er den Dag i Dag de smaa Haandværkere, som i tusindvis søger den, enten for at anbringe deres Sparepenge i den eller for at erholde Laan. Det kan i denne Forbindelse nævnes, at Haandværkerbanken efter Anmodning af *Teknologisk Institut* har erklæret sig villig til paa særlig lempelige Vilkaar at yde begyndende Smaamestre Pengehjælp, selv i saadanne Tilfælde, hvor den bankmæssige Sikkerhed er utilstrækkelig. Et Samarbejde med Teknologisk Institut er etableret for at føre Kontrol med saadanne Kunder.

Haandværkerbanken har altid begrænset sin Virksomhed til Hovedstaden og dens Opland, men den har fundet Efterlignere rundt om i Landet uden at dog noget intimere Forhold er indgaaet. Ganske betegnende er det, at den eneste Provinsbank, der i 1860erne oprettedes her i Landet, var en Industri- og Sparekasse i Næstved. Navnet giver et Fingerpeg om, hvilken Samfundsklasse det var, der i de Aar følte Trangen til Bankhjælp stærkest.

Det er foran fortalt, hvor beskeden Haandværkerbankens Begyndelse var. Det første Kontor var paa en tredje Sal i Tornebuskegade og Kontortiden var Onsdag Aften

fra Kl. 8 til 10. Senere havde den til Huse i Direktør ROTHMANS private Kontor. Fremgangen var meget langsom, og det varede længe, inden Haandværkerbanken overhovedet regnedes med blandt Landets Banker. Til at begynde med gav man den Plads som en Kreditforening for Haandværkere blandt Andelsbevægelsens mere isolerede Aflæggere. Senere opfattede man den snarere som en Sparekasse. Det er først efter Reorganisationen i 1895, at den indtager sin Plads som Bank — Landets eneste betydelige Haandværkerbank.

Begyndelsen var beskeden, og hos Bankens Ledere var der et almindeligt Ønske om at faa rigeligere Pengemidler til Raadighed, men hvorledes skulde det lade sig gøre? Ved Udgangen af 1867 udgjorde Medlemsformuen kun 2508 Kr., og andre Midler havde Foreningen ikke at disponere over. Nye Laan kunde kun loves med det Forbehold, at de tidligere Debitorer indfrie, hvad de havde faaet udbetalt af Banken. For at øge Virksomheden besluttedes det at oprette en Sparekasseafdeling, og det lykkedes at faa Myndighedernes Tilladelse dertil. Den aabnede i Oktober 1868, og selv om Indlaanssummen i de første Maaneder kun steg til nogle faa Tusinde Kroner, kunde Bestyrelsen dog derved i væsentlig højere Grad imødekomme Medlemmernes Laanebegær. Pr. Medlem androg Virkemidlerne ved Udgangen af 1867 ca. 25 Kr., ved Udgangen af 1868 ca. 75 Kr., men Aaret efter ca. 165 Kr.

Der kom nu mere Fart i Udviklingen. I 1873 var Regnskabets Balance naaet op paa 241709 Kr. og Medlemstallet var vokset til 490. Var denne Fremgang end efter Datidens Forhold ikke helt ringe, holdt den dog langt fra Skridt med det øvrige Erhvervslivs Fremgang i hine livlige Gründeraar. Begyndelsen af 1870erne bragte

en Højkonjunktur af hidtil ukendt Voldsomhed. Det tyske Rige var dannet i 1871 og havde aftvunget Frankrig en Driftskapital paa 5 Milliarder Francs, et Beløb der ynglede livligt i de driftige Tyskeres Hænder. Herhjemme mærkede vi paa alle Omraader den Forandring, der var sket i den store Verden; nye Storbanker og andre Aktieselskaber startedes i Hovedstaden, og samtidig rejste sig nye Bykvarterer. Voldene faldt og »Broernes« lange Husrækker voksede op. Der smededes og hamredes. Nye Tider — nye Tanker, Arbejdsaar og Kampaar fyldte denne Periode. Haandværkerbanken fik sin Part i Opgangen.

Men det kneb stadig med at skaffe Virkemidler. Arbejde var der nok af indenfor Haandværket, men Driftskapitalerne var for smaa. Saa var det, at man efter en Del Betæneligheder skred til at udbyde Aktier i Banken. Aktietegningen fremlagdes den 1. April 1874 og holdtes aaben i de følgende Aar, men Resultatet var ikke imponerende. Der var ved Udgangen af 1874 tegnet Aktier for 64294 Kr., og først 23 Aar efter, i 1897, naaede Aktiekapitalen de 300000 Kr. for i 1905 at afrundes til en Million.

Efter Højkonjunktoren fulgte Krisen. København rammes af en iøvrigt mindre ondartet Bankkrise som, om den end gik hen over Hovedet paa Haandværkerbanken, dog mærkedes tydeligt i den. Fremgangen standsede næsten, og Sparekasseindskuddene gik tilbage fra 427985 Kr. i 1875 til 347439 Kr. 1877. Det har sikkert ikke været nemme Aar for de københavnske Haandværkere, ikke heller for Bankens Ledere. Derefter fulgte den lange Række af sejge, besværlige Aar op gennem 1880erne, hvor Priserne faldt, alt Initiativ slappedes, den lange Visneperiode i Europa ovenpaa den fransk-tyske Verdenskrig.

Haandværkerbanken havde i 1873 lagt Grunden til sin

Fondsbeholdning, idet den indkøbte £ 400 Obligationer i Charkow Asow Banen. I 1874 var Medlemstallet vokset til 645, og Banken raadede over en egen Kapital paa 126481 Kr. nemlig foruden den før nævnte Aktiekapital Kr. 64294 en Medlemsformue paa 57920 Kr. og et Reservefond paa 4267 Kr. Aarets Udbytte blev $7\frac{1}{2}$ pCt., det højeste Udbytte, Banken kunde udbetale indtil 1916. Det følgende Aar sank Udbyttet til 7 pCt., men Aktiekapitalen var ogsaa mere end fordoblet (138012 Kr.). I de derefter følgende Aar indtil 1906 naaede Udbyttet aldrig op over $5\frac{1}{2}$ pCt.

Dette skyldtes dog hverken en Udvanding af Kapitalen eller et aftagende Overskud. Selv om dette kunde svinge noget, var det dog i det store og hele i Fremgang svarende nogenlunde til Aktiekapitalens Forøgelse. Men ganske vist, i Forhold til de samlede Virkemidlers Forøgelse var Aarsresultatet næsten stillestaaende. I 1875 var Aktiekapitalen 138012 Kr. Balancen 706875 Kr. og Overskudet 17710 Kr. I 1879 var de tilsvarende Tal 232526 — 934273 — 21654. I 1883: 248683 — 1811137 — 22630 Kr.

Dette Forhold kan man ofte genfinde. I en Virksomheds første Aar kan der udbetales et større Udbytte end i de derefter følgende. Det skyldes tildels vel, at de nye Virksomheder hyppigt kommer til Verden i de gode Aar, men endnu mere, at de første Aar er de billigste. Personalet er ungt og Lønningerne smaa, mange løbende Udgifter er afholdt af Etableringskontoen, og der er ikke endnu konstateret Tab. Stordriftens Forpligtelser overfor tidssvarende Lokaler og anden Luksus kommer først lidt efter lidt til Gennembrud. Omkostningskontoen hører altid til dem, der kan smigre sig ved den solideste Fremvækst. For Haandværkerbankens Vedkommende stiller det gennemsnitlige aarlige Udbytte sig saaledes i de 4 sidste Tiaar

1877—1886: 5,35 pCt.

1887—1896: 4,475 pCt.

1897—1906: 6 pCt.

1907—1916: 4,1 pCt.

mens Gennemsnitsudbyttet for Perioden 1874—1876 var 6,67 pCt.

I den tyveaarige Periode 1875—1894, denne Periode som er bleven døbt »de daarlige Tider«, foregik trods alt en jævn Udvikling i Europa, en støt og sund Konsolidering af Samfundene, hvis helbredende Virkninger ovenpaa Krigens Saar var saa meget større, som Rekonvalescensen foregik langsomt. I denne Periode forberedtes ogsaa det Arbejde, der førte til det svulmende, forcerede Opsving omkring Aarhundredeskiftet og til dets Udskejelser, indtil Farten endte i Verdenskrigens Katastrofe.

Haandværkerbanken groede i disse Aar fast i Hovedstadens Jord og voksede sig i Stilhed stor. Fremgangen illustreres ved, at Balancen steg fra 706895 Kr. i 1875 til 2672058 Kr. i 1893. Den alt overvejende Andel i Fremgangen skyldtes Indlaansmidlernes Vækst. Om disse Aar er der intet at berette. De var lykkelige, og altsaa har de ingen Historie.

Saa indtraf Ulykken. I 1894, netop paa et Tidspunkt, da Byggeriet var ved at vaagne til nyt Liv i København, opdagedes det, at Forretningsfører SCHMIDTS Bedragerier vilde paaføre Banken et meget stort Tab. Om selve Ulykken er der skrevet foran. Her skal blot meddeles, at der for Aaret 1894 maatte afskrives et Tab paa 201227 Kr., som hovedsagelig dækkedes ved, at der intet Udbytte betaltes, at Medlemsformuen nedskreves fra 116392 Kr. til 2128 Kr. og Reserve- og Delkrederefondet fra 69771 Kr. til 30265 Kr. I 1895 svandt sidstnævnte Fond endog ind til 26970

Kr., men dermed var Krisen overstaaet. Haandværkerne havde med rank Ryg sagt god for deres Bank og dens Ledelse, en Garantium var tilvejebragt, som sikrede Banken Kontanter til at møde Sparernes Uddrag, og snart begyndte Bevægelsen fremad igen. Krisen havde da haft det gode, at den havde rystet Banken op af dens Dvale. Nye Statutter blev vedtagne og en tidssvarende bankmæssig Ordning indført, der aabnede Adgang for Banken til at udnytte de nye Virkefelter, Tiden bød.

For en ny Tid var jo kommen. I 1894 stiftedes Kjøbenhavns Laane- og Diskontobank og HEIDE blev Sjælen i en Række Foretagender, der i første Række kom den københavnske Haandværksstand til Gode. De københavnske Byggehaandværkere blev et mægtigt Folkefærd, som sammen med deres Bankdirektører og Sagførere lagde omfattende Planer til Byens Udvikling og Modernisering. Byggeriet blev for de fleste Banker den mest yndede Forretning, og der omsattes Formuer paa denne Konto.

Det var en Renæssance for det danske Bankvæsen, og Haandværkerbanken saa en Række nye Konkurrenter dukke op og flyve sig forbi. Det varede jo ikke længe, før Udviklingen blev mindre behersket. Forskellige andre Forhold stødte til, og der gik Svindel i dem. Ogsaa Haandværkerbanken gik fremad med Syvmileskridt. Det var til dels den samme Kres af ledende Mænd, som var dens og de andre Bankers store Kunder, men da Virkemidlerne var begrænsede, lagde det af sig selv en Hemsko paa Fremgangen. Det vilde have været utænkeligt, om ikke ogsaa adskillige mindre solide Værdier havde sneget sig ind i dens Beholdninger. Følgende Tabel illustrerer Udviklingen (Kontoen Egen Kapital omfatter: Aktiekapital, Medlemsformue, Reserve- og Delkrederefond. — Kontoen Indlaan: Sparekasse, Indlaan, Folio):

	Egen Kapital	Indlaan	Balance	Medlemsantal
1876:	281591	383279	781484	836
1886:	405037	1253740	1868261	1125
1896:	352617	2471311	3235797	1462
1906:	1898529	14377728	16535401	2743

Mens Indlaanene i Tyveaaret 1876—1896 voksede med ca. 2.1 Mill. Kr., voksede de i Tiaaret 1896—1906 med 11.9 Mill. Kr., og Medlemsantallet, som i de nævnte tyve Aar kun var steget med 626, steg i de følgende 10 Aar med 1281, eller med over det dobbelte Antal.

Aaret 1906 betegner et foreløbigt Højdepunkt. Endnu i 1907 kunde Regnskabet udvise en omend mindre Tilvækst, men dette Regnskab lider af den samme Mangel, som flere af de andre samtidige Bankregnskaber i København og Provins, at være et af den foreliggende Situation præget Udtryk for den virkelige Stilling. I Februar 1908 standsede Grundejerbanken og Detailhandlerbanken, og den mest ondartede Bankkrise, Danmark har oplevet, rasede Aaret ud. Haandværkerbanken kom tilsyneladende helskindet igennem den, men desværre havde Selvtilliden været for stor, og i 1909 oplevede Banken den Ydmygelse at maatte stille sig under de fem Hovedbankers Formynderskab. Paany maatte Banken, som foruden de økonomiske Tab fik at kæmpe med indre Uroligheder, skride til en Rekonstruktion saavel af Statutter som af Ledelse. Det var en Tid, hvor meget stod paa Spil, og hvor kun Trofasthed fra Kundekredsens Side og Tillid til Bankens gode Konstitution kunde føre den frelst i Havn. Aarene efter 1909 blev i høj Grad trykkende. Det er i Ulykken, at man skal kende sine Venner, og Haandværkerbanken erfarede i disse Aar, at Venneskaren var stor og trofast. Det tjener den københavnske Haandværkerstand til stor Ære, at den med en Ansvarsfølelse og Hjælpsomhed, der tør betegnes som enestaaende, stræbte at opfylde sine Forpligtelser

overfor Banken. Ryg mod Ryg stod Haandværkerne ligesom i 1894, som gode Kammerater, som solidariske Medlemmer af deres Kreditforening.

Det maa overlades en senere Tid at skildre Krisen i 1909 og Genrejsningen derefter. Her skal blot siges, at Krigen har bragt Haandværkerbanken en hjælpende Haand til at frigøre sig fra de sidste Spor af Krisen. Fordringer, der forlængst var anset for tabte, er gaaet ind med Renter, og Byggeforetagender, der tyngede paa Bankens Virkemidler og Bevægelsesfrihed, er realiserede, saa at Stillingen nu maa siges at være bedre end nogensinde. Støder intet uventet til, og gaar Danmark frelst ud af Krigen, da vil Haandværkerbanken med friske Kræfter og nyt Mod kunne gaa i Kast med Tidens nye Opgaver, velsagtens først og fremmest Afhjælpning af Bolignøden i København.

I Forstaaelsen heraf besluttede Bestyrelsen at benytte de usædvanlige Forhold paa det danske Pengemarked i Efteraaret 1916 til at tilbagebetale Præferenceaktierne til de 5 Hovedbanker og samtidig skride til en Aktieudvidelse. Denne fandt Sted i December Maaned og forløb fuldtud tilfredsstillende. Derefter bragtes Bankens Aktiekapital op til 3 Mill. Kr., et Beløb, der, saafremt Forholdene skulde kræve det, kan bringes op til 4 Mill. Kr.

Samtidig foretog man en Statutændring af større Rækkevidde end nogen tidligere. Mens Bankens Midler for udelukkende havde været forbeholdt Haandværksstanden, kan nu enhver Næringsdrivende blive Medlem og som saadan nyde godt af Bankens Fordele. Der kan næppe være Tvivl om, at Haandværkerbanken gaar en Fremtid i Møde, som vil indeholde store Muligheder for Udvikling og lønnende Virksomhed. Den rige Erfaring, Banken i sin lange Tilværelse har høstet, og den Kreds af dygtige Mænd, der med aldrig svigtende Interesse varetager dens Ledelse, borger for, at Mulighederne bliver udnyttede fuldtud.

OVERSIGT OVER BANKENS VIRKSOMHED 1867—1917

	Aktiekapital	Reservefond + Delcrederefond fra 1884	Medlemskapital	Ialt Egenkapital (Aktiekapital + Medlemskapital og andre Reserver)	Sparekasse + Folio fra 1884 + Indtæen fra 1896	Obligations-Konto	Overskud	Balance	Medlemsantal	Kasse-Omsætning	Dividende
1867		100	1.964	2.064				2.074	102		
1868		222	8.757	8.979	4.224		314	13.734	183	ca. 40.000	
1869		308	16.774	17.082	22.794		714	41.879	254	293.525	
1870		466	25.406	25.872	32.622		1.468	61.558	288	529.688	
1871		1.121	34.471	35.592	57.714		2.233	97.672	328	816.409	
1872		1.939	45.724	47.663	76.338		2.889	130.304	399	1.280.636	
1873		3.588	59.832	63.420	167.370	6.764	5.113	241.709	490	2.310.539	
1874	64.294	4.267	57.920	126.481	381.487	6.764	6.302	519.297	645	5.367.257	7 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀
1875	138.012	5.026	66.876	209.914	473.186	24.300	17.710	706.875	768	8.791.406	7 -
1876	198.056	6.747	76.788	281.591	410.653	60.325	19.978	718.484	836	7.522.431	5 ¹ / ₂ -
1877	218.269	8.968	81.435	308.672	376.065	72.810	21.682	724.859	893	8.696.786	5 -
1878	226.896	11.840	85.192	323.928	515.558	72.311	26.983	873.623	888	7.808.230	5 ¹ / ₄ -
1879	232.526	14.640	86.734	333.900	538.352	89.702	21.654	934.273	915	7.620.240	5 ¹ / ₄ -
1880	235.389	18.043	86.988	340.420	607.601	89.704	23.562	1.016.623	927	9.159.329	5 ¹ / ₂ -
1881	243.571	21.523	91.148	356.242	904.307	135.522	26.433	1.305.232	980	10.821.010	5 ¹ / ₄ -
1882	245.935	25.334	97.384	368.653	1.049.072	140.410	29.145	1.501.314	1060	14.208.234	5 ¹ / ₂ -
1883	248.683	29.668	103.878	382.229	1.292.639	142.445	22.630	1.811.127	1126	14.057.161	5 ¹ / ₂ -
1884	250.300	37.941	105.568	393.809	1.301.779	73.156	23.451	1.798.652	1137	15.310.872	5 ¹ / ₂ -
1885	251.987	46.380	107.474	405.841	1.201.409	86.315	24.692	1.829.740	1164	14.852.494	5 ³ / ₄ -
1886	253.459	46.818	104.760	405.037	1.253.740	83.454	21.743	1.868.261	1125	11.896.042	5 -
1887	254.190	46.009	100.006	400.205	1.498.770	71.757	18.360	2.174.829	1078	12.317.335	5 -
1888	255.739	54.594	96.398	406.731	1.609.822	149.806	22.799	2.178.744	1061	12.466.905	5 ¹ / ₄ -
1889	257.601	55.432	94.164	407.197	1.673.619	137.806	22.474	2.295.681	1083	15.578.212	5 ¹ / ₄ -

1890	259.241	61.288	99.474	420.003	1.815.339	217.445	21.854	2.400.240	1171	15.410.822	5 -
1891	262.091	66.048	107.399	435.538	2.061.366	178.224	23.450	2.684.687	1276	16.906.231	5 ¹ / ₄ -
1892	292.045	66.604	112.934	471.583	1.885.690	263.672	23.820	2.632.499	1200	17.220.383	5 -
1893	257.160	69.771	116.392	443.323	1.975.223	243.777	25.110	2.672.058	1265	16.939.262	5 -
1894	297.876	30.265	2.128	330.269	1.170.012	112.981	9.218	1.928.668	1184	15.465.163	0 -
1895	298.567	26.970	8.172	333.709	1.679.968	222.758	17.436	2.281.386	1283	20.282.364	4 -
1896	299.645	28.539	24.433	352.617	2.571.311	433.180	24.157	3.235.797	1462	36.440.578	5 -
1897	301.765	46.843	49.979	398.587	3.309.179	398.177	38.081	4.057.395	1678	50.983.821	5 -
1898	330.628	62.190	71.333	464.151	4.612.976	534.500	50.161	5.808.847	1881	75.879.600	6 -
1899	386.900	63.131	91.003	541.034	5.205.878	622.969	75.085	6.214.523	2029	77.485.260	6 -
1900	388.000	111.920	107.610	607.530	5.823.140	678.475	89.075	6.703.944	2158	85.169.589	6 -
1901	393.500	164.120	124.085	681.705	6.450.145	941.959	103.205	7.625.194	2283	86.350.829	6 -
1902	400.500	215.675	142.539	758.714	8.308.802	1.099.702	105.311	9.545.494	2415	103.851.034	6 -
1903	449.500	282.598	160.213	892.311	9.891.169	1.800.679	118.006	11.063.137	2532	127.197.935	6 -
1904	689.500	344.496	179.019	1.213.015	10.755.846	3.300.434	131.276	12.252.480	2609	132.997.761	6 -
1905	1.000.000	407.608	200.798	1.608.406	12.633.891	3.284.508	156.000	14.561.893	2665	150.774.671	6 -
1906	1.000.000	458.470	220.029	1.678.499	14.377.728	3.676.797	188.000	16.535.401	2743	173.054.347	7 -
1907	1.000.000	479.180	238.412	1.717.592	14.030.604	3.562.784	178.000	16.679.185	2805	184.618.478	7 -
1908	1.000.000	367.415	243.101	1.610.516	12.715.659	4.645.094	81.412	15.381.847	2793	156.273.764	4 -
1909	1.812.900	413.954	219.917	2.446.771	10.283.447	3.433.479	71.498	12.362.635	2580	124.070.217	2 ¹ / ₂ - ²
1910	1.812.900	37.895	43.002	1.893.797	9.161.073	3.382.390	152.493	11.852.316	2656	120.304.715	5 - ³
1911	1.812.900	75.775	86.024	1.974.699	9.828.318	3.926.602	154.169	12.476.997	2606	138.895.267	5 - ³
1912	1.812.900	100.449	108.092	2.021.441	10.542.448	4.747.045	150.866	13.402.634	2705	195.702.861	5 -
1913	1.812.900	130.698	136.244	2.079.842	11.151.943	4.128.938	168.556	14.184.841	2828	324.424.450	5 -
1914	1.812.900	158.979	159.842	2.131.721	11.221.362	4.527.624	161.465	16.096.634	2911	369.037.854	5 -
1915	2.000.000	198.930	189.372	2.388.302	12.763.254	4.276.130	208.161	17.218.042	2993	958.251.616	5 -
1916	3.000.000	461.164 ¹	260.279	3.721.443	15.304.953	4.793.004	421.483	22.509.633	2927	1.881.824.280	10 -

¹ Heraf Kr. 50000 Kursdifference Konto.
² For 1/2 Aar af Praefereceaktiekapitalen
³ Af Praefereceaktiekapitalen 1 Million.

PERSONALIA

MARTS 1917

BANKRAAD

Sagfører F. T. ENGELBERG, siden 1915, Formand.

Hof-Sadelmagermester LAURITZ PETERSEN, R., siden 1901, Næstformand.

Oldermand, Direktør CARL WEITEMEYER, R., siden 1907.

Tømremester H. P. NIELSEN, siden 1909.

Oldermand, Malermester CLAUD J. OLSEN, siden 1909.

Oldermand, Bagermester JOHNS. PITZNER, R., siden 1916.

Fabrikant AAGE HASSEL, siden 1917.

DIREKTØRER

H. v. ESSEN, siden 1910.

W. LUND, siden 1911.

REPRÆSENTANTSKABETS BESTYRELSE

Borgerrepræsentant Tobaksfabrikant FR. OLSEN, R., siden 1909, Formand.

Hof-Fotograf PETER ELFELT, R., siden 1909, Sekretær.

Direktør CHR. NIELSEN, siden 1917.

Oldermand, Bogbindermester P. O. OLSEN, R., Dbm., siden 1917.

Oldermand, Bødkermester CARL C. PETERSEN, siden 1917.

KRITISKE REVISORER

Stenhuggermester RUD. NIELSEN, R., siden 1909.

Cand. polit. CARL THALBITZER, siden 1909.

DEN DAGLIGE REVISION

- Hovedkontoret: Kaptajn GERNER RASMUSSEN, ansat 1909.
 Fuldmægtig under Magistraten KNUD PETERSEN,
 ansat 1915.
 Revisor C. PETERSEN, ansat 1916.
- Vesterbro Afd.: Postkontrollør H. V. WOLFF, ansat 1899.
- Nørrebro Afd.: Postekspedient A. LÜCHOW, ansat 1916.

HOVEDKONTORET

- Sparekassebogholder ALFRED SCHREIBER, ansat 1875.
 Hovedbogholder AXEL BERGMANN, ansat 1897.
 Assistent J. M. BØTTIGER, ansat 1902.
 Fuldmægtig CHR. SAABYE, ansat 1909.
 Assistent Fru JUTTA MALLING, ansat 1909.
 Kasserer GOTFRED MADSEN, ansat 1910.
 Assistent OLAF BERGMAN, ansat 1911.
 Hovedkasserer ANDRÉ BERTHELSEN, ansat 1912.
 Assistent SØREN PETER KIRKENSGAARD, ansat 1914.
 — HENRIK RICHARD PETERSEN, ansat 1915.
 — ADOLF SCHRÖDER, ansat 1916.
 — Frk. INGER MARGRETHE SCHEEL, ansat 1916.
 — PEDER JOHANNES MØLLER, ansat 1916.
 — AAGE EMIL LUNDBECK, ansat 1916.
 — ERNST MENGEL THOMSEN, ansat 1917.
 — Frk. MARY ZIMMERMANN, ansat 1917.
 — EMIL JENSEN, ansat 1917.

NØRREBRO AFDELING

- Afdelingsbestyrer V. H. LARSEN, ansat 1902.
 Bogholder A. SCHMIDT, ansat 1911.
 Kasserer C. A. TONNING, ansat 1912.
 Assistent AAGE HEE, ansat 1913.
 — S. OHLAND, ansat 1916.
 — C. WODSCHOW, ansat 1917.

VESTERBRO AFDELING

Afdelingsbestyrer, Kaptajn LANGHORN, ansat 1894.

Bogholder E. JENSEN, ansat 1907.

Kasserer E. TH. BAYER, ansat 1909.

Assistent Frk. M. D. WINTHER, ansat 1910.

— J. E. MUUSFELDT, ansat 1916.

— Frk. HOLBØLL NIELSEN, ansat 1917.

Kontorbud A. H. F. REDAL, ansat 1892.

— O. B. JOHANSEN, ansat 1901.

— F. W. JØRGENSEN, ansat 1910.

Nattevagt P. MADSEN, ansat 1917.
